

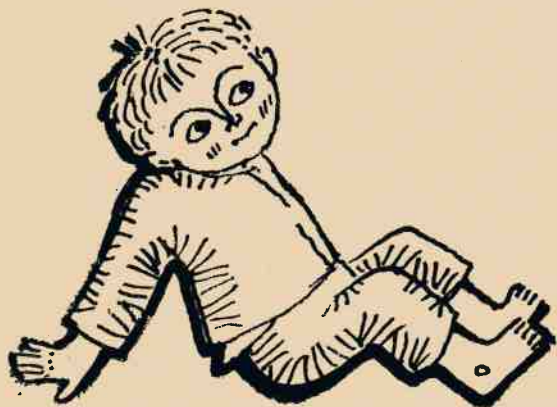
PM

PRANAS MAŠIOTAS

MANO POILSIS

Iiustravo
BIRUTĖ
DEMKUTĖ

PRANO MAŠIOTO KNYGYNĖLIS

PRANAS MAŠIOTAS

MANO
POILSIS

VILNIUS

1971

1921 metų balandžio 8 diena

Mėnulis dilo, dilo ir visas pranyko danguje. Nuo žemės pasislėpęs, pro saulę skrijo.

Kas mėnuo jis taip daro. Tik šiuo tarpu turėjo žemei patyčias padaryti: tokiu keliu skristi, kad saulę jai užtemdintų. Būtų žmones nugąsdinęs, ypač vaikus. Bet žvaigždininkai mėnulio kelią susekė ir laikraštininkams pranešė, ką mėnulis rengia. Net valandą pasakė, kada mėnulis saulę aptemdins. Laikraštininkai tatau tuojau po visą pasaulį paskelbė.

Seni ir jauni, stiklų nusiųsodinę, laukė paskelbtos valandos ir žiūrėjo į saulę, sekė, ar tikrai mėnulis žemei patyčias padarys. Nosis išsusiųsodino bežiūrėdami. Tiesa, kai kas ir labai žvaigždininkais netikėjo. Vaikai, per stiklus pamatę saulę dylant, labai bijojo, kad ji visai užges ir neatsigriebs. Visiems, dideliems ir mažiems, nyku pasidarė, kai šviesa vis labiau ir labiau ėmė silpnėti. Vaikai arčiau prie suaugusiųjų glaudėsi. Bet kai saulės šviesa vėl pradėjo didėti, mažieji pirmi sučirško, suklegėjo, tarytum jie būtų mėnulį nuo saulės nuvarę.

Tik kai visai nušvito, ėmė klausinėti, nuo ko saulė buvo aptemus.

Gerai buvo žmonėms, kad juos žvaigždininkai perspėjo. Gyvuliai ir paukščiai niekaip negalėjo suprasti, kas darosi.

Gaidys, niekad laikraščių neskaitęs, visai nežinojo, ką sakyti, kai ėmė dieną temti. Rodosi, atbudo kaip tinkama, su šviesa. Saulė kilo danguje, kaip kasdien. Tik štai ėmė tamsėti. Kad bent dangus būtų apsiaukęs.

— Kas čia darosi? — apsidairė gaidys ir nusivedė vištas arčiau pastogės, paskui visai po patvarte palindo.

Jis buvo visai nusiminęs. Jis, gaidys, oro atmainas įspėja ir užgieda, o dabar, kada vidudienį pasidarė vakaras, nieko negalėjo pasakyti.

Kai vėl nušvito, vištos palengva išėjo į kiemą.

— Tai kas gi čia buvo? — klausia gaidžio Juodoji.

— Nežinau,— atsakė gaidys, į saulę žiūrėdamas galvą pakreipęs.

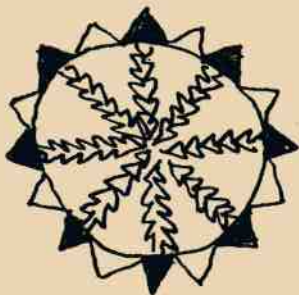
— O man senė Raiboji pasakojo, kad anais metais lyginai taip buvę, kaip šiandien, ir sakė, kad varna, aukštai išlėkus, buvo ant saulės nukritus. Kai nulėkė, tai vėl nušvito.

— Niekus pasakojol! — atkirto gaidys. — Kur tau varna taip aukštai išlėks.

— Tai gal vanagas? — pataisė Kreivakuodė.

— Ko jis būtų ten ieškojęs? — paabejojo gaidys.

Vištos netrukus apie saulės aptemimą visai užmiršo. Gaidys ligi šiol tebegalvoja, kaip numačius ir užgiedojus, jei vėl vidudienį turėtų vakaras pasidaryti. Po kiemą vaikščiodamas, dažnai galvą pakreipęs į saulę pasižiūri, ar vėl kas nesidaro.

Lakštingala

Naktis pavydėjo dienai, kad jai paukšteliai gražiai čiulba. Sumanė bent vieną kurį paukštelį pavilioti.

Dienai traukiantis, tyliai šliaužė naktis ir klausėsi, kuris paukštis kaip čiulba.

Kai visi paukščiai vakarop nutilo, poilsio sutūpė, prišliaužė naktis prie lakštingalos ir šnabžda:

— Perniek leidi savo balselį, kada aplinkui kiti paukščiai čiauška, kada dalgiai žvanga. Suskinda, pranyksta tavo giesmelė dienos triukšme. Ar nebūtų tau maloniau čiulbėti, kada nutildau dienos klegesį, kada tik naktigonis be žodžių su žvaigždėmis kalbasi?

Klausė klausė lakštingala nakties švelnios kalbos ir sumanė išmėginti savo balsą nakties tylumoje.

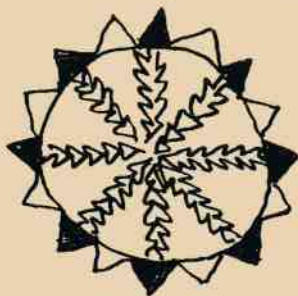
Plačiai pasklido lakštingalos giesmė, plaukė laikais, traškėjo šlaitų daubose. Naktigonis, pamiršęs žvaigždes, gaudė ausimis giesmės gaidą. Naktis iš džiaugsmo virpėjo.

— Teisybę kalbėjai, naktie,— sutiko lakštingala, niekieno netrukdoma giesmelę baigus.— Nuo šios valandos tavo tylumoje mano giesmė teskambės.

Ir ėmė lakštingala nakčiai čiulbėti. Tik dienos pamiršti negalėjo. Kaskart, kai aušra rytuos, tamsų nakties dangų raudonai nudažius, aukso spinduliais pratrūksta, lakštingala neišturi, sučiulba, visomis savo balso stygomis dieną brékstančią, saulę tekančią sveikina.

Stryktpastrykt

Kiškienės Kirpukerpu visi vaikai buvo geri ir gražūs; bet motinos mylimiausias buvo Stryktpastrykt. Jis buvo jauniausias, ir Kirpukerpu jį labiausiai glamonėjo. Migdydama jam dainas dainuodavo apie jaunus želmenis, apie kopūstų lapus, šviesias mėnesienos naktis. Pasilsėti prigulus, pasakas sekdamo apie puikius ūkininkų daržus, apie vanagus, baisius šunis.

Stryktpastrykt klausys klausys ir sako:

— Ir aš po želmenis skrajosiu, kai užaugsiu, į daržą nubėgsiu, kai didelis būsiu.

Arba:

— Kai užaugsiu, aš tiems vanagams, šunims parodysiu.

Augo Stryktpastrykt, augo ir gudrėjo. Kaip negudrės, kad mama mokydavo:

— Saugokis, sūneli, kad vanagai netektum, šuniui į kelią nepareitum. Miegodamas nesuverk kietai akelių, budėdamas nenuleisk auselių, lauke nesigailėk kojelių. Miško tankumoje niekas tau blogo nepadarys.

Stryktpastrykt bėgiodavo, šokinėdavo, kojeles miklindavo. Kur kas subraškės ar šuo sulos, tuojuau į miško tankumyną sprukdavo, po krūmu priguldavo.

Paūgėjęs Stryktpastrykt su seniais kiškiais į laukus bėgdavo: maisto ieškoti mokėsi, nuo piktadarių slapstytis pratinosi. Dar jaunas būdamas, kai bėgti tekdavo, nuo didžiųjų neatsilikdavo.

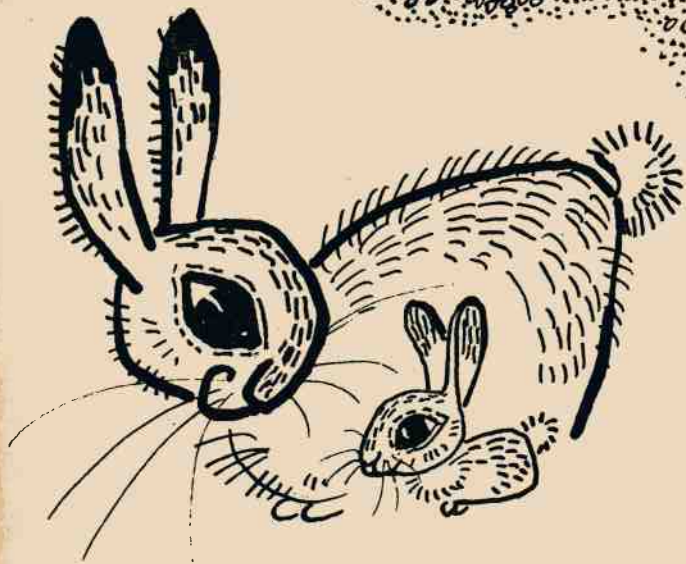
Stiprėjo, gudurėjo ir laukė, kada jį į daržą vesis.

Vieną šviesią naktį ėmė ir pasiūlė jam senis kiškis kartu į kopūstus bėgti. Iš džiaugsmo Stryktpastrykt kelis kartus per galvą apsvirtė, kojas pamiklino ir greta su seniu nustrykčiojo.

Tik kai prie trobų arčiau pribėgo, širdelė kaip kūjis ėmė plakti. Jam rodėsi, kad tenai, tuose kopūstuose, jo kas piktas laukia — puls, pagaus, ir sveiks dingęs. Buvo sustojęs pagalvoti, eit ar neit toliau. Bet senis padrašino, ir Stryktpastrykt paskui jį nusekė.

Gardūs buvo kopūstų lapai, tik darže kažin kas braškėjo, traškėjo, smarkiau kaip miške. Gal Stryktpastrykt tik taip rodėsi. Šiaip ar taip buvo, tik pusotis, senį kiškį palikęs, į mišką pardūmė. Kiek baimės turėjęs, tik mamai pasisakė.

Netrukus ir šuniui gavo parodyti, ką gali. Bėgo palengva rugienomis į avižas ir ką tik ant šuns neužbėgo — Rudis nuo piemenų keleliu namo grįžo.

— Palauk, palauk! — sušuko Rudis ir šoko prie kiškio.

Stryktpastrykt širdelė suvirpėjo. Suspurdo, kojos sumirgėjo. Kiškėlis, kiek pavingiavęs, į mišką šaute šovė, Rudis paskui šaukdamas nulapsnojo.

Stryktpastrykt kaip lydys į mišką nunėrė. Rudis pamiškėje sustojo, vietoje pasisukinėjo ir pėdas apuoštė. Į mišką pasižiūrėjo ir, kiškį nemaloniais žodžiais minėdamas, pailsęs namo nuklusnojo.

— Kiškis Rudžiui uodegą parodė.— Taip nusprendė piemenys, pamatę Rudį namo grįžtant.

Stryktpastrykt, miške atsikvošėjęs, atsiminė, kaip mama jį mažą mokydavo, kad šuniui į kelią nepareitų. Prisiminė taip pat, kaip šunims kažin ką parodyti žadėjo, ir tik šiurpulys per jo kailelį perbėgo.

Kai Stryktpastrykt suaugusio kiškio gyvenimą gyveno, jam ne kartą teko nuo vanago, nuo šuns bėgti. Dažnai atsimindavo, kaip motina jį mažą mokė, ir maloniai jai į tolį šypsodavosi. Tik Kirpukerpu jo šypsojimo nematydavo: jos lavoną jau šarkos buvo sulesusios.

Sendamas Stryktpastrykt augančius kiškėlius dažnai mokydavo:

— Miegodamas akių kietai nesumerk, bėgiodamas ausų nenuleisk, miklink kojeles. Kai užaugsi, tai sprasi, kam to reikia.

Vėgėlė

Vaikai perpiete nuėjo į upę išsimaudyti. Priėję upę, atsisėdo ant kranto pasėdėti. Ne dėl to, kad būtų nuilę — netoli ėję, galėjo tuojau šokti į vandenį; bet Stasiukas neleido ir liepė ramiai sėdėti ir tylėti.

Jis seniai griežė dantį ant vėgėlės. Žinojo, kad ji dažnai ilsisi čia pat po akmeniu, tik negali jos tenai užklupti: ar valandos nepataiko, kada ji į savo ola įlindus, ar pro ją besiartinantį išsprunka.

Kaip visada, taip ir dabar, tuojau nusitaisęs, atsargiai brenda prie akmens pasilenkęs, staiga abiem rankom uždaro skylę po akmeniu. Galvą aukštyn užrietęs, bet smakras vandenyje. Užsičiaupęs, kad vanduo į burną nešliukteltų.

Aplink akmenį pagrabaliojęs, subruzda, prunkštelia, gavęs vandens į nosį, bet neišsitiesia, dar žemiau lenkiasi.

— Ar yra? — pašnabždomis klausia Vincukas.

— Yra, tik paimt...— murma Stasiukas.

— Nešk greičiau čionai! — sušuko vaikai.

Stasiukas pamurmėjęs, paprunkštavęs tiesiasi, spaudžia sau prie smakro gyvatę ne gyvatę, o ji rangosi, kraiposi.

— Ar vėgėlė? — nerimauja Vincukas.— Duok man ją į skverną, aš parnešiu.

— Žinoma, vėgėlė! — virpa iš džiaugsmo Stasiukas ir stypčioja akmenėliais prie kranto.

Vėgėlė vis rangosi, bet Stasiukas abiem rankom ją laiko ir dar smakru padeda.

— Mesk ant kranto! — šaukia vaikai.

Bet kam Stasiukas mes, kad jis pats jau čia pat prie kranto. Jau stato koją ant sausos žemės, stybtels ir pats žinos, ką su vėgele padaryti.

Tik stybtelėjęs, tur būt, per smarkiai vėgėlę suspaudė. Žuvis iš visų jėgų sujudo — pliaukštelėjo Stasiukui uodega į dešinę akį. Lyg taukais kokiais akį užlipino, net suniežtėjo.

Stasiukas pakėlė alkūnę — akį nusišluostys. Vėgėlė vėl sujudo, iš rankų išslydo, į krantą blinktelėjo. Stasiukas šoko pagauti, bet žuvis nuslydo į vandenį ir dingo.

Stasiukas, palenkęs galvą, vėl siekė alkūne dešiniojos akies, bet kartu rankove patrynė ir kairiąją — ir ta suniežtėjo, tik ne nuo žuvies „tauqu“, bet jau nuo rūgščios ašaros, kuri į akį veržėsi.

Vincukas, kaip buvo atkišęs skverną vėgelei pri-

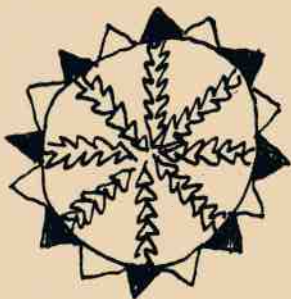
imti, taip ir stovėjo kaip įbestas, akis į vandenį įstebeilijęs.

Ir kiti be žado žiūrėjo į vandenį, tarytum laukė vėgėlės atgal į krantą grįžtant.

Po valandėlės atsidūsėję visi atsisėdo taisytis. Stasiukas, nusileidęs į vandenį, ėmė akis plautis.

Tik besitaisydami susiprato išklausinėti, kaip Stasiukui vėgėlė išslydo.

Stasiukas, dar vis mirkčiodamas, pasižadėjo kitą kartą būsiąs gudresnis — vėgėlė jau neišsprūsianti.

Juozuko knygelės

Viso kaimo mamos turėjo vieną bendrą vargą ir viena kitai suėjusios pasisakydavo: vaikai nusibosta vienu prašymu:

— Nupirk, mama, man tokias ir tokias knygeles.

Šiandien tokias, rytoj kitokias. Atsineša parodyti kokias: su visokiais piešinėliais, bet ir brangios — po 4, po 6 auksinus. Kurios didesnės, tai dar brangesnės. Tų knygelių atsineša iš Juozuko, našlės Margaitienės sūnaus.

Margaitienė gyvena kaimo pakraštyje, savo trobelėje. Ji darbšti žmona. Gražiai verpia, dar gražiau audžia. Be jos neapsieina pokyliai kaime, kai esti puikesnių, nes kas taip gardžiai išvirs, iškeps, kaip ji. Išminta pati, išmaitina vaikelius — be Juozuko, turi dar mažiulę dukrelę — bet atliekamo skatiko neturi. Iš kur Juozukas gauna tokių knygelių?

Vaikas neįtariamai, negirdėti, kad svetimą daiktą būtų kada paėmęs. Atspėjamu laiku braido po laukus, po šlaitus, bėgioja uogauti į miškelį. Tenai iš svetimo daikto ir norėdamas nepasipelnys.

Yra matę jį bėgantį į miesčiuką su ryšulėliu rankose — gal uogų pririnkęs nuneša parduoti. Daug nuneš — nedaug jų miškelyje yra; be to, ir pats juk neiškenčia kiek nesuvalgęs. Vargu tiek pelno, kad motina leistų vis naujų ir naujų knygelių pirktis.

Tegu ir doru keliu tų knygelių gautų, vis dėlto keista būtų, kad visus pinigus knygelėms leistų: tai ir saldainėliams išleidžia — juk ir jis vaikas, kaip ir kiti vaikai, ne iš dangaus nužengęs.

Pagaliau vis tiek, ką jis turi ir iš kur gauna. Tik kad kitus vaikus sugundina. Kur tu jiems nuolat knygeles pirkinėsi!

Motinos tik pasikalbėdavo. Atsidėjusios netyrinėjo, nekvočinėjo, iš kur Juozukas knygelių gauna. Bet kaime taip jau yra: ne vienas, tai kitas pamato, kur kas vaikščioja. Juozukas vaikščiojo pas felčerį Tankūną ir, iš jo grįždamas, pakelėje atsisėdęs knygeles vartydavo, žiūrinėdavo.

Felčeris Tankūnas, senas žmogus, kitados kariuomenėje tarnavęs, buvo visiems pažįstamas. Kas susižeisdavo, ar votis kam kildavo, ar šiaip nesmagiodavo, eidavo pas jį pasitarti, pagalbos ieškoti. Dažniausiai pats sugelbėdavo, prireikus pas daktarą siųsdavo. Kai siųsdavo, tai žinodavai, kad be reikalo daktaro negaišinsi. Žmogus doras, ne lupikas, duonos turėdavo, bet lobio nesikraudavo. Be reikalo ir į vaistinę ne siųsdavo: dažnai liepdavo pasiieškoti sode ar miške

kokios žolelės ar šaknelės, išsivirinti ar kaip kitaip padaryti. Sakydavo:

— Ir vaistinėje kito ko neduos.

Arba pats žolelę ar šaknelę pas save rasdavo ir įteikdavo.

Ir pats Juozukas nesislėpdavo, iš kur knygelių gautų. Seniai buvo vaikams pasisakęs. Kai motinos pagaliau vaikų paklausė, už ką Tankūnas Juozukui knygelių davinėja, visai aiškiai nupasakojo. Juozukas, Tankūno nurodomas, rankioja uogas, kasinėja šaknelės ir neša Tankūnui. Tankūnas jas džiovina ir siunčia į Kauną. Tenai iš jų vaistus dirba, tokius pat, kurių pirma iš Vokietijos gaudavo. Pinigų Juozukui neduoda. Sako:

— Pinigas į pagundą veda, o knygelės doru žmogum padaro.

Kai motinos tatai sužinojo, joms nedaug palengvėjo. Vaikų žolelių rankioti nesiųs: vaikai joms namie reikalingesni, nekaip Margaitienei. Pagaliau, kad visi vaikai imtų Tankūnui žoleles nešioti, tai kur jis jų tiek padėtų.

— Jau geriau, kai namie vaikai padeda, kaip kad po laukus dausiotų. Kai Margaičiukas kitaip negali knygų įsigyti, tegu ir taip jų pelnosi. Reikės bambliams nupirkti vieną kitą knygelę, kad nutiltų.

Ir ėmė pirkinėti vaikams knygelių.

Šuo ir katė

Šuo Rudis ir katė Smilė, kur susitikdavo, tuojau susikivirčydavo. Kaltesnis paprastai būdavo Rudis: prie stalo Smilės neprileisdavo, kieme susitikęs pavykėdavo. Bet ir Smilė kartais nelaukdavo, iki jai Rudis piktą žodį pasakys ar ką padarys — prunkšdavo, kirsdavo į žandą ir šokdavo į medį ar sąspara ant išsikišusio sienojų užsikraustydavo. Paskui Rudis už tai jai keršydavo.

Taip kivirčydavosi, jog ir žmonės savo tarpe apie tuos, kurie nesugyvena, sakydavo: „Sugyvena kaip šuo su kate.“

Toks priekaištas ir Rudžiui, ir Smilei buvo labai nemalonus. Nežinia, katras pirmas pasiūlė, bet juodu sutarė daugiau nebesivaidysią. Sutartį raštu padarė ir savo parašus joje padėjo. Sutartyje viskas buvo išdėstyta, nusakyta, kaip kada katras turi elgtis, kad daugiau vaidų nebūtų.

Sutartį Smilė užkišo už sąsparos, kad prireikus galėtų išsitraukti ir pažiūrėti, kaip joje parašyta.

Sutartis už sąsparas kyšojo, o Rudis su Smile kad ir susikivirčydavo, tai, sutartį prisiminę, tuoju susitaikydavo.

Štai kartą Smilė buvo išėjus panamėje į avižas papeliauti, o gal ir paukščiuko pasimedžioti. Kai iš avižų išlindo, Rudis senu įpratimu, tarytum kiškį pamatęs, pakniobstomis atbėgo. Kad Smilė nebūtų pasišiausęs, gal būtų ir puolęs. Smilė prunkstelėjus tuoju priminė sutartį, kur aiškiai buvo pasakyta, kad taip nedarys. Rudis atsiprašė ir dar ligi vartų palydėjo.

Kitą kartą, kai Smilė lakė savo piena, Rudis, pro šalį eidamas, norėjo pasižiūrėti, ką ji laka. Smilė tuoju pasišiausė ir sukniaukė. Nieko bloga nemanęs, Rudis labai už tai supyko, liepė atsinešti sutartį ir parodyti, kur parašyta, kad jis į jos piena ir pasižiūrėti negali. Smilė atsiminė, kad to nebuvo įrašius, ir Rudžio atsiprašė.

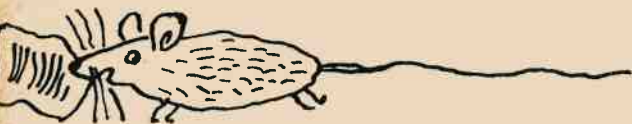
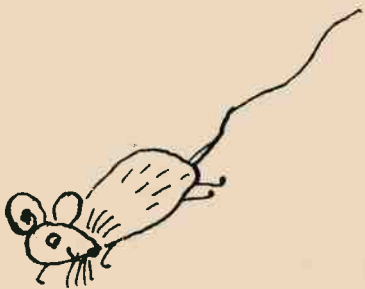
Susitaikę abudu džiaugdavosi, kad sutartį surašė.

— Tur būt, žmonės sutarčių nerašo, kad kivirčių nebaigia,— sakydavo Rudis.

— Tur būt, nerašo,— pakartodavo Smilė.

— Gal taip, o gal ir ne taip,— atsiliepė kartą senė varna, kai išgirdo Rudį su Smile taip kalbančiu.

Bet juodu su varna nei vienas, nei kitas nenorėdavo kalbėti ir nepaklausė, ką ji nori tais žodžiais pasakyti.

Varna daug ko negera iškarksi. Iškarksėjo ir Rudžiui su Smile štai ką.

Kartą Smilė, prisėlinus prie dubenio, mėsos nukniaukė. Rudis šoko atimti.

Smilė pasišiaušė ir sukniaukė:

— Sutartyje pasakyta, kad iš manęs kąsnio neverši.
— Ne, taip nepasakyta,— susiginčijo Rudis: — kai vagi, galiu neduoti.

— Prasimanai.

— Neprasimanau.

— Sutartį pamiršai.

— Kad sakai — pamiršau, tai atsinešk ir parodyk, kur taip pasakyta.

Ką bedarys Smilė — nuėjo sutarties atsinešti. Rudis paskui nusekė.

Smilė gerai žinojo, kur sutartį užkišus, bet niekaip negalėjo rasti.

— Sutartis žuvo! — pranešė Rudžiui.

— Prasimanai, — amtelėjo Rudis. — Tuoju duok man sutartį.

— Nėra. Sakau, žuvo!

— Bijai parodyt! — dar smarkiau amtelėjo Rudis ir pasistiebė pats pasižiūrėti.

Smilė išsigando ir spruko į palėpę.

Nuo tos dienos tarp Rudžio ir Smilės nebėr gero sugyvenimo. Kai Rudis pamatys Smilę, tuoju vejasi, nori sutartį pasižiūrėti.

Smilė sutarties negali atiduoti, nes pati neturi. Rudis kaltas, kad sutartis žuvo: rašė ją ką tik kaulą graužęs ir popierių sutepė; pelės, užėjusios riebų popierių, jį sugraužė.

Rasos lašelis

Susimetė rasa gėlelės žiede giedriu lašeliu. Pakilo danguje saulutė, pamatė rasos lašelį, sušildė jį, nužvilgino, į save pasiviliojo.

Sutirpo rasos lašelis, saulutės glamonėjamas, nuskrijo į saulę.

Kilo aukštyn, atgal atsigreždamas pasižiūrėti, ar toli liko žemė.

Atsigrežęs pirmą kartą, dar matė rūtų darželį, dar jautė gėlių malonų kvapą.

Atsigrežęs antrą kartą, dar matė laukus žaliuojančius, bandą besiganančią, žmones kaip skruzdėles bejudančius, girdėjo paukštelių čiulbančius, jautelius riaumojančius.

Atsigrežęs trečią kartą, tik miškus stūksančius ir vandenį žvilgančius terėgėjo.

Paskui pagavo rasos lašelį vėjelis, iškėlė aukštyn, saulės spinduliuose panardino.

Užmiršo rasos lašelis žemę — padangėse plaukinėja, su saulės spinduliais žaidžia, vėjelio nešiojamas džiaugiasi.

Supo vėjelis lašelį, nešiojo, vis aukštyn kėlė, status kalno vengdamas.

Krūptelėjo lašelis, kalno viršūnę pamatęs, atsikvošėjo, atsiminė žemę, pasijuto labai jos pasiilgęs.

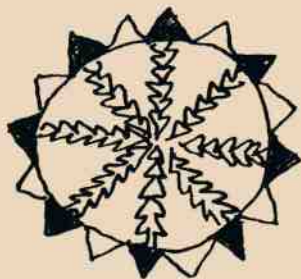
— Nešk mane, vėjeli, atgal, iš kur atnešęs, kad vėl į žemę sugrižčiau, tarp lapelių, tarp žiedelių tenai pasilsėčiau.

Paklausė vėjelis, pasuko į plaukiantį tirštą debesėlį ir paliko jame lašelį:

— Čia daugiau tokių žemės pasiilgėlių rasi, su jais ir sugrįši.

Sušneko, suošė debesies lašeliai, į žemę nukrito, lapelius, žiedelius žibučiais apibėrė.

Ryt rytą rasos lašelis vėl gėlės žiede žibėjo, saulės ilgėjosi.

Klaidino

Andriukas ir Jonukas buvo pavakare nuvežę į Daubus plytų slėgiamąją mašiną. Tenai užklupo juodu lietus. Daubienė neleido vaikų per lietuį važiuoti, prie vakarienės pasodino.

Bevakarieniaujant visai sutemo. Paliovė liję, bet debesys nesiskirstė. Rūpestinga Daubienė pasiūlė vyrų kuriam vaikus palydėti.

— Nereikia, dėdiene,— gynėsi vaikai: — trys kilometrai kelio, ne pirmą kartą važinėjam. Paskui iš mudviejų juoktūsi.

Vyrai apžiūrėjo pakinkymą, ar viskas tvarkoj.

— Tik jūs per kaimo plynias nepaklyskit,— priminė Dauba. — Važiuokit tikroju keliu po kairei ir nesi-skubinkit.

— Žinom, žinom, dėde, užsimerkę parvažiuotume,— atsiliepė vaikai, suniūkė arklius ir išvažiavo pro vartus.

— Imk tu man ir sutemk taip! Iš tikro, kaip užsimerkę važiuojam,— prabilo Andriukas.

— Ne visai taip: aš štai gluosnelį matau — stūkso kaip kazokas papachą užsivožęs.

— Per plynias kelias medžiais nesodintas.

— Nieko, vanduo bus matyti. Juk ir arkliai kelią žino: namo nepaklys, galim miegodami važiuoti.

— O kaip Naujoką į pačią klampynę nuvežė ir išvertė?

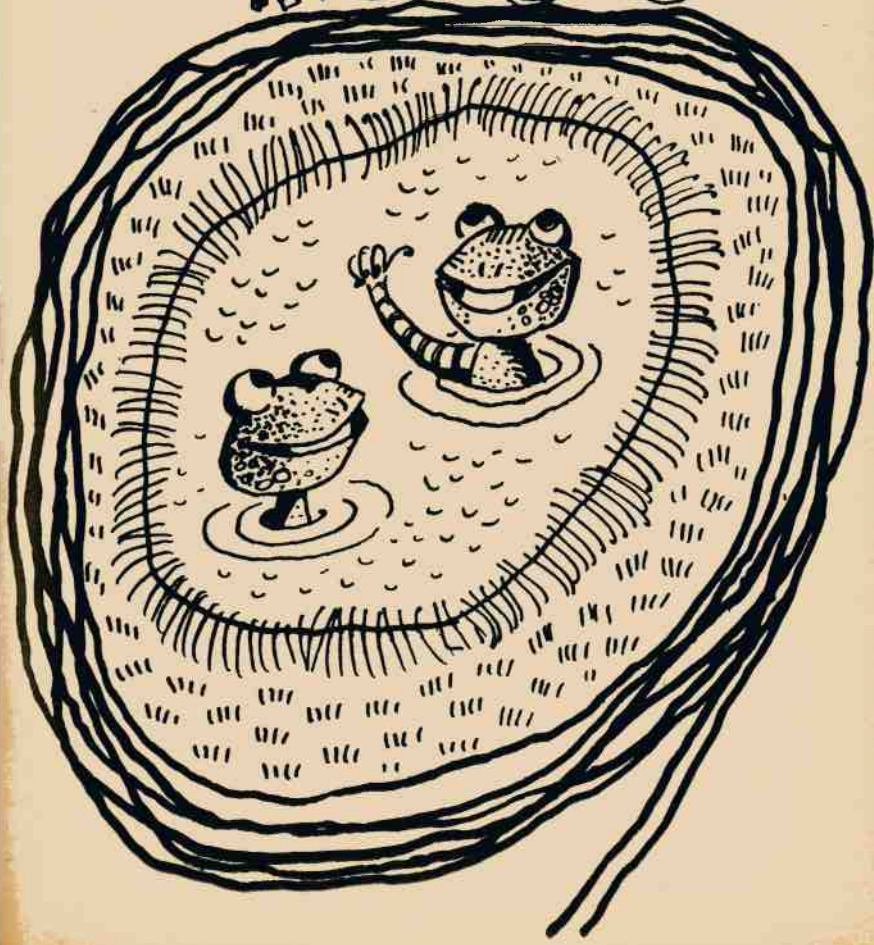
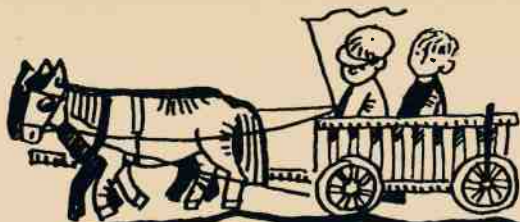
— Tai jis buvo įgėręs. Girtus tai klaidina. Atsimeni, ką Kreivarankis pasakojo: iššoko iš krūmų kumeliukas ir bėga pirma arklių. Arkliai paskui seka — kur kumeliukas, ten ir jie suka. Ir įsuko į brūzgus. Brūzguose kumeliukas dingo, o tu žinokis, rask kelią išvažiuoti.

— Na, dabar jau niekų nepasakok, į plynią įvažiuojam. Dabar kairės laikykimės: tamsoje per pievą kelio nematysi...

— Ptru, kvailiai! tiesiog į plynią traukia. Ar gerti ištroškę? Čia pat namai, pagirdysim.

Vaikai sustojo prie pat vandens: kad ir labai buvo tamsu, lengva buvo matyti, kur vanduo, kur pieva. Juodviem atrodė, kad privažiavo durpinę, tik durpinė buvo sklidinai pilna vandens. Tiesa, kad ir lijo smarkiai, kaip iš kibiro pylė, tai galėjo patvinti.

Vaikai pasuko arklius į kairę: pavažiuos galelį, apsuks durpinę ir įvažiuos į kelelį. Keleliu kaip šaute nušaus, tiesiog į vartus.

Suniūkė arklius ir važiuoja, žiūrėdami į dešinę, kad per arti prie vandens nevažiuotų — prie durpinės klampiau.

Arkliai, tur būt, supykę, kad atsigerti neleido, nerangiai veža, nelygiai traukia. Tiesa, ir klimpsta: gir-dėti, kaip čiuška — durpžemis, mat, greit įmirksta. Sausa pieva jau būtų seniai į kelelį įvažiavę.

Arkliai klampoje klampoje vėl prie vandens pasuko, tiesiog į durpinę traukia.

— Ar pašėlo su savo gėrimu,— ėmė pykti Andriukas. Patraukė į kairę nuo vandens ir vėl nuvažiavo, kaip pirma, žiūrėdami į dešinę, į vandenį.

Kad ir palengva važiavo, bet jau seniai turėjo privažiuoti lauko kelelį. Ir juo toliau važiavo, juo nerangiau traukė vežimą arkliai. Ėmė ir sustojo.

— Dabar tai jau nežinau, kur važiuoti,— sušnabždėjo Andriukas.

— Ir aš nežinau, kas čia darosi,— sutiko Jonukas. — Per visą naktį mudu čia klamposim.

— Paleisim arklius eiti, kur jie nori, tik prie vandens neleisim.

— Tik suplak gerai, pasukęs nuo vandens, ir paleisk vadeles.

Taip vaikai ir padarė.

Arkliai, kaip ir pirma, nuėjo vandens pakraščiu, nuvežė vaikus pro ilgą durpinę, paskui pasuko į kairę, suprunkstė ir risčia nudribsėjo tiesumu.

Vaikai pažino savo kelelį, ramiau atsidūsėjo, nu-
džiugo. Neilgai trukus įvažiavo į kiemą.

Pasiteisino, kad Daubai dėl lietaus neleido tuojau
grįžti, paskui vakarieniam užturėjo, na ir per ply-
nias tamsoj bijoję smarkiau važiuoti, ir nuėjo gulti.

Kitą dieną kaimo žmonės, nuėję pasižiūrėti, ar van-
duo durpių nenuplovė, rado lysės išklampotas, išva-
žinėtas. Kokio girtuoklio ar bepročio duota važinėta
aplink lomele, kur ką tik iškastos durpės buvo džiūti
suklotos. Kai privažiauta lomele, tai nevažiuota to-
liau keleliu, bet pasukta į šalį, o paskui vis apsukui
važiuota.

Vaikai, išgirde tokias kalbas, patys nuėjo į plynias
pažiūrėti, kas tenai padaryta.

— Tai mudviejų darbas,— tuojau sumetė Andriu-
kas.— Atsimeni, kaip buvom privažiavę vandenį ir
arkliai traukė tiesiog į vandenį, o mudu pasukom į
šalį.

— Prilytą lomele per durpinę palaikėm,— suvokė ir
Jonukas.— Tegu ją, tiek baimės ta balutė privarė.

— Manai, kad klaidino?

— Kad kumeliuko nebuvo matyti. O gal ir buvo?

— Eik jau, eik.

Tik po kurio laiko vaikai prisipažino, kad juodu
durpes išklampojo.

Ilgasnapis

Gandras Ilgasnapis sugrižo iš šiltų kraštų su savo žmonele, pasitaisė senąją lizdą. Ir dabar vieną tik rūpestį turi — savo žmonelei valgio parūpinti: gandrionė jau tupi lizde, peri.

Ilgasnapis pasirinkęs sau nakvynei kitą vietą, atsiėmęs apyplikę jovaro šaką. Iš tenai gražiai mato savo lizdą, jame žmonelė — ar geresnę vietą berasi?

Kaip karys sargyboje stovi jis ant šakos, nejuda. Stovi ant vienos kojos, kaklą įtraukęs, ir miega. Kartais sušvilpia, sukalena, malonių daiktų pasapnavęs, sparnais suplasnoja ir vėl leidžiasi į miegą.

Smagių sapnų Ilgasnapis sapnuodavo.

Gandrai buvo parkeliavę iš Afrikos pakraščių. Žiemą gyveno netoli Egipto. Tenai girdėjo malonių daiktų apie savo giminę. Ta senovės faraonų šalis labai derlinga. Derliaus Egiptui suteikia Nilas, visos žemės didžiausia upė, plaukianti iš Afrikos gilumos. Kas metai ji smarkiai patvinsta, apsemia Egipto žemumas. Nuslūgus palieka jose riebų dumblo sluoksnį. Kad kuriuos metus Nilas nepatvintų, egiptėnai badu išmirtų.

Gandrų giminaitis, vardu ibis, prieš patį Nilo potvynį atlekia į Egiptą žuvelių, šliaužų pažvejoti. Jį egiptėnai maloniai sutinka, derliaus pranašu skelbia.

Senovėje dar labiau ibį gerbdavo: mirusius ibius laidodavo tose pačiose piramidėse, kurios faraonų lavonams laikyti buvo statomos.

Tokių pasakojimų Ilgasnapis buvo Afrikoje girdėjęs ir dabar, miegoti atsistojęs, juos prisimindavo, o naktį paskui sapnuodavo, kaip jo giminaičius egiptėnai sutinka, pranašais šaukia.

Vieną naktį, ypač smagiai nusapnavęs, taip suklegeno, taip sparnais suplasnojo, jog gandrienė iš miego pabudo ir vyrui paklegeno, paklausė, kas pasidarė. Ilgasnapis pasisakė savo giminaičius pranašus sapnavęs. Gandrienė smagiai atsidūsėjo, patogiai atsitūpė ir vėl užmigo. Ir ji sapnavo, tik savo vaikučius gražius, ką tik išriedėjusius.

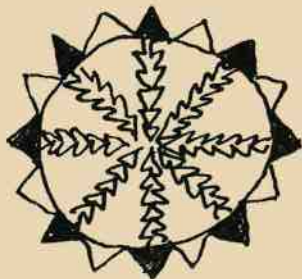
Tokius puikius gimines sapnavęs, Ilgasnapis kitą dieną dar išdidesnis braidė po balas, dar plačiau žingsniavo, dar lėčiau galva lingavo.

Kai garniukai išriedėjo, Ilgasnapis turėjo jiems maisto rūpinti. Besočiai buvo garniukai. Tėvas priilisdavo, varlių jiems benešiodamas, ir dėl to naktį ramiai miegodavo, malonių sapnų nebesapnuodavo.

Rudenop Ilgasnapis, vaikus užsiauginęs, į tolimą kelionę išsiruošė, vėl į tą pačią Afriką, iš kur buvo

atlėkęs. Nelinksmas išlėkė su savo šeimyna: ir kelionė jo tolima laukė, ir Lietuvos buvo gaila. Čionai gandrų taip negerbia, kaip jų giminę Egipte, bet ir neskriaudžia. Ilgasnapis matė, kai žmonės kitus paukščius šaudė, bet į jį niekas netaikino.

Išlėkė, tvirtai pasižadėjęs pavasarį vėl grįžti.

Gimnazistas

Aukštakalnių Juozukas įstojo į gimnaziją. Kai išvažiavo iš namų, žiemkenčius iš laukų suėmus, tai tik kalėdų atostogų pagrižo paviešėti.

Pagrižo lyg kitas vaikas iš būdo ir drabužio. Švarkelis ne kaimiškai kirptas, kepurėlė kaspinėliais apvadžiota, tam tikru ženkleliu pažymėta. Nekaimiškai apsitaisęs, argi kaimiškai elgsis? Ir kepurėlės kaspinuotos bet kur nedrėbsi, ir švarkelio nevelsi. Kitų drabužių, bent pirmas dienas, dėvėti nenorėjo: iš ko bus matyti, kad gimnazistas?

Kelias dienas namie svečiu vaikščiojo, bet kur neidavo, su bet kuo nesidėjo. Ir namiškiams pusiau svetimas atrodė. Kai prie savo senųjų draugų pats nėjo, tai ir jie, vaikai, prie jo nesigretino, iš tolo laikėsi.

Vaikai, ką sumanę, ką po draugei dirbdami, žaisdami, apie Juozuką atsimindavo, bet tuojau kuris atsilieps:

— Kažin ar norės su mumis užsidėti? Juk jis gimnazistas.

— Ir drabužiai jo ne tam,— primes kitas.

— Neilgam jis ir parvažiavęs,— primins trečias.
Taip ir apsieidavo be Juozuko.

Po kelių dienų Juozukas apsiliko kasdieniniais dra-
bužiais, senaisiais kaimiškais, bet vaikai jau buvo apie
jį kaip ir užmiršę, su juo nebesidėjo. Jei bent vienas
kitas susitikęs apie gimnaziją paklausinės, ir tai striu-
kai. Per daug klausinėdamas, kai ką netinkama gali
pasakyti — tik ant juoko save išstatysi. Tikrai tie
gimnazisčiukai savo tarpe kaimiečius pajuokia.

Per velykų atostogas Juozukas ne kiek labiau su
savo buvusiais draugais susiartino. Šiuo tarpu tuojau
kitą dieną kasdieniais apsirėdė ir namuose veikiau na-
miškiu pasijuto, bet prieš vaikus už kalėdas buvo už-
sikirtęs. Tiesa, tada iš karto jis nenorėjo su jais dėtis,
bet paskui jie nuduodavo jo nematą, apie jį užsimiršę.

— Nenorėjo, tai ir man jų nereikėjo. Ir dabar ne-
reikia! — sakydavo Juozukas ir nesisiūlydavo į vaikų
draugiją.

Atėjo vasaros atostogos. Jau ne dvi savaitės buvo
duotos, kaip kalėdoms ar velykoms, bet du mėnesiai.
Ir oras, gyvenimas kitas: ne po trobas, ne po kiemą
vaikai trinasi, ilgą vasaros dieną lauke gyvena. Vai-
kai, ir didžiausi užsikirtėliai, vasarą vieni be kitų nega-
li apsieiti.

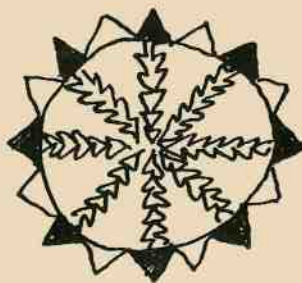
Juozuko vaikai šiuo tarpu gimnazijos „formoje“ ir
pamatyti negavo. Jis tuojau nusimetė šiltus gimnazis-

to drabužius, vienmarškinis, basas pasileido po kiemą, po sodą, po laukus sukinėti visai kaip kaimietis.

Saulės įkaitintas, pirmutiniam, kurį sutiko, pasiūlė bėgti kartu maudytis; tas šūktelėjo savo vieną kitą draugą. Štai ir susidarė kompanija, štai atliktas pirmas bendras žygis. Antru kartu sueiti į krūvą buvo dar lengviau. Užsispyrimui nebuvo kada apsireikšti, ir Juozukas sugrįžo senomis teisėmis į senąją savo kompaniją.

Tik labiau susidraugavo su tais, kurie patys po vakacijų turėjo būti gimnazistai. Bet dar nebuvo ir neturėjo ko skirtis iš draugų būrio.

Juozukas po vakacijų sugrįžo į gimnaziją visai patenkintas ir vasara, ir vasaros draugais kaimiečiais.

Paukščių karalius

Kai vištos išsimiegojusios išėjo į sąšlavyną, senis žvirblis kaip akmuo krito į jų tarpą. Vištos subruzdavo, norėjo bėgti į patvartę.

Ne nuo ko kito, kaip nuo vanago tegalėjo taip kristi žemyn žvirblis.

Bet, žvirbliui linksmi sučirškus, tuojau aprimo.

— Naujiena, naujiena! — čirškėjo žvirblis. — Aš pirmas tatai sužinojau. Pats mačiau.

— Ką, ką matei? — susidomėjo vištos.

— Naujas paukštis dvare atsirado. Didelis didelis. Ant vienos uodegos kelios žvirblių šeimos sutūptų ir gaidį štai dar galėtų viduryje pasitupdyti.

— Tokios man naujienos! — jau visai atsipeikėjęs, galvą iškėlęs, tarė gaidys. — Seniai pažįstu tą pasipūtėlį.

— Ne, nei! — čirškėjo žvirblis. — Tu manai, kalakutas. Ir nepanašus. Ant galvos vainikas, o plunksnų gražumėlis: mėlynos, žalios, žvilgančios. Žodžiu ir nepasakysi, reikia matyti. Tik čia, tur būt, veikia neateis, turėsit pačios nueiti prie rūmų.

— Eisim, seselės, pažiūrėti,— susikusė vištos ir gaidį prikalbino.

Pasipurtė vištelės — dulkes, šiaudelius nusikratė, pasikuitė — plunksnas lygiau susidėjo ir nukiūtino. Ėjo lyg grūdaudamos, galvas panėrusios, bet į šalis dairėsi, didžiojo paukščio ieškodamos.

— Cit! — lyg grūdų radus, perspėjo drauges Raiboji. — Žiūrėkit į darželį!

Darželyje iš tikro didelis paukštis vaikščiojo. Vištos prikiūtino prie tvoros pro plyšelį iš arčiau pasižiūrėti. Žiūrėjo ir stebėjosi:

— Ar matot, kas per uodega!

— Koks kaklas ilgas!

— Ant galvos vainikas ne vainikas, kepurė ne kepurė.

— O plunksnų plunksnų gražumėlis!

Žiūrėjo ir gaidys, tai viena akim, tai kita, galvą kraipydamas.

Tik kai suriks paukštis:

— Kiau! Kiau!

Gaidys kaklą įtraukė, vištoms ką pusbalsiu pasakė, ir visas būrys nuslinko tylomis atgal. Kieme sutiko ančių būrelį, pasakė, ką mačiusios. Antys nubėgo į kūdumą žąsims pasakyti, sudrausti, kad per balsiai negagentų, neklykautų.

Visaip spėjo apie nematytą paukštį dvaro sparnuočiai ir nusprendė, kad čia ne kitaip, kad bus šeiminin-

kė iš kur parsigabenus paukščių karalių. Kam gi tas vainikas ant galvos, kad nebūtų karalius? Kam būtų ant vištų taip šuktelėjęs, kad nebūtų pargabentas paukščiams valdyti?

Tylomis slankiojo paukščiai po kiemą, laukė, kada karalius ateis jų valdyti ar pas save pasišauks. Bet nei karalius nesirodė, nei pasiuntinio nesiuntė, tik vėl atlėkė į sąšlavyną senis žvirblis su naujomis žiniomis.

— Ar matėt?

— Matėm: didumas didumas, o gražumėlis gražumėlis — tikras karalius! — suklegėjo vištos.

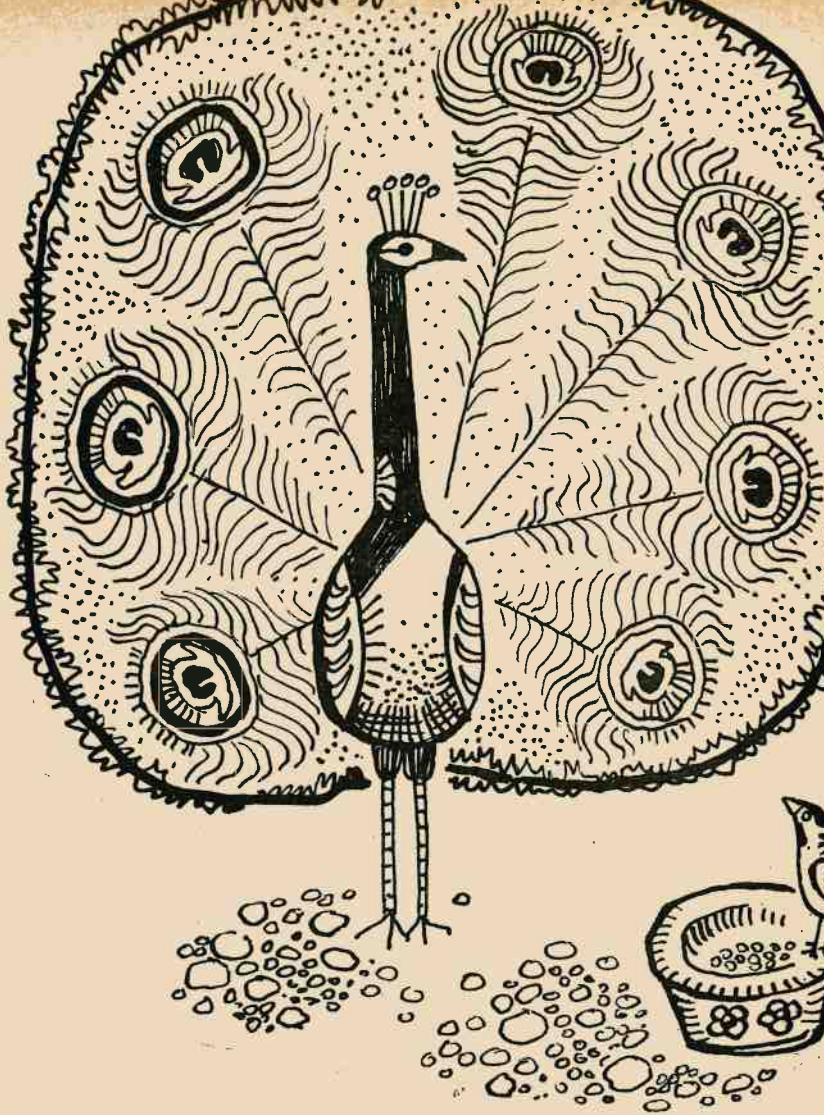
— Ir smarkus koks! — pridūrė gaidys.

— Tai dar pažiūrėsim, pamatysim, — sučirško žvirblis. — Mačiau, kad ir nepalekia — vos ant tvoros užlėkė. Gal ir nesmarkus, girdėjau, kai šeiminkė sakė, kad jį pasaugotų, kad žąsinas nepeštų. Pasižiūrėsim dar, kokio proto, gal tokio, kaip kalakutas ar, atsiprašant, gaidys.

Už tokį pasakymą gaidys būtų tuojau žvirblį iš sąšlavyno išvijęs, kad nebūtų rūpėję, ką dar jis pasakys. Dėl to pat ir vištos snapus sučiaupusios nutylėjo, o žvirblelis toliau čirškėjo:

— Ko, ko, o žvirblių toks nevaldys, jei bent vištos jo klausys.

Čia jau vištos neišturėjo, šoko žvirblį iš sąšlavyno vyti.

Ką girdėjus, Raiboji tuojau nuėjo antims pasakyti, antys — žąsimis. Žąsinas, išklausęs pasakojimo, taip girg-telėjo, kad miškelyje atsiliepė.

Po kelių dienų didysis paukštis, sunkiai perlėkęs per tvorą, nuėjo po kiemą pasidairyti. Kaip per tele-foną sužinojo apie tai visi paukščiai. Kiekvienas rado reikalo ateiti į kiemą, paslankioti, vieną kitą kartą pro naują kiemo gyventoją praeiti. Jau be baimės, bet labai susidomėję žiūrėjo į jį. Vištos šnabždėjo:

— Kur su kalakutu belyginsi. Ir gaidžiui tokios plunksnos pritiktų.

Antelės dūsavo:

— Kad gaigalas būtų tokio ūgio, juk nieko nesaky-tume.

Žąsys išrado, kad iš viso ko labiausiai į jų būrį tiktų.

O senis žvirblis šokinėdamas iš visų tyčiojosi:

— Tai kuris paukštis kieme dabar puikiausias? Ką pasakysit, moterėlės? Ir tu, gaidy, taip puikiai vaikš-čioti nemoki.

Tas paukštis buvo povas.

Šermukšnis

Saulė pamylėjo Žemę. Kai užtekės, tuojau siunčia į ją savo spindulius, liepia jiems medžius, gėles auginti, kad ją dabintų; įsako paukštelius iš miego kelti, kad ją savo dainomis linksmintų.

Spinduliai lenktyn į Žemę skrenda, šviečia, šildo, kad Žemėje būtų gražiau, kad jai būtų linksmiau.

Spinduliai viens kitam į kelią nepareina: kur kuris krito, ten savo darbą dirba; kurią darbą pradėjęs, to nepameta, nepamiršta.

Skrido vienas spindulys į Žemę tiesumu ir pataikė į purią vietą, kur glūdėjo šermukšnio sėklelė. Ėmė šildyti atsidėjęs. Sėklelė pajuto šilumą, išleido diegelį. Spindulys pagavo diegelį bučiuoti, glamonėti.

Diegelis augo, tarpo. Pirmajam spinduliui šoko padėti kiti, kuriems diegelis buvo pakeliui. Diegelis virto medeliu, medelis — medžiu.

Medis ėmė žiedus krauti, vaisius megzti. Spinduliai nešykštėjo šilumos šermukšnio vaisiams, šildė kaitino nepaliaudami. Kiti spinduliai jau džiaugiasi, savo uogas nusirpinę; šermukšniį jo spinduliai tebešildo, dažo

jo uogas vis tirščiau ir tirščiau. Tik vėlai rudenį atleidžia.

Bet ir turi kuo pasigėrėti Saulė, rudens metu apilsusi, padangėse žemyn nusvirusi: rudenį nerasi medžio, gražesnio už šermukšnij.

Indėnai

Stasiukas, parvažiavęs vasaros atostogų, parsivežė iš gimnazijos knygų pasiskaityti. Parsivežė, padėjo ant lentynos ir buvo kuriam laikui apie jas visai užmiršęs.

Bet užėjo lietus. Taip smagiai ėmė lyti, jog burbulai ant vandens darėsi.

— Neveikiai paliaus liję,— pranašavo senis Baltrus, į burbulus įsižiūrėjęs.

Kaip Baltrus pranašavo, taip ir buvo: lijo ištisas tris dienas.

Išbraidęs balutes, kelis kartus gerai susilydęs, Stasiukas ėmė iš nuobodumo po savo kraitį kuistis.

Aptiko ir savo knygas. Aptikęs sėdos jų vartyti.

Vienos knygos buvo su gražiais paveikslėliais apie indėnus, Amerikos gyventojus: kaip europiečiai, į Ameriką gyventi nusikėlę, po jos plačias girias medžiodavo, susitikdavo su indėnais, kariaudavo. Pradėjęs skaityti, Stasiukas taip susidomėjo pasakojimais, jog ir pats per kelias dienas jas perskaitė, ir savo draugams įsiūlė paskaityti.

Paskaitę vaikai prasimanė iš jų visokių žaidimų: pasivadinę vieni indėnais, kiti europiečiais, slankioda-

vo po sodus, medžiodavo. Indėnai vaikščiodavo su lan-
kais, europiečiai su šautuvais; susitikę vieni kitus pul-
davo, rėkaudavo.

Bet tai buvo vis netikros medžioklės ir kovos su
indėnais. Kad miške kur vieni su kitais susitiktų, ypač
naktį, kada vieni, susėdę aplink ugnelę, dienos nuoty-
kius pasakojasi, žvėrieną vakarienei kepati, kiti pri-
sėlinę užpuola. Tamsiam miške, prie ugnies, tai būtų
kas kita.

Šią svajonę pirmas išreiškė Vincukas, didelis pra-
muštgalvis. Ji visiems patiko, ji buvo visų svajonė.

Ėmė tartis, kaip, kur, kada tatai padarius.

Kaimo miške buvo graži aikštelė. Miškelis ne kažin
koks didelis, visą jį vaikai buvo išvaikščioję skersai
ir išilgai, visus takelius žinojo. Dieną ir vienas kuris
nebijodavo į miškelį nueiti. Naktį, žinoma, kas kita;
bet nei vilkų, nei meškų jame nėra, ir pagaliau eis vi-
sas būrys — ko čia bijotis. O jei ir bus nyku, tai kaip
tik bus gerai: juk ir Amerikos giriose buvo nejauku.
Ir reikia, kad būtų nejauku. Kas bijo į mišką eiti, tegu
sau sode žaidžia. Pagaliau aikštelė tik koks šimtas
žingsnių nuo krašto, miškas tik pusė kilometro nuo
kaimo. Tatai visi turėjo galvoje, nors nė vienas ne-
pasakė.

Sutarė, kad Vincukas bus indėnų vadas: su trimis
draugais šeštadienį betemstant nueis į aikštelę, nusineš
bulvių, susikurs ugnį ir ruoš sau vakarienę.

Sutemus ateis Stasiukas, europiečių vadas, su kitais trimis ar keturiais, jei Kaziukas nepabijos, ir užpuls indėnus. Europiečiai atsineš sviesto, ir paskui visi drauge pavakarieniaus. Sugriš, dar namiškiams nesumigus.

Šeštadienį dar prieš temstant Vincukas buvo miško aikštelėje su savo indėnais. Be lankų, buvo pasiėmę po ilgą lazda — ne nuo europiečių gintis, bet taip dėl visa ko. Temstant jau traškėjo švytavo tenai ugnelė, aplinkui sukinėjosi keturi berniukai, kepures žašų plunksnomis apsikaisę. Taip jie buvo pasipuošę, europiečiams nepasisakę. Su tuo papuošalu atrodė žymiai didesni ir džiaugėsi, kad prie ugnelės atrodė visai taip, kaip tikrieji indėnai knygų vaizdelyje. Ir kalbėti susitarė nepaprastai, maišydami nesuprantamus žodžius.

Po valandėlės išsivedė savo europiečius Stasiukas. Dar nebuvo visai sutemę, bet miške jau buvo pakankamai tamsu. Ėjo į aikštelę takeliu, tik kai pamatė ugnelę, pasuko į šalį: reikia pulti iš tenai, iš kur nelaukia.

Turėjo žengti labai atsargiai, palengva, kad neišgirstų. Bet sausos šakelės po kojomis, kaip tyčia, traškėjo. Dieną niekad taip netraškėdavo. Ir kaip tamsu: ypač kai pasižiūrės į ugnelę, tai paskui aplinkui nieko nematyti.

Bet štai jau ir aikštelė... Tik aplink ugnelę ne Vincuko indėnai sėdi: daug didesni, su didelėmis lazdomis ir apsitaisę visai nekaimietišškai. Norėjo išgirsti, kaip

kalba, bet nieko negalėjo suprasti: vienas žodis būtų lietuviškas, bet kitas čigoniškas ar koks kitoks.

— Čia ne jie,— sušnabždėjo mažiausiasis europietis Kaziukas.

— Ir man rodosi — ne jie... geriau pasitraukim toliau,— pritarė kitas.

Ir abudu žengė atgal. Pasitraukė ir Stasiukas su kitais dviem europiečiais.

Tik staiga du indėnai atsistojo ir ėmė mojuoti lazdomis. Kaziukas sušnabždėjo:

— Aš bijau, eisiu namo.

Kiti nieko nepasakė, tik visi šoko bėgti. Šakelės po kojomis sutraškėjo, lapai sušlamėjo. Kaziukas suklupeš sučipo, pravirko.

Pakniobštomis išbėgo į takelį ir nulapsnojo lenktyn į kaimą.

Indėnams iš karto buvo labai linksma, tik miškas aplink aikštelę vis labiau ir labiau tamsėjo. Kaip buvo susitarę, visokius pramanytus žodžius retkarčiais žiopčiojo ir klausė, ar europiečiai ateina. Lyg girdėjo braškant sausas šakeles po kojomis, rodėsi, ėjo, bet paskui nutilo... Tik staiga sutraškėjo, sušlamėjo, kažin kas sučipo ir nutripsėjo.

Indėnai į viens kitą pasižiūrėjo, visi atsistojo, stipriau nusitvėrė už lazdų, ėmė dairytis į šalis. Nieko nematė, tik tamsus miškas, juos apsupęs, aplinkui juodavo.

— Atsimenat, kaip knygoje buvo pasakyta? — tyliai prabilo vienas. — Žvėris ugnies bijosi, nepuola prie ugnies sėdinčių, tik aplinkui šėlsta.

— Gal anuos koks tigras nuvijo, kad neateina,— mėgino pajuokuoti Vincukas.

— Bet iš tikro kodėl neateina? — ėmė nerimauti kiti.

— Tur būt, pabijojo,— lyg pasityčiojo Vincukas.

Tuo tarpu jo draugai akis išpūtę žiūrėjo į takelį, kuris veda į kaimą, tik ne į tą, kuriuo pirma kažin kas nutripsėjo.

— Ko sulauksim, eisim,— pasiūlė Vincuko draugai.

— Kad jūs, tai ir aš,— sutiko Vincukas.

Ir nuėjo į takelį dairydami, paskui šoko ir nutripsėjo taip pat, kaip tas kažin kas.

Europiečiai parbėgę nuėjo pažiūrėti, ar indėnai namie. Nė vieno neradę, išėjo į kelią, kuris vedė į mišką. Štai bepareiną.

— Kodėl neatėjot? — paklausė iš tolo Vincukas.

— Buvom, tik jūsų neradom,— atsiliepė Stasiukas.

— Kaip neradot, kad mes tik dabar grįžtam? — drąsiau prabilo Vincukas.

— Buvom, tik kažin kas tenai buvo,— skubinosi pasipasakoti Kaziukas. — Dideli, su lazdomis, kažin kaip kalbėjo. Išsigandom...

— Tai mes buvom,— lazdomis į žemę trenkdami, pasisakė indėnai.

Tik dabar europiečiai pamatė, kad indėnai su lazdomis, į kepures plunksnų prisikaisę — tur būt, dėl to ir didesni atrodė.

Palengva abeji nusipasakojo, kaip kas buvo.

— O bulves kur padėjot? — paklausė Stasiukas.

— Beje, bulves... Tenai palikom,— pasisakė indėnai.

Vaikai susitarė rytoj anksti nubėgti bulvių parsinešti.

Kai nubėgo, rado ugnelę besikūrenančią. Prie ugnelės sėdėjo senis Baltrus ir keptas bulves lukštenosi. Anksti anksti atsikėlęs, jis buvo atėjęs pagrybauti, rado ugniavietę, rado bulvių krūvelę. Ko belauks? Įsikūrė iš naujo ugnelę, išsikepė bulvių ir valgo.

— Ar ne mūsų bulves valgai, Baltrau? — paklausė Vincukas.

— Ar aš žinau, kam jos buvo nereikalingos, kad į mišką išnešė ir pamatė. Radau, išsikepiau ir valgau.

Vaikai ėmė pasakoti, kaip bulvės aikštelėje atsirado. Čia Stasiukas atsiminė ir sviesto turėjęs atsi-nešęs. Siekė į kišenę, rado vakarykščią sviestą, išsitraukė, ir visi susėdo prie ugnelės. Senis Baltrus ligi ašarų juokėsi iš vaikų nuotykių, traukė iš pelenų bulves ir dalijo indėnams ir europiečiams.

Baltrus ir atsiminti negalėjo, kada buvęs tokioj linksmoj kompanijoj.

Dvylys — Apis

Jonaičiai užsiaugino gražų jautuką: visas juodas kaip varnas, tik kaktoje balta trikampė žvaigždelė, dešiniajame petyje taip pat aiškiai baltas lopelis, lyginai kaip jauno mėnulio ragelis, o uodegos galas sąmaišiu juodais ir baltais plaukais apžėlęs.

Iš gražaus jautuko užaugo geras jautis: tvirtas, ramus, bet nerambus. Plūge iš karto ėjo kaip senis, ir mokyti nereikėjo.

Nuo mažens jautuką vadindavo Dvyliuku, paskui Dvyliu, bet Jonaičių gimnazistas Stasiukas pasiūlė jam kitą vardą — Apiu vadinti.

Apio vardas labai nepatiko artojui Kaziui.

— Nei šioki, nei tokį vardą pramanei,— priešinosi Kazys: — juodas su balta žvaigždute, tai Dvylys, kam čia kito vardo reikia.

— Taigi kad juodas su žvaigždute, su mėnuliu, tai senovės egiptėnų pusdievis Apis,— ginčijosi gimnazistas.

— Tu viską iš savo mokslų prasimanai. Šaukiau Dvyliu ir šauksiu,—mojo ranka Kazys,—o kad tu nori ką iš savo mokslų papasakoti, tai pasakok.

Kazys mėgdavo, kai Stasiukas iš savo mokslų ką papasakodavo — lyg nenoromis, bet atsidėjęs klausydavo.

— Palauk, Kazy, kai aš tau papasakosiu, tai pats Apiu vadinsi.

— Pasakok, pasakok, o kaip buvo Dvylys, taip ir paliks.

Stasiukas papasakojo, kaip senovės egiptėnai kai kuriuos paukščius ir gyvulius dievinę.

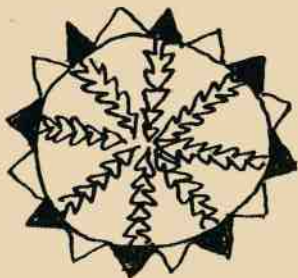
— Jie,— sakė Stasiukas,— turėjo daug dievų; tikėjo, kad jų dievai žemėje vaikščioja gyvuliais. Vienas jų dievas įsikūnydavęs jautyje, Apiu jį vadindavo, lygiai tokiam, kaip štai tavo Dvylys: juodame su trikampe žvaigžde kaktoje, su mėnuliu dešiniame petyje ir juodai balta uodega. Radę tokio plauko veršį, jį keturis mėnesius girdydavo vienu pienu, paskui gabendavo į vieną šventyklą, kur buvo jam tyčia puikiai įrengti du kambariai. Tenai jį gražiai prižiūrėdavo. Tikintieji žmonės ateidavo iš jo dievo valios sužinoti. Atėję paduodavo jam pašaro ir žiūrėdavo, es ar nees. Kai ėda, tai gali laukti dievo malonės, kai ne, tai ne. Padvėsusį Apį iškilmingai palaidodavo tam tikruose kapuose, į jo vietą kitą statydavo.

— Kad ir prasimanydavo senovės žmonės visokių niekų,— numojo ranka Kazys, išklausęs pasakojimo.

Bet paskui dažnai sustojęs pasižiūrėdavo į Dvylio žvaigždutę kaktoje, į mėnulį petyje, į keistą, baltais

ir juodais plaukais apžėlusį uodegos galą. Kartais pasižiūrėdavo Dvyliui į akis, ramias, galias, dideles akis, paglostydavo sprandą. Retkarčiais paduodavo jam parovęs kur gardesnės žolės ir žiūrėdavo, kaip jautis palengva ją glemžia.

Ir pirma Kazys savo Dvylio nemušdavo — jautelis žodžio, užsikėsymo klausydavo. Po Stasiuko pasakos visai Dvyliui botago nekeldavo, tyliau jį ragindavo. Vis dažniau ir dažniau Apio vardas jam painiodavosi. Paskui visai į tą vardą įprato.

Nevykęs medžiotojas

Turėjau užaugti smarkus medžiotojas.

Dar neseniai buvau paliovęs lazdą jodinėjęs, ėmė kažin kas padarė man saidoką (lanką) ir strėlę. Man labai patiko įtempti lankas ir paleisti aukštyn strėlė. Iškyla strėlė aukščiau trobos, seku akimis, kaip ją vėjas neša į šalį. Nukrito, vėl leidžiu ją aukštyn. Arba šauju į medį, į kamieną, ir džiaugiuosi, kai pataikau. Kažin kodėl smagu buvo taip šaudyti.

Paūgėjęs pats dirbdavausi lankus, droždavausi strėles. Ir mano draugai tą pat darydavo. Tik jau nebe taip mėgdavau į medį šaudyti, ieškodavau paukštelio. Paukšteliai man nebuvo nusikaltę. Norėjau tik pataikyti, kad galėčiau pasigirti paukštį nušovęs. Bet nepataikydavau.

Kai jau buvau nebe žioplis, įpratęs šaudyti, pavyko man pašauti ramiai tupėjusi kregždelė. Iš karto apsidžiaugiau, norėjau bėgt pasigirti, bet to nepadariau.

Kai kregždelė nusirito nuo stogo, man pasidarė nei šio, nei to: lyg kamuolys koks ėmė kilti krūtinėje aukštyn ir sustojo gerklėje, akis suniežtėjo, tarytum būtų kas smėlio pribėręs.

Patyriau, kad nušauti paukštelis visai neįdomu. Tai kas per malonumas iš viso šaudymo, iš lanko? Paliioviau iš lanko šaudęs.

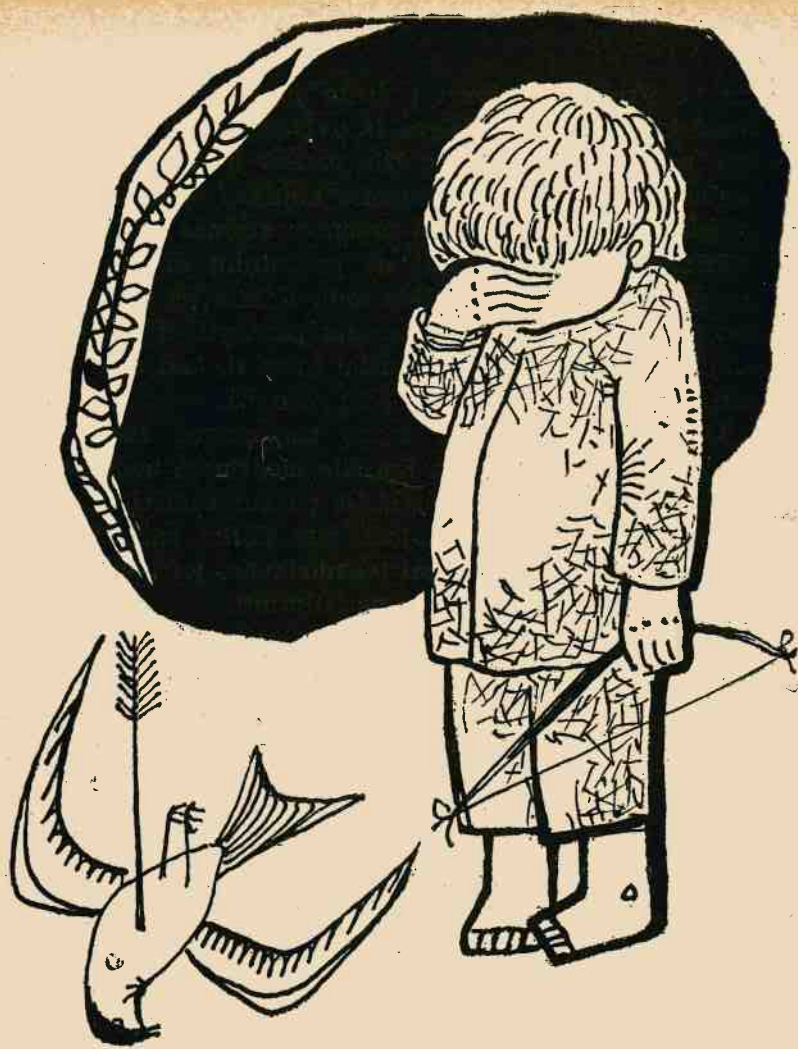
Bet nepaliioviau medžiojęs. Tėvelis dažnai išeidavo kiškių, kurapkų ar ančių pašaudyti. Aš eidavau pasui be šautuvo, dairydavaus, padėdavau ieškoti. Labiausiai mėgdavau žiemą pasivėžinti. Lengvomis rogutėmis važiuodavom su tėveliu laukais ir žiūrėdavom, kur kiškis guli ar kurapkos kuičiasi. Kai arti privažiuodavom, tėvelis išlipdavo šauti, aš vadžias laikydavau. Ne tiek rūpėjo, ką nušauja, kiek pasivėžinti, po laukus pasidairyti.

Šautuvą gaudavau į rankas tik iš medžioklės sugrįžus: tėvelis duodavo šautuvą ištuštinti. Įsižiūrėjęs kelmą ar baslį, nutaikęs iššaudavau ir tuojau bėgdavau pažiūrėti, ar pataikiau. Labai džiaugdavausi pataikęs.

Laukiau, kada gausiu su šautuvu rankose pamedžioti. To neveikiai sulaukiau: turėjau pirma baigti bent žemąsias gimnazijos klases.

Štai jau aš aukštesniųjų klasių gimnazistas. Užsitęsęs vasaros atostogoms, susilaukiau šv. Baltramiejaus. Medžiotojų kuopelė davė man šautuvą, ir išėjom „baltrukų“ gaudyti.

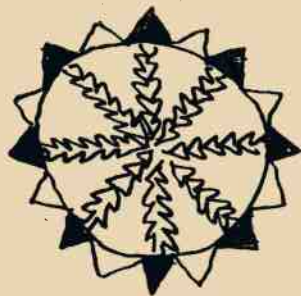
Vyresnieji medžiotojai brenda per svetimas avižas, aš, neturėdamas tiek drąsos, einu šalia. Matau, kaip nuo medžiotojų skubinasi neria tarp avižų didokas

kiškis. Skubinuosi išeiti į avižų ploto galą, pasitikti tenai kiškį. Kiškis, išbėgęs iš avižų, pasuko nuo mažės ir neria grioviu. Paleidžiu paskui jį šovinį. Kiškis suspurda vietoje, pirmutinėmis kojomis spiriasi kiek galėdamas, bet paskutinės neremia: strėnos peršautos.

Pribėgu, pagaunu kiškį už paskutinių kojų — taip tik galima dar gyvas kiškis imti. Reikia jis pribaugti, nes dar gyvas. Žinau, kaip tatau padaryti, ir padarau tuojau, nes kiškis taip skurdžiai knerksi, kad man darosi taip pat, kaip buvo kregždę pašovus.

Medžiotojai pažymėjo mano pasisekimą, sakė, aš būsiąs geras medžiotojas. Bet šita medžioklė buvo paskutinė mano tikra medžioklė. Ir paskui vaikščiodavau kada-ne-kada su medžiotojais, bet tiktai vaikščiodavau, o medžiotojams mažai tepadėdavau, jei bent prie valgio, kai nuišę susėdavo pasistiprinti.

Mėnesiena

Vasaros naktis šilta, giedri. Danguje mėnulis šviečia lygiai, ramiai, gryną sidabrą į žemę beria.

Tokią naktį vagis namie miega. Galėtų miegoti ramiai ir Sargas. Bet kažin kodėl miegas jo neima. Patįšos šiaip, patįšos taip, dėsto galvą nuo vienos kojos ant kitos — vis nepatogu: lyg per kieta, lyg per ankšta.

— Et, ką čia be reikalo tįsosiu — gal geriau bus šalia būdos valandėlę pasėdėjus...

Išėina, koją pasisėda ir dairosi. Viskas aplinkui nauja, nesvetima, tik kiek nekasdieniškai atrodo: vienas daiktas lyg pabaltintas, kitas tamsiai nuteptas. Kad pirmą kartą mėnesieną matytų, sakytų, kad tikrai kas, jam snustelėjus, čia tepė — juodino ir baltino. Bet nebe jaunas šuo žino, kad tai mėnulio darbas.

— Kas jam liepia naktimis nemiegoti, dangumi vaikštinėti, į žemę žiūrėti?

Ir, pakėlęs galvą, pats žiūri į mėnulį.

Mėnulis, tarytum pajutęs, kad Sargas į jį žiūri, ir pats pilnu veidu, atsikreipęs į jį, dėbso taip ramiai, šaltai.

— Žiūri ir nemirktelia,— stebisi Sargas, ir darosi jam nejauku.

Imtų nosisuktų į šalį, ir būtų ramiau. Tik kažin kodėl nori žiūrėti į platų mėnulio veidą — gal ims jam ir nusišypsos ar bent mirktelės.

Bet mėnulis nesišypso ir nemirksi.

— Tai tik man, šuniui, tur būt, nenori to malonumo padaryti,— nekantrauja Sargas. — Kur, tokiose aukštybėse plaukinėdamas, su šunim prasidės. Žiūri su paniekinimu, ir tiek.

Sargui darosi skurdu. Atsimena skriaudas, kurių per savo gyvenimą tiek prityręs.

— Tik šuo gali tokį gyvenimą pakestil! — suniurzga, apsisuka ant vietos ir vėl, pakėlęs galvą, žiūri į mėnulį: bene bus supratęs jo mintis, atjautęs jo širdies skausmą?

Bet mėnulis, kaip žiūrėjęs šaltai, taip ir tebežiūri į jį iš padangių. Sargas visai susigraudina, neišturi, balsu reiškia tą savo susigraudinimą.

— Ū — ūūū! — graudžiai suskamba jo balsas pavartėjeje.

Pasikartoja kitą, trečią kartą. Ir kaimynų šuniui, tur būt, ta pati nemiga: išgirdęs Sargo raudą, pats pravirksta. Pravirksta ir Sargą dar labiau sugraudina. Dabar jau abudu lyg lenktyn rauda, viens už kitą graudžiau.

— Užtraukė! — niurna naktigonis pusbernis Juozukas, ant krantelio prie arklių smagiai rymojęs, klausęs, kaip arkleliai krusi, svajojęs apie šeštadienio vakaruškas, apie sekmadienio poilsį. Ką gi kita tokią gražią naktį svajos. Jam irgi nejauku darosi: bala žino, ko tas Sargas staugia ir ką išstaugs. Žinoma, kad ne prieš gera taip skurdžiai traukia. Iš nejaukumo ir jis ima jaustis žmonių nuskriaustas: kiti ramiai sau pastogėse miega, o jis, kaip tas Sargas, į lauką išstumtas.

— Dar kitas — užtraukė! — jau ima pykti Juozukas, išgirdęs ir kaimynų šunį staugiant. Atsistoja, eina arklių varinėti, nors jie visai tinkamoj vietoj ganosi. Varinėdamas į šalis dairosi, tarytum ko ateinant, iš netyčių pasirodant laukia.

Pirkioje šeimininkas, dar pirmomiegio neišmiegojęs, ant kito šono verčiasi, niurna, nemalonų sapną pasapnavęs: vagis mėgino arklių išvesti, tik Sargas sulajo ir puolė, vagį nuvijio. Kad nebūtų nuvargęs, vagies aplink trobas beieškodamas, tuojau keltųsi, nes jau dienos šviesa pro langus skverbiasi.

O mėnulis ramiai savo kelią danguje keliauja, skliautu žemyn leidžiasi, lygiai vienodai sidabrą į žemę pildamas. Jam nè motais, kad, tyliai padangėmis plaukdamas, žemės gyventojams tiek neramumo padarė.

Žemės džiugintojai

Saulė žemę pamilo. Pati viena norėjo ją šildyti, jai šviesti. Užtekėjusi tuojau kitus dangaus žibintuvus gesina, kad jie žemės neviliotų.

Pasitarė žvaigždės danguje ir nusprendė:

— Tegu saulė šviečia žemei dieną, mes džiuginsim ją naktį.

Kaip tarė, taip ir padarė. Kai tik stoja naktis, sužimba, sužėri danguje žvaigždės, viena už kitą skais-tesnės. Mirga, linksmumu tryška. Žibutėmis svaidosi, kitą ir žemei numeta.

Ir mėnulis, saulės klusniausiasis, kiek nuo savo valdovės nutolęs, ramią šviesą į žemę pila. Tik pro saulę skrisdamas, savo skaistų veidą į ją nukreipia.

Ilsisi žemė, dienos triukšmui nutilus. Žiūri ir gėrisi, kaip dangaus mėlynume žvaigždės žaidžia, mėnulis ramiai šypsosi. Žiūri, džiaugiasi ir ilsisi.

Kazys pašėlo

Tai buvo Zanavykuos. Šventa Ona ėjo su uoga, su duona. Šeimininkės sviestą mušė, sūrius slėgė, skilandžius nuo pantų kabino. Merginos nagines siuvosi. Vyrai dalgiams lankelius rinkosi. Visi ruošėsi prie rugiapiūtės.

Baltraitis su Tamošaičiu, artimi kaimynai, iš anksto buvo susitarę kirsti rugius susidėję, trimis dalgiais. Tiek dalgių du ūkininkai lengvai sudaro, ir darbas eina sparčiai ir smarkiai, ypač kai kerta sutardami.

Pirma nukirto Tamošaičiuos. Pirmuoju dalgiu ėjo Tamošaičių vyras Kazys.

Kazys už gero ūgio vyrą buvo visa puse galvos aukštesnis, pečius platus, status, tvirtas, tikras kaimo vyras.

Jis gerbė duonos gamintojų luomą, žinojo, kas rimtam darbininkui pritinka, kas nepritinka, kas galima ir kas negalima. Pas save stodavo pirmuoju dalgiu, niekieno nesiklausęs, nesitaręs, nes taip iš senų senovės buvo priimta; nuėjęs į talką, nesuklysdavo, tų namų bernui už akių neužbėgdavo. Nedarbo metu

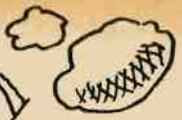
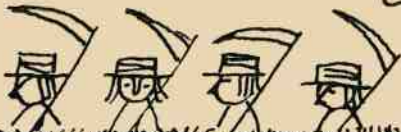
mėgdavo pajuokuoti, į darbą eidavo ramus, rimtas. Dirbdavo gražiai: ardamas vagas bet kaip nenukreivos, šienaudamas žolės nepašios, kuldamas tinkamoj vietoj spragilą smarkiau patrauks, kad paūžautų, spragilų dainą pajvairintų.

Kazys buvo nebe jaunas, bet pačiam gerume vyras. Į darbą įpratęs, pajėgus — panorėjęs galėjo bet kurį vidutinį darbininką „į spartą įvaryti“. Bet iš darbo lenktynių nedarydavo, visuomet į kitus, kartu dirbančius, atsižiūrėdavo. Štai ir Tamošaičiuos, pirmuoju dalgiu kirsdamas, tokiu žingsniu žengė, taip gražiai rugius guldė, jog ir darbas sparčiai ėjo, ir kirtikai, ypač griebikės, perjėg neprivargo.

Bet Kazys mokėdavo ir „pašėlti“, kai kuris darbe nepadoriai pasielgdavo, nusistovėjusiai tvarkai nusidėdavo.

Tamošaičiuos pabaigė kirsti gerokai prieš saulei leidžiantis. Būtų galėję dar tą pačią dieną ir Baltraičiuos pradėti, bet Tamošaitis pasiūlė valandėlę pasilsėti, striukas pabaigtuves padaryti, o Baltraičiuos pradėti ryt iš ryto. Taip ir padarė: vandeniui pasilaistė, smagiai paklegėjo, pavakarieniavo, užtai sutarė rytoj išeiti į lauką su šviesa.

Kazys, kai pamatė Baltraičių kieme vyrus su dalgiais ant pečių, tuojau su savo griebike pro vartus išėjo. Bet Baltraičių žmonėms rugiai buvo arčiau, ir jie pirma prie jų priėjo.

Gera tvarka turėjo minutėlę kitą luktėti, iki Kazys prieš, ir kartu pradėti, gal kaip Tamošaičiuos darė, paskui sutartinai džia džia džia lysę po lysės skusti. Bet Baltraičių vyrams parėjo į galvą pradėti be Kazio. Žinojo, kas per darbininkas Kazys, norėjo pamatyti, kaip jis kerta, kada sparčiai kerta.

— Prieis, pavys, bent parodys, ką gali,— kalbėjo Petras, pradėdamas pradalgę.

Bet Kaziui tatau visai kitaip atrodė.

— Žiūrėk, jau pradeda, mudviejų nelaukia. Daug nudirbs, iki priešim. Ar ne patyčias krečia? Matyt, nori, kad palikčiau pradalgę skolingas. Dar Kazys niekam pradalgės nedovanojęs ir nedovanos! Tokius vyrus reikėtų pamokyti.

Taip murmėjo Kazys savo griebikei, žengdamas lygiu, ramiu žingsniu.

Priėjo prie rugių, dalgį pasipustė ir, taręs sau: „Dieve, padėk“, skambtelėjo dalgiu į rugius.

Pradėjo iš lėto, bet juo toliau, juo plačiau žengė, juo striukiau džiaksėjo dalgis.

Griebikė pajuto, kad Kazys į spartą varosi. Mėgino jį stabdyti, raminti; bet jis striukai atkirto:

— Reikia pamokyti. Pėdų nerišk, mesk palaidus.

Baltraičių vyrai grįžo po pradalgę nuvarę, kada Kazys buvo dar tik įpusėjęs. Eidami pro Kazį, sustojo, „labs ryts, padėk, dieve!“ pasakė, norėjo pasižiūrėti,

kaip jis kerta. Bet Kazys nestabtelėjo, tik šiurkščiai žleptelėjo:

— Dirbkit, negaišuokit!

Ir nužingsniavo savo keliu.

Baltraičių vyrams pasidarė nei šio, nei to. Suvokė, kad kas negera darosi.

— Reikėjo nors gale pradalgės Kazio palaukti,— tarė Jonas.

— Reikėjo tai reikėjo,— sutiko Petras,— bet pavys ir taip: matai, kaip plačiai žengia.

Ir stojo į naują pradalgę neramūs, gailėdamiesi niekus sumanę.

Kazys ramiai sugrižo, pradalgę nuvaręs, striukai dangį pasipustė ir ėmė dar plačiau žengti.

Pusėje pradalgės prisivijo Jono griebikę.

— Traukis į šalį! nesustosiu,— šūktelėjo.

Taip šūktelėjo, jog ta nepasijuto, kaip atbula griūdama atšoko.

Kazys glemžė nesugriebtą pradalgę prie savosios ir vijosi toliau kirtiką.

Ir Jonas plačiau, kaip paprastai, žengė, bet neištrūko. Netrukus ir jam Kazys šūktelėjo:

— Pasitrauk, kad kulnų nenukapočiau!

Jonas, žodžio nepasakęs, pasitraukė. Kazys nuėjo savo pradalgę po tiesumui ir pabaigė ją kartu su Petru.

Išmestieji iš pradalgės be žado stovėjo ir žiūrėjo į „pašėlusį“ Kazį. Jų tarpe atsirado ir Baltraitis. Jis bu-

vo išvedęs arklius pririšti ir dabar atėjo pradėti pėdus statinėti.

Gal atėjo anksčiau, nekaip buvo ketinęs. Įgudęs šeiminkas, jis iš tolo pamatė, kad tarp kirtikų kas negera darosi. Matyt, jau buvo sugalvojęs, kaip į tą reikalą įsikišti, ką pasakyti.

— Vyručiai, lenktynių nevarykit, pavargsit, galit susivaidyti. Kai kirtikai vaidijasi, duona esti karti,— ramiai tarė Baltraitis, kai Kazys su Petru paliovė dalgiais mojavę.

Buvo matyti, kaip visi nudžiugo, kai Baltraitis prabilo. Visi nenorėjo vaidų, bet patys vargu būtų mokėję jų išvengti.

— Mudu čia kalti su Jonu,— nusiminusiu balsu atsiliepė Petras: — Kazio nepalaukė, pradalgę pradėjom.

— O aš nenorėjau pradalgės dovanoti,— pasiaiškino Kazys.

Baltraitis iš tokių pasakymų suvokė galėsiąs vyrus sutaikinti ir tarė:

— Už tai, kad Kaziui taip padarėt, turėsit jam alaus pastatyti.

— O mes ką gausim, kad taip privaikė? — įsikišo iš pradalgės išmesta griebikė.

— Jus per pabaigtuves pašokins.

— Kad taip, tai dovanosim,— sučiauskėjo kitos dvi.

Baltraičio nusprendimas nutildė pakilusią audrą. Kazys buvo patenkintas, kad jis prie tokio liudininko sa-

vo pradalgę atsiėmė, Baltraičių vyrams visai tiko, kad ne jiems patiems teko su Kaziu taikintis.

Iki Baltraitis „teisė“, Jonas savo pradalgę baigė, merginos, kas buvo nukirsta, sugriebė.

— Kad Baltraičių duona nebūtų karti, varysim su-tartinę,— pasiūlė jau aprimęs Kazys.

— Stok, Kazy, pirmuoju dalgiu: tu lygiai kerti,— pasiūlė Petras.

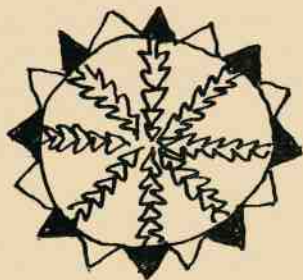
— Kam čia naujienų prasimanyti: jūsų rugiai, judu ir veskit, aš prisitaikinsiu,— atsisakė Kazys, jau visai išsiblaivęs, ramiai dalgį pustydamas.

Ir vėl dalgiai uždainavo vienodą begalinę džia džia džia. Kazys ėjo trečiuoju ir griebikių nebegąsdino.

Pietums Baltraitis atritino alaus boselį. Pasakė, kad tai jo vyrai Kaziu parūpinę.

Rugius nukirtę, vyrai atsiteisė su merginomis, sma-giai jas pašokinę.

Pabaigtuvėms Baltraitis turėjo didesnę boselį alaus prisipylęs.

Sakinis ir pakaškinis

Vincukas ir Kaziukas nuo pusiaugavėnio vaikščiojo susirūpinę, rečiau matydavosi. Juodu buvo artimi kaimynai. Būdavo, kur eidami bėgdami susitinka, pasišnabžda, viens pas kitą atbėga pasižiūrėti, ką katras veikia. Kasdien šiaip ar taip sueidavo, bent iš tolo susišūkaudavo.

Dabar vienas kito lyg vengia, rečiau sueina ir iš tolo vienas kitam nebešaukia: kur bėgi, ką veiki? Vincukas dažnai iš namų tylomis išeina ir kažin kur dingsta. Jį matė į dvarą klampojant. Kaziukas po namus kuičiasi, pasislėpęs kertelėje kažin ką knibinėja.

Vaikai tikrai buvo susirūpinę. Velykoms įsigeidė turėti stiprių kiaušinių. Vincukui jo podė, dvaro šeimininkė, žadėjo duoti pakaškinį. Tik pakaškės dar vis nedėjo. Vincukas jau kelis kartus buvo nubėgęs pas podę paklausti, ar jau, bet vis gaudavo girdėti: dar ne. Ėmė drožinėti dailinti kiaušinį iš kieto sūrio — buvo tyčia vasarą išsidžiovinęs sūrio drūtgali.

Kaziukas buvo sumanęs pasidaryti stiprų kiaušinį iš vištinio: išleisti iš jo trynį ir baltrynį ir prileisti

sakų. Sugadino vieną, sugadino antrą kiaušinį — nieko gera neišeina.

Vincukas iš sūrio nieko gera nepadare: išdrožti išdrožė, bet niekaip negalėjo nulyginti — vis šiurkštus, gruoblėtas, iš tolo matyti, kad netikras. Su tokiu geriau nesirodyti. Prieš pat velykas vėl nubėgo pas podę į dvarą. Gaus — bus gerai, negaus — nėra ko velykų ir laukti. Šiuo tarpu parėjo linksmas, į švarkečio kišenę ranką giliai įsikišęs — rankoje turėjo sugniaužęs pakaškinį.

Kaziukui pagaliau pavyko prileisti kiaušinis sakų. Ilgai džiovino kiaušinį, tik penktadienį pabaigtinai užlipdė skylutes, pro kurias sakus pylė. Matyti, kur užlipinta, bet laibgalis sveikas, o skylutes pridengs ranka. Juk muša kiaušiniais, vienas kito pasižiūrėję, pakalėnę, muša ir nepasižiūrėję, kai vienas ir kitas savim pasitiki, kai turi ne bet kokį pasirūpinęs.

Taigi vaikai buvo apsirūpinę velykoms. Dabar jau abiejų reikalai tvarkoje, abiem kiaušiniai liko tiktai nudažyti, ir drąsiai gali eiti muštyn ir su gudragalviais, kurie moka gerai kiaušinį laikyti.

Tą visą darbą reikėjo dirbti taip, kad niekas nematytų, kad nesužinotų. Kai vienas kas žinos, tai neiškės ir kitiems pasakys — tada niekas neis muštyn, nė kokių juokų nepadarysi. Gal dar nemaloniau būtų, kai žinotų, kad dirbė dirbė ir nieko nepadare — visi tik tyčiotųsi iš tokių gudragalvių, klausinėtų, kur

tie jų stiprieji kiaušiniai, dėl kurių tiek rūpesčio ir triūso turėjo. Štai dėl ko Vincukas ir Kaziukas taip slaptai velykoms ruošėsi, dargi vienas kitam nesisakė, ką darą.

Atėjo pirmoji velykų diena. Kiaušinių kiekvienas gavo savo dalį. Vaikinai tuojau ėmė kalenti, žiūrėti, kurie stipresni. Visus iškalenę, pamėgino mušti. Bet tiktai pamėgino: savo šeimynoje neįdomu muštin eiti. Kas kita su kaimynais suėjus.

Velykų pirmą dieną progos sueiti neieško: kaimynai eina vieni į kitus nekviesti. Tą pačią dieną susimeta vienur, susimeta kitur. Susimetė ir Kaziuko kieme.

Pirmiausia pasipasakojo, kieno kaip kiaušinius dažė, pasirodė, kaip kurie margino. Visi domėjosi, kuris turi stipriųjų kiaušinių, tik niekas nesisakė — kai eis muštin, tai pamatys.

Tai ką čia ilgai laukti? Ima mėginti mušti. Pradedą paprastaisiais, vienas kito pasikalenę, nedrąsiai. Palengva įsismagina, įsidrąsina, muša nebekalendami. Štai laimėjo Petras, Jonas. Su jais jau ne bet kas nori eiti muštin. Pasisiūlo Vincukas. Kiti jį draudžia, bet Vincukas laimės ar pralaimės — muš, ir tiek. Muša su Petru — laimi, muša su Jonu — laimi. Jau su Vincuku niekas neina muštin.

— Nagi tu, Kaziuk, pamėgink, — kuso Kaziuką. — Abudu tokie, abu gudragalviai, katras katrą?

Vincukas nelabai siūlosi. Tikrai kad laimės — juk Kaziukas neturi pakaškinio, tik draugui nemalonumo padarys. Malonėtų su kitu kuo mušti.

Kaziukas turi sugniaužęs rankoje sakinį. Dar jo neišmėginęs, bet kas sakinis, tai sakinis. Kai Vincukas turi kokį stipresnį, tegu sau turi, tegu su kitais muša.

Bet pasiūlymas suleisti du gudragalvius visiems patiko. Drąsina, bailiais vadina, stumte stumia ir vieną, ir kitą.

Pagaliau Vincukas neiškentęs sutinka, atkiša sugniaužęs savo pakaškinį.

Kaziukas kumšimas susiraukęs prieina arčiau. Nedrąsiai tukštelia. Girdėti, kad nei vienas, nei kitas kiaušinis netrūko.

— Kad tu ir mušti dar nemoki,— šaukia Petras. — Kirsk smarkiau!

Kaziukas, dar smarkiau susiraukęs, tarytum pirmą kartą šauti mėginęs, paleidžia savo kumštelę visu sunkumu — kas bus, tai bus.

Aiškliai trekštelia.

— Vincuko sudužo! — paskelbia Jonas, tas pats vyriškis, kuris buvo Vincukui pralaimėjęs. — Kas dabar muš su Kaziuku?

Vincukas dirstelėjo į pakaškinio smailagalį, parauda, net ašaros akyse sužibėjo. Nieko nepasakė, išimaišė į žmonių būrį ir pranyko.

Pranyko ir Kaziukas: kažin ką murmédamas, sakinį į kišenę įsidėjęs, nudūlino į pirkia.

Per visas velykas vaikai nesimatė. Kažin kaip jų dviejų keliai nesusieidavo. Tiesa, Kaziukas antrą dieną buvo su tėvais į svečius išvažiuavęs, Vincukas trečią dieną podės laukė.

Podė neatėjo tuščiomis rankomis: atnešė saldžių pyragaičių ir, kaip įprasta, kiaušinių, tik ne vištinių, bet pakaškinį: vištinių ir pats turi, pakaškinių vaikui niekad nebus per daug.

Vincukas nudžiugo vėl turįs pakaškinį — bus atvelykiui. Tegu vyrai tik pasijuoks iš jo, tai vėl jiems muš, kaip pirmą dieną.

Rytdieną rado kur susitikti su Kaziuku, nors draugas, matyt, nenorėjo su juo matytis. Tuojau paklausė, koku kiaušiniu jis tuomet mušė.

Kaziukas, į akis nežiūrédamas, teisinosi nenorėjęs eiti su juo muštyn, tik vyrai privertė. Jo kiaušinis buvęs netikras, sakinis. Pasižadėjo tuojau parodyti ir pamokyti, kaip tokie padaromi.

— O mano buvo pakaškinis. Nebijok: aš turiu kitą ir vėl vyrams pleškinsiu.

Kaziukui tuojau ramu pasidarė: gera, kad Vincuko buvo pakaškinis kiaušinis, dar geriau, kad kitą tokį turi. Palinksmėjęs pasiėmė Vincuką už rankos ir nusivedė sakinio parodyti.

Saulės garbintojai

Aušra raudonskruostė saulę tekančią paskelbė. Vėjas į rytus patraukė šviesos nešėjos pasitikti. Medžiai, kuriuos pirmus saulės spinduliai palietė, jai savo viršūnėmis palingavo. Paukšteliai kiekvienas savaip sveikino dienos šeimininę.

Laukuos, darželiuos skubinosi prausėsi šalta rasa gėlelės. Kai saulė joms užšvito, skaisčiais žiedeliais maloniai jai nusišypsojo. Darbininkių bitelių būriai, gėlelių sužadinti, sutartinę giesmę užgiedojo, skambią, ramią, iš anksto visą dieną giedoti pasižadėję.

Tyliai, ypatingai reiškė savo pagarbą saulėgraža: į saulės veidą išžiūrėjus, sekė ją per kiaurą dieną, akių neatitraukdama.

Už tai saulė savo garbintojams maloniai šypsojosi, šiltus padėkos spindulius siuntė.

Bėriukas

Bėriukas visų mėgiamiausias arklys. Kai arklius į lauką veda ar iš lauko parveda, vaikai varžosi, kuris Bėriuką ves. Kai reikia moteriškai kur vienai pavažiuoti, prašo pakinkyti Bėriuką. Kai reikia vaikas kur raitas pasiūsti, pats šeimininkas pasiūlo užsisėsti Bėriuką.

Bėriuku visi moka važiuoti, nes jis ir kelius žino, ir pasukti kur reikia moka taip, jog neišvirsi. Važiuojant per siaurą ar prakiurusį tiltelį, geriausia paleisti Bėriukas eiti, kaip jis išmano — geriau pervaziuos, kaip valdydamas. Jojamas nesūklups, nesibaidys — ir žiopliausio vaiko nenumes.

Štai paūgėjo Andriukas. Lazdelę jodinėjęs, įsigeidė ant arklio užsisėsti.

— Tegu pratinasi,— sutinka tėvas ir sodina vėl ne ant kito kurio arklio, tik ant Bėriuko.

Bėriukas ramiai stovi, iki bamblių užsodina, palengva žengia, už karčių vedamas. Matyt, kad nelabai jam tai patinka, bet nesikraipo, netrypia, tik paleistas risčia bėga šalin.

Bėriuko draugai stebėdavosi jo kantrumu, ne kar-
tą ir pašiepdavo.

Bėriukas striukai atsakydavo:

— Be reikalo manim nevažiuoja ir nejoja.

Ir dėl Andriuko mokėjo pasiaiškinti:

— Ar geriau bus, kai paskui paaugęs joti nemokės,
tik nepatogiai sėdės, tampys?

Pamėgo Bėriuką ir piemenukas Simukas. Arklius ganydamas, atpančios Bėriuką, užners pantį ant kak-
lo, užsisės ir joja lauko keleliu. Sugrižęs vėl supan-
čiojęs paleidžia ganytis.

Ką galėjo žinoti Bėriukas, kuriam reikalui ant jo
Simukas sėdasi? Bet vieną antrą kartą taip padarius,
suvokė, kad Simukas niekus taiso, be reikalo jį gai-
nioja. Kai trečią kartą Simukas atpančiojo ir norėjo
pajodinėti, Bėriukas nepaklausė: pasuko į upelį, nu-
tripsėjo risčia, įbrido į vandenį ir siurbia.

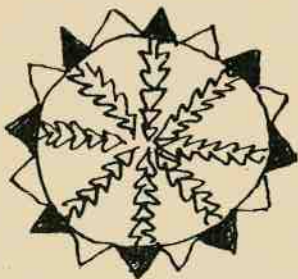
Simukui tokia Bėriuko sauvalė nepatiko. Piktas,
kad arklys nunešė jį, kur pats norėjo, nekantravo,
kad ilgai geria, šmigojo rykštele, kulnimis spardė,
kad greičiau baigtų. Bėriukas taip pat negera širdžia
nešė Simuką į upelį. Kentė šmigojimą, spardymą, iki
atsigėrė. Atsigėręs taip metė paskutines kojas, jog
Simukas jam ant sprando nušliaužė. Pajutęs raitelį
ant savo sprando, pasipurtė, ir Simukas pliukštelėjo
į vandenį.

Nukrėtęs naštą, Bėriukas nubėgo žvengdamas prie savo draugų.

— Šitaip, Bėriuk, šitaip! — sutiko jį draugai. — Seniai taip reikėjo padaryti.

— Ir padariau, kai pamačiau, kad nedoras ir niekus taiso. Į vandenį nudrėbiau,— pasakė Bėriukas ir įsimaišė į arklių tarpą.

Simukas, kritęs į vandenį, neįsiskaudino, nesusižeidė: Bėriukas jį kuo gražiausiai į vandenį, kaip į geldą, pasodino. Iš vandens atsikėlęs, Simukas, šlapias drapanėles pasidžiovęs, prie Bėriuko ir artyn nėjo: paliko palaidą ganytis. Ir namo jodamas, nedrįso ant jo sėstis.

Mamos mokykla

Skaityti mane mokė mama. Kai aš augau, visus vaikus mamos mokydavo abėcėlės.

Tuomet mokyklų buvo nedaug, tik miestuose ir bažnytkiemiuose. Tose mokyklose mokydavo rusiškai. Atidavė vaiką į mokyklą — tuojau ima su juo rusiškai kalbėti, skaityti ir rašyti. Ir neklausia, ar jau moka kiek lietuviškai.

Skurdu būdavo tėvams siųsti vaikus į tokią mokyklą dar nieko nemokančius. Tai mamos pačios pradėdavo mokyti savo mažiulius lietuviškai. Sakydavo: „Kai lietuviškai mokės paskaityti, tai rusiškai bus lengviau.“ Mokydavo mamos atspėdamos, dažnai kito darbo iš rankų nepadėdamos. Mane mama mokė iš plonučio plonučio elementoriaus, be jokio paveikslėlio, be jokio pagražinimo. Išmokė pirma pažinti visas raides ir vardais jas vadinti. Paskui turėjau slebizuoti: b a ba, c a ca, d a da,— ilgai ilgai slebizuoti. Mama išslebizuos eilutę ir liepia kartoti, o pati verpia ar kitą darbą dirba. Dažnai, įknibus į darbą, ir neklauso, o aš vis slebizuoju.

Ir aš dažnai praganydavau eilutę. Tai šuo sulos, tai kumeliukas sužvengs — bene iškęsi pro langą nepažiūrėjęs. Tuo tarpu eilutė susimaišė su kitomis, ir ieškok jos. Nelengva būdavo surasti — visos lygiai mirga, visos rodosi vienokios. Mama turėdavo padėt surasti.

Nesparčiai ėjo mokslas. Mama dažnai kitais reikalais atsitraukdavo; o kai mama atspėdavo, tai man ilgai slebizuoti nusibosdavo — kito kurio darbo prašydavau.

Mama dažnai tėvelį stabdydavo, sakydavo:

— Tu, tėve, pamokyk, gal geriau seksis.

Kur čia vyriškas pirkioj sėdės, kad jo kieme ar lauke darbas laukia.

— Nagi, Praniuk, paslebizuok! — sakydavo, staptelėjęs trumpai valandėlei.

Kokią eilutę išklaudydavo ir eidavo savo keliais.

Bet tėveliui mano mokslas rūpėjo. Norėjo leisti į pradedamąją ir paskui dar aukščiau.

Kartą išsitraukė iš pabalkės žąsies sparną, išsirovė plunksną ir ėmė drožinėti. Man tuojuo parūpo, ką tėvelis daro.

— Padarysiu tau plunksną,— sako: — galėsi rašyti.

„Gal nebereikės slebizuoti“,— dingtelėjo man į galvą.

Netrukus sėdėjau prie stalo ir vadžiojau čirškančia plunksna vingius; jų tėvelis buvo popieriuje visą

eilutę prirašęs. Mano tėvelis rašyti kiek mokėjo; iš savęs buvo pramokęs.

Šis mokslas man labai patiko. Nuo stalo nusikrausčiau prie suolo. Mano striukam liemenėliui stalas buvo per aukštas. Prie suolo buvo daug patogiau. Pasistačiau ties langu žemutę kėdele, nuo kurpiaus atlikusią; ant suolo pasidėjau popierių ir rašalą. Ir kotelės grindis siekia, ir rankų per aukštai nereikia kelti. Visai patogiu ir smagu. Smagu dėl to labiausiai, kad slebizuoti nereikia.

Pavingiavęs kurį laiką, gavau raidės rašyti. Paskui ir žodžius. Berašydamas išmokau ir slebizuoti.

Raštas — raštu, reikėjo ir iš knygų pramokt skaityti. Mama šoko ieškoti elementoriaus (abécélės), bet jo nerado. Buvo užkišus kur už balkio ar gal dar geriau kur padėjus, kad po akių nebūtų.

Mat, tuomet visos lietuviškos knygos buvo draudžiamos. Ir elementorių drausdavo.

Neradus elementoriaus, mama toliau mokė mane tiesiog iš maldų knygų. Kai pramokau lietuviškai skaityti ir rašyti, tai pradedamojoje mokykloje buvo ne taip sunku išmokti ir rusiškai.

Ir kitose šeimynose vaikus tuomet namie pradėdavo mokyti. Tik ne visur pajėgdavo pramokyt rašyti. Visi vaikai pirma išėdavo mamos mokyklą, paskui stodavo į pradedamąją.

Tarp dviejų beržų paklydo

Vincukas jau visas pusvyris. Pats iš gimnazijos pagrižta, pats gelžkeliu pavažiuoja, kur reikia. Ir į Kaurą nuvažiavęs nepaklysta. Bet į kaimo mišką vienas niekad neina. Žino, kad tenai nėra nei vilkų, nei meškų, nei kokių piktų žmonių. Neina dėl to, kad buvo kartą paklydęs.

Buvo tuomet devynerių metų bamblys, greitas, drąsus. Į mišką buvo vaikščiojęs su kitais vaikais uogauti ir grybauti. Žinojo gerai kelią į aikštelę, kur dažniausiai nueidavo. Taigi kartą sumanė nueiti į aikštelę vienas. Rūpėjo nubėgti kartą anksčiau už kitus ir prisirinkti grybų. Aplink aikštelę kaip tik jų daugiausia dygdavo. Pačioj aikštelėje augdavo rudmėsių — tos jam labiausiai rūpėjo.

Išsirengė šventadienio rytą, kada visi ilgiau miega. Nubėgo takeliu tiesiog į aikštelę. Atbėgęs dar tyčia įsižiūrėjo gerai kelią, kad pareiti nepaklystų. Lengva buvo įsižiūrėti, kad ties pačiu takeliu paaikštėje augo didelis beržas. Taigi tik aikštelė reikia iš akių nepamesti: iš aikštelės eis tiesiog į beržą, už beržo ras takelį, o takeliu kaip šaute nušaus atgal į kaimą.

Įsidėmėjęs kelią, pirma rudmėsių prisirovė, paskui nuėjo aplink aikštelę baravykų pasikasti.

Prisigrybavęs grįžta į aikštelę ir eina stačiai į beržą; pro beržą smuks į takelį ir bėgs namo. Tik nei tiesiog už beržo, nei šalia jo nematyti takelio. Žiūri šiaip, žiūri taip, bet takelio ir nebūta. Kaip eis be takelio? Juk gali kažin kur nueiti.

„Kaipgi čia yra? — galvoja Vincukas.— Kelelis negalėjo staiga išdilti, žole ar samanomis apaugti. Ar nebus į kitą aikštelę patekęs?“

Bet vaikštinėjo vis aplinkui, toliau kur nebuvo ir nuėjęs. Tiesa, vyresnieji sakydavo, kad mažieji vieni neitų į miškelį — visaip, esą, gali atsitikti. Tik kas čia galėjo atsitikti?

Vincukui pradėjo skverbtis į galvą visokios pasakos apie raganas. Jos paprastai miškuose gyvena ir vaikams visokių niekų taiso. Kai ragana kelelį nudildė, tai kur ir beisi?

Vincukui nyku pasidarė. Matyt, jį ragana aikštelėje užtvėrė ir neišleis. Tur būt, tuojau ateis pas jį. Tik iš kur ateis?.. Kad ir grybauti niekas neateina. Vaikai turi ateiti, juk šventadienis: dar nė vieno šventadienio jie nėra dovanoję. Bet kad būtų kur arti, jau būtų girdėti... Teks pirma su ragana pasimatyti. Tik kur pasidėjus: ar vidury aikštelės atsistoti ir laukti, ar į medį įsilipti? Geriau į medį — gal ir atėjus nepamatys.

Mėgino sliuogti į beržą, bet kojelės nerėmė. Prišoko prie mažesnio, šakotesnio medelio, įsikraustė šniokštuodamas ir tupi ant šakelės, liemenį apsikabinęs. Tupi ir laukia raganos ateinant.

Lyg sutreškėjo, lyg sutapsnojo kitoje pusėje aikštelės. Toliau smarkiau.

— Ateina! — sušnabždėjo Vincukas.— Kas gi dabar bus?

Subruzdėjo, sutripsėjo dar smarkiau, čia pat.

— Jaul..

Ir birte pabiro į aikštelę kaimo vaikų. Bėgo jie, skubinosi, tyčia nieko nešnekėdami, kad kas neišgirstų, už akių neužbėgtų, rudmėsių nenurinktų.

Bet rudmėsės jau buvo nurinktos; vos vieną kitą, labiau prie žemės prisiglaudusią, aptiko. Ėmė dairytis aplinkui, ar kas arti negrybauja. Gi iš medelio kraustosi Vincukas, o po medeliu jo pintinė, pilna rudmėsių ir baravykų.

— Štai kas nugrybavo! — sušuko vaikai.— Ko gi taip slapstaisi? Ką radai, tai tavo — juk neatimsim. Ar seniai atėjai?

Vincukas taip nudžiugo vaikų sulaukęs, kad tuo jau pasisakė paklydęs ir laukęs, kad kas ateitų ir kelią parodytų. Vienam baisu pasidare...

— Argi iš aikštelės kelio nežinai? Pro beržą eina takelis.

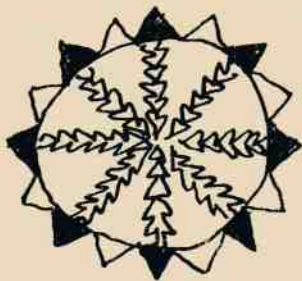
— Kad nėra čia takelio,— parodė Vincukas čia pat į beržą.

— Pro aną! — parodė vaikai į kitą pusę aikštelės.— Pro šitą nėra takelio. Kad būtum čia ėjęs, tai į kitą kaimą būtum išėjęs.

Tik dabar Vincukas pamatė aikštelėje kitą beržą.

— Tai čia du vienoki! — suvokė Vincukas.

Dabar Vincukas suprato, kodėl jis pro beržą takelio nerado. Ragana nieko čia nebuvo kalta, bet Vincukas po šiai dienai neina vienas į miškelį. Pats niekam nesipasakoja, kaip buvo aikštelėje paklydęs, bet jo draugai ir šiandien dar jam primena, kaip buvo tarp dviejų beržų paklydęs.

Knibčius

Gamtos mokytojas vieną dieną atėjo į klasę tuščiomis rankomis. Vadinasi, šiandien nieko neparodys. Tur būt, tik pasakos. Gražiai mokytojas pasakodavo, bet vaikai labiau mėgdavo, kad kartu ir pasižiūrėti ką duodavo.

Bet mokytojas ir neparakoj, tik pasiūlė eiti visiems į gamtos kambarį: turįs ką nauja parodyti.

Vaikai kaip buvo iš karto nusimineę, taip dabar nudžiugo, pašoko iš vietų ir tuojau susimetė prie durų.

Gamtos kambaryje mokytojas parodė kelias naujas spinteles, sienoje pakabintas. Spintelės su stiklinėmis durelėmis, viduj lentynėlės. Lentynėlėse pridėta visokių daiktų: vienoje gražių arba keistų akmenėlių, kitoje paukščių lizdų — lizduose kiaušinėlių, trečioje visokių varladėžių, ketvirtoje kažin kokių pundulių — kai kurie išžiūrėję pažino, kad tai širšių ir laukinių bičių korai.

Vaikai pasikamšę susimetė būreliais prie spintelių, kuri kuriam buvo įdomesnė.

— Kas ką norėsit žinoti, — paskelbė mokytojas, — tai klauskit Klimuko: jis pasakys.

Vaikai, išgirde tokį pasakymą, atsisuko nustebe nuo spintelių, ėmė akimis ieškoti Klimuko, tarytum tai buvo penktoji, įdomiausioji spintelė.

— Knibčius, Knibčius,— buvo girdėti šnabždant.

Klimukas stovėjo pasienyje, toliau nuo spintelių, paraudonavęs ligi pat ausų, tarytum pagautas ką bloga bedarant.

— Kodėl Klimukas? — neiškentęs paklausė atsipeikėjęs Strimukas.

— Todėl, kad jis tą viską surinko, jis ir žino, kur ir kaip ką radęs.

Klimukas buvo tylus vaikas. Ne koks užaušėlis, bet dažnai į ką nors įknibęs. Čiauškėdavo su draugais, žaisdavo, kaip ir kiti, tik dažnai ir žaisdamas sustos kur ar pritūps ir žiūrinėja, knibinėja ką. Už tai Knibčium jį ir šaukdavo.

Beknibinėdamas Klimukas prisirinko visokių daiktų ir, tėvo patariamais, atidavė juos gamtos mokytojui. Nesigailėjo atiduodamas dėl to, kad galėjo ir daugiau tokių pat sau prisirinkti. Tik dabar pasigailėjo taip padaręs, nes nežinojo, ką pasakyti, kam ką aiškinti, kada mokytojas čia pat stovi.

— Kad visi žino, kas čia yra,— pramurmėjo: — kaimė visi matę tų daiktų.

Vaikai, bent kaimiečiai, visi buvo matę akmenėlių, varladėžių, paukščių lizdų ir pagaliau širšių korių, tik toli gražu ne visi gerai buvo išžiūrėję. Bet buvo ir

tokių daiktų, kuriuos Knibčius buvo aptikęs, tik atsidėjęs knibčiodamas, o miestiečiai tai kai ko ir visai nebuvo matę.

Klimukui neteko galvoti, nuo ko pradėti, ką pasakoti: vaikai tuojau ėmė patys klausinėti.

Iš pradžių Klimukas pasakojo nedrąsiai, į mokytoją pasižiūrėdamas; paskui įsikalbėjo, apie mokytoją visai pamiršo. Ir nepajuto, kaip pamokos valanda pasibaigė.

Kai kurie draugai pasisiūlė Klimukui padėt rankioti visokius tokius daiktus, kiti ketino vasarą šio to primedžioti.

Mokytojas pritarė vaikų pasižadėjimams, tik perspėjo, kad rankiodami paukščių, bitelių neskriaustų. Ir be skriaudos tatau esą galima padaryti.

— Klimukas,— sakė mokytojas,— nė vieno paukščiuo iš lizdelio neišvaręs, žiūrėkit, kiek lizdelių ir kiaušinėlių pririnko.

Po tos valandos draugai Klimuką kitu vardu praminė — nebe Knibčium, bet Daratorium ėmė šaukti.

Debesėliai

Buvo šilta vasaros diena, perpietė. Jurgiukas gulėjo aukštininkas žolėje medžio šešėlyje ir žiūrėjo į dangų. Dangum slinko balti debesėliai po vieną ir po kelis greta.

Gera debesėliams, galvojo Jurgiukas: plaukia sau padangėmis, niekas jiems nerūpi, nei ganiava, nei kuris kitas darbas. Maudosi saulės spinduliuos ir žvalgosi po visą pasaulį. Štai šitas paukščio pavidalo debesėlis, kai atsiguliau, buvo lygiai ties manim; dabar jau jis, tur būt, ties miškeliu, paskui bus ties upeliu, paskui ties Nemunu, paskui — jau ir nežinau kur. Plauks, dairysis, daug pamatys... Nei jam ganiava rūpi, nei kitas kuris darbas...

Atsigulęs į žolę, jautė, kaip po jo rankomis, sublokštomis po galva, gniūžta žolės stiebeliai, nenori iš karto pasiduoti, rankas veržia. Ir kojas badė, kuteno žolės laiškėliai. Dabar tarytum žolė sušvelnėjo — nei rankomis jos nejaučia, nei kojomis. Ir pačių rankų nejaučia, viso savęs nejaučia, lyg plūduriuoja.

Plūduriuoja ir kyla aukštyn visas lengvutis. Smagu, smagu... Štai ir debesėlis čia pat, jau greta.

— Sveiks, vaikeli, sveiks... ir tu su mumis plaukinėji? — kalbina debesėlis.

— Su jumis, su jumis,— tiek tegali iš karto pasakyti Jurgiukas, nes jam širdelė alpsta iš džiaugsmo.

Ir plaukia greta debesėlio tyliai, ramiai. Niekas jam nerūpi. Ir debesėliui niekas nerūpi, net neklausia, ko Jurgiukas pas jį atkilęs, kur nori plaukti. Niekuo nesidomi, nesidžiaugia, tik plaukia, plaukia.

— Kur plauki? — neiškentęs paklausė Jurgiukas.

— Man tai nerūpi; plaukiu — ir man nieko daugiau nereikia,— tyliai, ramiai atsakė debesėlis.

— Koks tu keistas,— nustebo Jurgiukas.— Ar visi jūs tokie?

— Visi plaukiam, ir niekas mums nerūpi.

— Ir nežaidžiat, neplaukiat lenktyn?

— Lenktyn? Ne, neplaukiam. Mes plaukiam, kaip mums plaukti lemta.

— Ir vaikams nepavydit, kai jie žaidžia, kai lenktyn bėgioja?

— Mes nepavydim, mes plaukinėjame.

Jurgučiuui atėjo noras pažiūrėti į žemę, ar kur vaikai nežaidžia. Bet žemė buvo toli. Buvo matyti laukai, miškai, bet kur kas ką daro, nieko nebuvo matyti. Ir savo namų, miškelio negalėjo įžiūrėti. Jį suėmė nerimas.

— Dievulėli, tai ir žmonių nebematysiu, nebežaisiu, nieko neveiksiu! — sušuko jis, lyg laukdamas, kad debesėlis jį nuramins.

Bet debesėlis sau plaukė, kaip plaukęs, tyliai, ramiai.

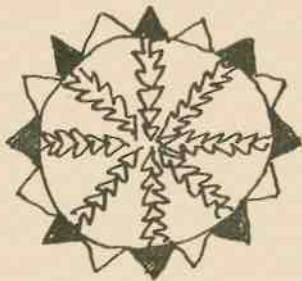
— Toliau nebeplauksiu! — suniurnėjo Jurgiukas.

Pajuto kūnelyje sunkumą... Pajuto, kaip veržia žolės stiebeliai jam rankas, kaip žolė kutena jam kojas. Apsivertė ant šono. Pamatė šalia savęs medį. Atsisėdo, apsidairė: viskas kaip buvę, tik akys šviesos labiau bijo.

Atsistojo, pasiraivė, nusijuokė ir nubėgo į kiemą.

Išginęs po perpietės, Jurgiukas vis žiūrėjo į dangų. Užvers galvą, pažiūrės, pažiūrės, galvą papurtys ir nusišypsos. Žiūrėdavo į dangų stačias, nesiguldavo aukštininkas, kaip pirma, būdavo, daro.

O debesėliai sau plaukė, kaip plaukę, tyliai, ramiai — jiems niekas nerūpėjo.

Saulės temimas

Buvo rugpiūčio mėnuo. Laukuose darbas darbą vijo. Mažai palikdavo kaimiečiams laiko kitoms kalboms, kaip apie tą patį darbą. Tik viena ne darbo kalba veržte veržėsi į darbininkų krūveles, susėdus atsikvėpti, valgiu pasistiprinti.

Iš miesto ėjo gandų, kad rugpiūčio apie 20 dieną būsiąs saulės aptemimas. Mieste, kur visokių laikraščių turėjo, įvardindavo visai aiškiai dieną ir valandą, bet kaimiečiai tą keistą pranašavimą tik apytikriai į atmintį dėdavosi, iš tikrųjų juo nelabai tikėdavo. Nes iš kur ir kas gali žinoti, kas kada danguje pasidarys. Pagaliau, jei kas jau turi būti, tai juk nieko nepadarysi: kaip bus, taip bus, tai dievo valia.

Tik Mošaičiuos apie būsimą saulės aptemimą aiškiau kalbėdavo. Knygos, laikraščiai tuomet lietuviams buvo draudžiami, bet Mošaitis turėjo tų metų kalendorių — jį buvo gavęs iš Prūsų. Tame kalendoriuje buvo aiškiai parašyta: tą ir tą dieną, tą ir tą valandą bus saulės aptemimas. Skaitydavo ir rodydavo namiškiams, kur tai parašyta, bet kas kalendo-

rium patikės. Juk ir apie orą tenai parašyta; Mošaitis pats kiek kartų buvo išskaitęs iš savo kalendoriaus giedrą, kada paskui smarkiausiai lydavo, arba lietu, kada paskui puikiausiai galėdavo šieną vežti.

Iš kalendoriaus spėjimų apie orą juokdavosi ir Mošaičių sūnus studentas; bet tas pats studentas sakydavo, kad saulės temimas kas kita: jis, esą, galima iš anksto išskaičiuoti ligi minutės. Tam esą žmonės, kurie seką, kaip dangumi saulė ir mėnulis keliauja, ir moką išskaičiuoti, kada mėnulis užstos mums saulės šviesą. Atsidėjęs aiškindavo, kaip čia yra. Kai mėnulis pradėjo dilti, jis pats ėmė vis dažniau į dangų žiūrėti ir kitiems rodyti, kaip mėnulis vis arčiau slenka prie saulės. Kai, esą, visai prislinks ir uždengs, tai ir bus tas aptemimas.

Tik mėnulis juo arčiau slinko prie saulės, juo labiau dilo.

— Iki prie saulės prislinks, tai visai sudils, tai kaip saulę pridengs? — lyg klausė, lyg tyčiojosi iš studento Kazys, amžinas Mošaičių bernas.

Studentas išsijuosęs aiškino, kaip tas mėnulis dyla, bet nenudyla, ir kad gali saulę užtemdyti, bet vargu ir Kazį, ir kitus įtikino.

— Tegu bus taip; dar pažiūrėsime, ar užtems saulė, kaip sakai.

Bet juo arčiau buvo temimo diena, juo neramesni darėsi visi Mošaičių namiškiai. Tikras nerimas juos

suėmė, kai prieš temimo dieną studentas ėmė suodinti stiklus, laikydamas juos nuožulniai ant žvakės liepsnos. Sakėsi pro juos žiūrėsiąs į saulę ir geriau matysiąs, kas tenai darysis.

Artinosi saulės temimo diena, ėjo galop studento vasaros atostogos. Kaip visados prieš išvažiuodamas, taip ir tą vasarą jis nokinosi sau kriausių nusivežti į miestą.

Mošaičių sode buvo viena vienintelė ankstyba kriaušė. Nedaug ji vesdavo vaisių, bet suspėdavo jie **nunokti** lygiai tai dienai, kada studentui **reikėdavo** važiuoti į mokyklą. Studentas saugodavo, kad jo kriausių kas per anksti nenukrėstų: namiškiams netrukus nunoks kitos, o jis mieste kur ką gaus nuvažiavęs.

Tik pasileidęs aiškinti namiškiams ir nenamiškiams apie saulės aptemimą, kriaušės neprisaugojo. Vieną rytą, tris keturias dienas prieš saulės **temimą**, ant medžio rado užsilikusią tik kelintą dar nenunokusią kriaušelę; **nunokesniosios** visos buvo nukrėstos.

Kas tai galėjo padaryti, visaip spėjo studentas ir namiškiai, bet tikro **kaltininko** negalėjo susekti. Visi tik stebėjosi, kad tai atsitiko prieš laukiamą saulės temimą, juoba kad vis labiau ir labiau imta kalbėti apie pasaulio galą.

— Užtėms saulutė,— sakydavo moterėlės,— ir gali nebeatsigauti.

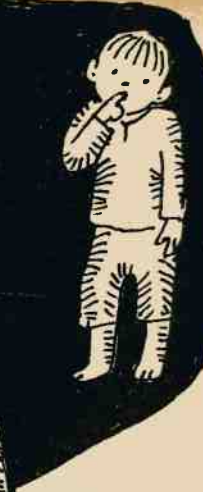
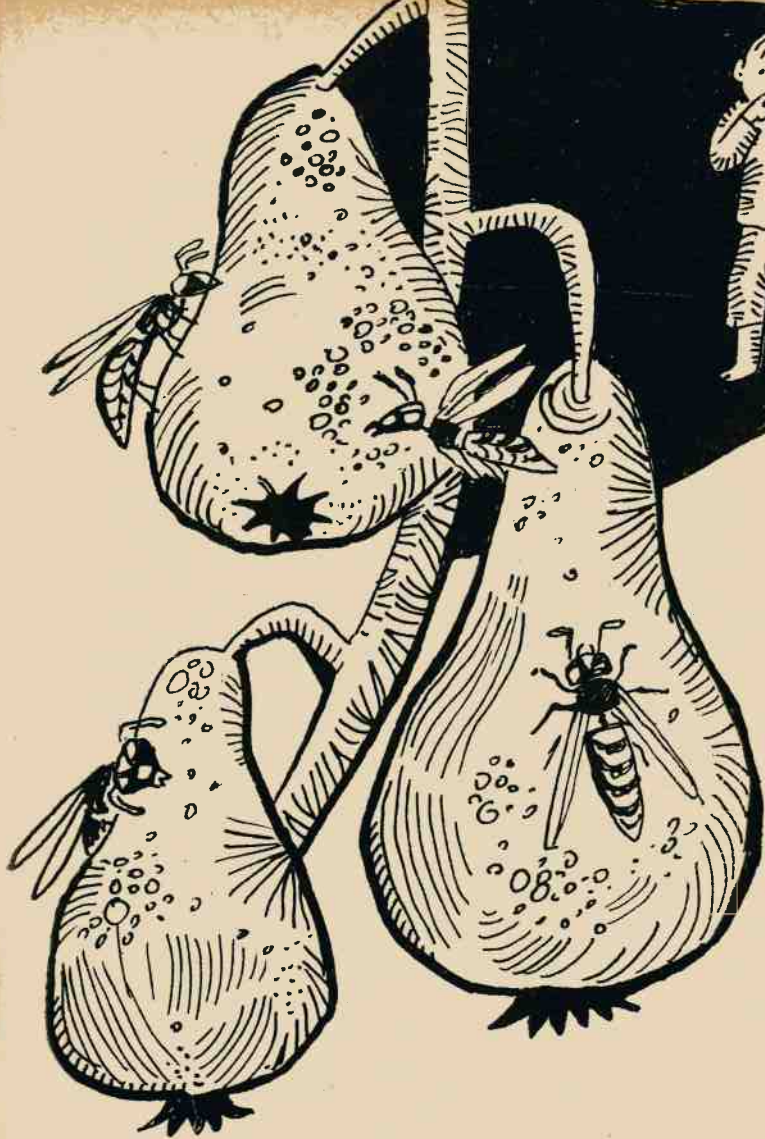
— Apie paskutinę dieną sako, kad pirmiausia saulė užtams. Kai užtams, tai gal ir bus pasaulio galas... Och, o cho, cho,— dūšaudavo močiutė Mošaitienė.

Jaunoji Mošaitienė pasaulio galo tuo tarpu nelaukė, vis dėlto prieš temimo dieną jai parėjo į galvą tas kriausių vagilius.

— Kad jau turi būti pasaulio pabaiga, tai blogai išeis tas su kriaušėmis,— išsitarė ji per pietus.

Saulė turėjo temti anksti rytą. Užtekėjo ji linksma, kaip ir anas dienas. Juo kilo aukščiau, juo darėsi skaistesnė. Žmonės pradėjo abejoti, ar ne tuščiai kalbėta apie aptemimą. Tik paskui, kai jau pakilo gerokai nuo žemės, kada turėjo sužibti visu savo skaistumu, ėmė lyg silpnėti, tarytum ūkai kokie būtų užslinkę; bet danguje ūkų nė kokių nebuvo matyti. Tolyne labyn, lyg užšvitusi diena būtų norėjus pasibaigti, ir vidudienio nesulaukus.

Piemenukas Igniukas, gal kieno patariamą, gal pats pabijojęs, nesiginė bandos toliau į lauką, ganė panamėje. Kai ėmė šviesa silpnėti, diena temti, gyvuliai pradėjo nerimauti: be reikalo zujojo iš vietos į vietą, vis labiau glaudėsi į krūvą, yrėsi palengva trobų linkui. Čia vienas, čia kitas be reikalo suriaumos, subliaus. Ir paukšteliai aplinkui nutilo čiulbėje, tik, neramiai čypsėdami, šaudė iš vietos į vietą, kaip vana go įbauginti.

Igniukas sukinėjosi aplink savo bandą iš namų pusės ir slinko kartu su jąja arčiau trobų, bailiai dairydamasis į šalis, gaudydamas nejaukius garsus ore.

Sutemos, palengva, lyg nedrąsiai slinkusios, staiga ėmė tirštėti, iš gryo dangaus pradėjo leistis žemyn tamsūs ūkų sluoksniai, apgobdami viską aplinkui sunkia tamsa.

Igniukas, palikęs bandą, spruko į kiemą ir tiesiog į trobą pas šeimininkę. Sutikęs ją duryse besižvalgančią po tirštėjančią aplinkui tamsą, puolė jai prie rankos, šaukdamas:

— Aš kriaušes nukrėčiau, naktį nukrėčiau, yra šiene, atiduosiu, jei neužgrius dangus.

Mošaitienė taip buvo išžiūrėjus į griūvančią tamsą, kad vos supaisė, ką Igniukas jai pasakė.

— Kad taip bijai, tai eik į pirkią,— pasiūlė Igniukui.

Studentas tuo tarpu, stovėdamas vidury kiemo, žiūrėjo pro suodinę stiklą į saulę.

— Jau ima eiti šviesyn,— šūktelėjo jis motinai, kai Igniukas jau buvo pirkioje.

Igniukas sėdėjo pirkioje prie lango ir žiūrėjo į lauką. Ir jis tuojau pastebėjo, kad sutemos skystėja, medžių kepurių kraštai vis labiau ir labiau aiškėja. Jam tuojau pasidarė lengviau, beveik visai ramu. Giliai atsidūsėjo. Tik paskui staiga jo veidas, buvęs nušvitęs, paraudo kaip putinas, akys ašaromis paplū-

do: jis išgirdo šeimininkės žingsnius ir prisiminė kriaušes.

Praverus pirkios duris, Mošaitienė neramiu balsu tarė:

— Igniuk, juk bandą lauke palikai. Bėk, pažiūrėk, ar kur į javus nesuėjo: jau švinta. Bėk be baimės.

Igniukas spruko iš pirkios, jau nebebijodamas saulės, tik bijodamas žmonių, kad nesusitiktų. Pačiai šeimininkei į akis nepasižiūrėjo.

Diena nušvito. Žmonės atgijo, tuojau pamiršo kas išgąstį, kas nusiminimą ir smarkiau kibo į darbą. Tik kveptelti sustodami, juokavo, kaip kuris buvo išsigandęs, pasaulio galo laukė.

Tuojau pasibaigė ir studento atostogos. Kriaušes jis buvo dar temimo dieną išsikrapštęs iš šieno, kur jas Igniukas buvo pasidėjęs, kad sutreštų, ir išsivežė.

Nei Mošaitienė, nei sūnus studentas niekam nepasakė, kas buvo kriaušes nukrėtęs ir kad jas rado.

Igniukas niekad daugiau kriausių slapta nekrėsdavo. Ir suaugęs, kai tekdavo lipti į kriaušę papurtyti, visados užkaidavo.

Trys vienmečiai

Kieme buvom trys vienu metų: aš, Rudis ir Rainius. Aš — tik priaugęs piemenukas, Rudis — pačiam gerume kiemo sargas ir Rainius — apysenis palėpių prižiūrėtojas, didelis tinginys. Su abiem vienkiėmiais gyvenau gerai, bet per tikrą draugą laikiau tik Rudį.

Rainius mėgdavo apie mane sukinėtis, labiausiai kai turėdavau kokį riebę kąsnį rankoje. Tuomet jis raitydavosi, lemendavosi, braukydavo man veidą švelnia savo uodega. Jam, katinui, tur būt, rodėsi, kad man ypač smagu, kai jis man nosį savo uodegos galu kuteną: kas kartą, kai patraukdavau jam ranka per nugarą, tuojau pajusdavau švelnų, kutenantį brūkštelėjimą per panosę. Paglostysi, būdavo, antrą, trečią kartą, ims kažin ką pūruoti. Numanydavau, kad nori man kažin ką malonu pasakyti, lyg žada mano draugu būti; bet kai tik patrauksiu ranka priešais plaukus, tai visai nedraugiškai sumurmės, šnairai pasižiūrės ir dingsta kur po pasuoje. Taip pat piktai pasižiūri, būdavo, ir šalin nueina, kai pamirštu paskutiniu kąsniu su juo pasidalyti.

Netikédavau Rainiaus pūravimu, nelaikiau jo per savo draugą. Tur būt, ir jis manęs į savo draugų skaičių nedédavo. Gal jis niekieno tikru draugu nebuvo ir pats tikro draugo neturėjo dargi katinų tarpe.

Kas kita Rudis. Nuo pat mažens su juo geruoju gyvendavom ir nè karto nesusipykom. Atsimenu, mэгdavau jo kudlas šukuoti, visa dešimčia pirštų į jas įkibti. Sakydavo, ir gerai Rudžiui įskaudindavęs, bet jis kęsdavęs, ir tik kai per daug įkyrédavau, tai imdavo kaip nors išsisukdavo: ar pašokęs sulodavo, lyg svetimą žmogų pajutęs, ar kitaip kaip.

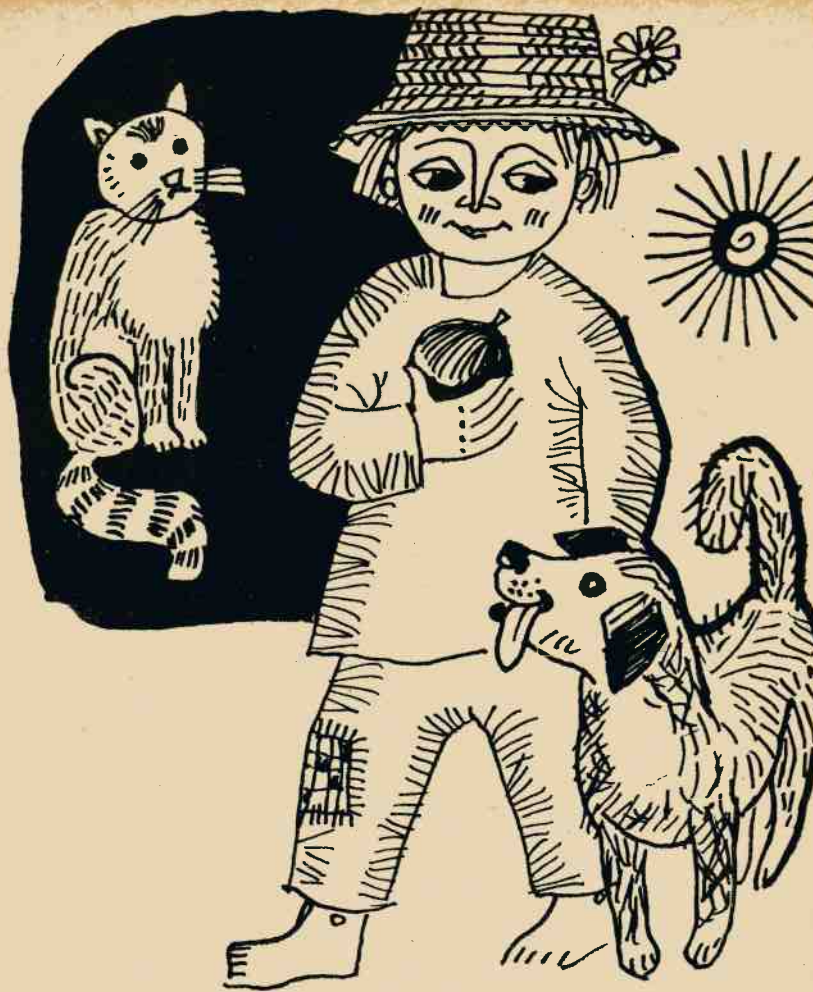
Rudis atsirasdavo šalia manęs nebūtinai tada, kada kokį gardų kąsnį rankose turédavau; atsirasdavo kas kart, kai jausdavosi man reikalingas. Kai dar rykštės gerai nenuvaldydavau, labai žąsino bijodavau. Atsitikdavo, kad visai netyčiomis ant žąsino užžioplindavau, ar jis mane kur eidamas pakeliui rasdavo. Žinoma, tuojau šokdavo šnypšdamas vytis. Tuomet, kartais nežinia iš kur, atsirasdavo Rudis ir tik prabėgdavo tarp manęs ir žąsino. Tas šnypštuolis klykdamas šokdavo į šalį.

Kai ėmiau vaikščioti toliau pas piemenis, nešioti jiems ar artojui pusdienius, Rudis būtinai palydédavo mane į lauką ir atgal namo. Bėgdavo, visai nesidomėdamas, ką nešiosi. Nubėgdavo ir toliau nuo manęs, bet manęs iš akių nepaleisdavo. Negalédavau nesi jausti jo saugojamas, glbojamas.

Rudis ne vienaip lojo svetimus žmones: kromininką, ponišką imdavo smarkiau, kaimietį ne taip smarkiai. Kromininkas dažnai ateidavo, bet jį visada lygiai smarkiai Rudis puldavo. Samdininką paliaudavo lojęs, kai tik jis įsimaišydavo į namiškių būrį, stodavo su jais į darbą. Namiškiai sakydavo, Rudis nemėgsta, kai kas be darbo vaikščioja. Tokius žodžius išgirdęs, aš tuojau eidavau prie savo darbo.

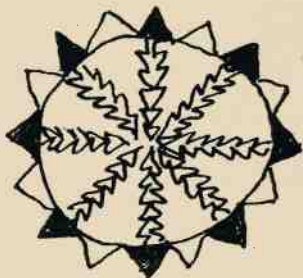
„Rudis — gudrus šuo“, — dažnai girdėdavau iš vyresniųjų. Ir man atrodė gudrus. Dažnai matydavau, kaip jis sau snūduriuoja. Man rodydavosi, kad nesnaudžia, tik galvoja. Norėdavau žinoti, apie ką jis galvoja, tik bene paklausi, bene pasakys. Dažnai būdavo: snūduriuoja, tarytum nieko nemato; tik pašoks paskui ir kokią tvarką padarys: ar jautį, kūgį betaršantį, pagąsdins, šalin nuvarys, ar kiaulę, į daržą besiskverbiantį, už kiškos patampys. Išmanydavo, kas kam pridera, kas nepridera daryti.

Ar Rudis išmanydavo, kas man pridera ir nepridera daryti, nežinau; tik kai jis matydavo, lyg nedrįsdavau padaryti, kas buvo man draudžiama, nelyginant kaip kad žmogui matant. Kartą buvo mane sugundžiusios kaimyno kriaušės. Medis, vedąs puikias kriaušes, augo krašte sodo. Sodas buvo aptvertas pinučiais. Pinučiuose ties pačia kriauše buvo praskėsta spraga — piemenukų darbas. Eidamas pro šalį, išgirdau: bap! Baptelėjo kriaušė. Baptelėjus pašoko, nusirito pinučių

linkui. Viską gerai mačiau, nes, tur būt, eidamas pro šalį, akis į sodą turėjau atkreipęs. Dabar mačiau, kur gulėjo žolėje kriaušė, gelsva, raudonšonė. Žinojau, kad kaimyno kriaušės gardžios; šita turėjo būti labai gardi. Nepaimsiu, tai kitas vaikas paims. Apsidairęs sėlinu prie spragos... Tik štai Rudis šalia manęs. Stovi ir žiūri į mane, tarytum klausdamas, ką gi aš čia gera ketinu daryti.

Pakalbines Rudį, nuėjau su juo, kur buvau beeinąs. Pasakykit, ar Rudis nebuvo tikras mano draugas?

Trys gudragalviai

Vieno sodžiaus ėjo į mokyklą trys berniukai beveik to paties amžiaus: Giedrių Jonukas ir Šarkių Petrukas, abudu net tais pačiais metais gimę, ir Kairių Stasiukas, kiek už anodu vyresnis. Visi trys, kaip sakydavo, buvo pramuštgalviai, tik vieno galva ant vieno daikto labiau pramušta, kito ant kito, vadinasi, vienas vieną kurį daiktą sumanys, sugalvos, padarys, kitas kitą, trečias trečią. Ką vienas pradės, kitas padės; taip visi trys ir pramuštgalviavo drauge.

Ne piktai pramuštgalviaudavo, vis iš savo mokslo ką nors prasimanę. Šiaip buvo ramūs vaikai. Švenčių ar vakacijų namo sugrižę, ir darbą dirbti padėdavo, tik atspėdami nuolat ką nors knibčiodavo.

Jonukas labiausiai visokias žoles, gėles rinkdavo, į tam tikrą sąsiuvinį dėdavo. Sąsiuvinis didelis, iš ištisy popieriaus lapų susiūtas. Parsinešęs žolelių ar gėlelių, suklos jas gražiai ant lapų, siūlais prisagstys ir užvoš — tegu, sako, sudžius. O vyresniųjų, labiausiai senių, nuolat klausinėja, kuo vardu kurią žolelę

ar gėlelę vadina, nuo ko ji gydo ir šiaip kas ką apie ją žino; paskui tą viską į sąsiuvinį įsirašo.

Ir kaip, būdavo, džiaugiasi, naują lapą priklojęs. Ką sutikęs, tuojau pasisako, kiek jau žolių pririnkęs ir kur dar manąs naujų ieškoti.

Arba sėklas daigindavo. Tai darželyje lysele susikasęs sėja, tai druožlių lovytį prisipylęs, vandeniui atsidrėkinęs, į jas grūdų visokių sėja. Kitus, ir diegui nepasirodžius, iškapstęs varto, piausto, žiūrinėja.

Petrukas nuolat ką drožinėdavo. Tai malūnelį padarys, ne bet koki, su sparnais, su gironomis, ir išstatys į vėją, kad maltų; tai surems kuliamaį mašiną su mediniais rateliais ir arklių vietoje pirštu ją suka ir žiūri, ar gerai sausas žoleles kulia. Visą svirno kertę turėjo visokių mašinų prisikrovęs.

Stasiukas, tas tai su sąsiuvinium ir pieštuku vaikščiodavo ir mįslės, patarles, dainas užsirašinėdavo. Čia šiaip iš kalbos ką pagavęs įsirašo, čia prašo, kas kokią mįslę žino, kad užmintų, ar dainelę naują padainuotų. Ir mašinos, ir žolės jam rūpėdavo, bet jis nedirbdavo ir nerinkdavo, tik visų jų dalelių vardus žymėdavosi.

Taip dirbdavo, knibčiodavo atspėjamu laiku kuris sau. Tik ką nauja sužinoję, radę ar padarę, sueidavo į krūvą ir vienas kitam rodydavo, pasakodavosi.

Šaukdavosi iš džiaugsmo ir namiškius ar kas tuo tarpu pasisukdavo, rodydavo ką turį ir pasakodavosi,

kas tik jų klausyti norėdavo. Mažieji kaip musės puldavo pasižiūrėti. Vyresnieji taipgi neatsisakydavo, tik nelabai gudragalvių darbas jiems rūpėjo. Ne visai ir supaisyti galėdavo, ar jie čia žaidžia, ar mokosi.

Ir patys berniukai nebūtų mokėję pasakyti, ar tai žaidimas, ar mokslas. Tiesa, mokykloje mokytojai patardavo atostogoms vieno ar kito darbo prasimanyti. Mokinių dauguma tuos patarimus pamiršdavo. Mūsų gudragalviai kartą pasitarę kažin ką bendromis jėgomis padarė; kai patiko, pamėgino ir ką kita prasimanyti. Paskui taip į prasimanytus darbus įsivarė, kad drausdamas nebūtum nudraudęs.

Paskui tyčia savo tarpe sutarė, kad ne vieną kurį darbą visi trys dirbs, bet kiekvienas kitą pasirinks, tik dirbs pasitardami, vienas kitam padėdami.

Suaugusieji, išžiūrėję į vaikų darbelius, nusprendė: Petrukas bus inžinierius, kad mašinas visokias dirba, Jonukas — daktaras ar vaistininkas, kad gydomųjų žolių ieško. Tik apie Stasiuką ilgai nežinojo ką spėti, nes kokią duoną iš mįslių, dainų gali turėti? Padėjo Stasiuko dedė, senis Petraitis, į svečius atsilankęs. „Paminėsit mano žodį,— tarė Petraitis, kai apie vaikus jam nupasakojo: — Stasiukas bus kunigas.“ Turįs visas dideles knygas vienu dainų, kunigo Juškevičiaus surašytų; kitados klebonas jam dovanojęs. Čia pat pasižadėjo Stasiukui jas atidovanosiąs.

Kuo ketino būti gudragalviai, dar patys nebuvo nu-

sprendę. Tik per dvejus trejus metus Petrukas taip pažino ūkio mašinas, kad kaime niekas geriau už jį nemokėdavo jų nustatyti, į darbą parengti arba, kai jos sugesdavo, tuojau susekti, kas ir kur sugedę, ir patarti, kaip pataisyti.

Jonukas turėjo prisidžiovinęs visą glėbį visokių žolių. Kai pasisakydavo, kiek įvairių žolių turi apylinkėje pririnkęs, tai niekas tikėti nenorėdavo. Kur, esą, tiek įvairių žolių gali būti! O Jonukas ir vardus visų turėjo užsirašęs ir pasižymėjęs, kuri kam tinkama, kurią gyvuliai mėgsta, kuri jiems kenkia, kuri nuo ko gydo, kokioje žemėje geriau tarpsta. Mokėjo pasakyti — tai jau iš knygų buvo išmokęs — kaip kokia pieva pataisyti, kaip kuri netikusi žolė išveisti.

Stasiukas šventadieniais paskaitydavo tokių pasakų ir dainų, tokių mįslių užmindavo ir patarlių pasakydavo, kad visi stebėdavosi, kur jis tokių girdėjęs. O jis toj pačioj apylinkėj, tuose pačiuose žmonėse buvo girdėjęs ir užsirašęs. Skaitydavo ir aiškindavo, ką kuri pasaka nusako, ką dainelė apdainuoja, ką kuri patarlė pasako ir iš kur ji kilusi.

Kaimynai ir namiškiai, tarytum kokių negirdėtų daiktų, savo dainų, pasakų, patarlių klausydavos, jomis gėrėdavos.

Paūgėję, vaikai parsiveždavo kartais kokių įvairių prietaisų, kaip sakydavosi, savo darbams. Jonukas nuolat turėdavo giedrų stiklelį, apskritą, beveik delno

pločio, plonais kraštais, įtvirtą į rėmelį su rankenėle, viduj abipus iškilą. Kai pažiūri pro jį į smulkiausią raštą, tai atrodo kaip stambiausias. Pro tą stiklelį žiūrėdavo visi trys į žoles, jų lapelius, šakneles, į javų diegus, į gėlių žiedelius, apžiūrinėdavo pasigavę vabalėlius.

Daug ko pamatydavo, ko plika akimi nepamatysi. Paims žolelės laišką: šiaip atrodo lygus, o kai pažiūri pro stiklelį, tai pamatai, kad duobėtas ar gruoblėtas, šiurkštus ar rintuotas.

Ir didesnieji domėdavosi tuo stikleliu, kartu su vaikais žiūrėdavo į visokius daiktus. Kai kuris stebėdavosi tuo nepaprastu stikleliu, tai Jonukas paaiškino, kad tokius pat stiklelius turi kai kurie akiniuose, tik silpnesnius, ne taip smarkiai didinančius.

Petrukas mokėdavo ir kitų įdomių daiktų su stikleliu parodyti. Išstatys stiklelį į saulę, kitapus stiklelio išties delną, tai delne pasirodo skaistus skritulėlis. Tas skritulėlis didėja ar mažėja, kai delną vadžioja. Kai nustatys taip, kad šviesos skritulėlis skaisčiu taškeliu virsta, tai taip kaitina delną, jog išturėti negali. Popierius, ilgiau prieš stikliuką palaikius, paruduoja ir ima svilti. Labiausiai visiems patiko, kai Petrukas stikleliu vienam vyrui pypkę įkūrė.

Stasiukas kartą parsivežė visai keistą mašinėlę, nepainią, bet keistą: velenėlis su rankenėle, prie velenėlio taurelė.

Vieną šventadienį pasistatė savo prietaisėlių ant stalo, pasiūskė vyresniąją seselę, pasodino prieš prietaiso taurelę ir prašo padainuoti „artojėlių“.

— Kam? — klausia seselė.

— Tik dainuok, tiesiog į taurelę, paskui pasakysiu. Kai pasakysiu viens, du, trys, tai pradėk.

Seselė sutiko. Stasiukas, tardamas viens, du, trys, ėmė sukti velenėlių. Ir suko, iki seselė dainavo.

Padainavus seselė vėl prašo pasakyti, kam jam to reikėjo. Stasiukas, atitraukęs kiek taurelę, pasuko, pasuko velenėlių atgal, vėl priglaudė taurelę ir sako:

— Dabar taurelė tau padainuos.

Ir ėmė vėl sukti velenėlių.

Taurelė uždainavo tą patį „artojėlių“. Seselė krūptelėjus pašoko nuo suolo.

— Nebijok, nebėk,— ramino Stasiukas: — mano mašinėlė tavo dainelę dainuoja. Ar taip dainavai?

Dusliai, švankšdama, bet tą pačią dainelę mašinėlė dainavo.

Vakare namiškiai ir kaimynai keli suėjo mašinėlės paklaudyti. Stasiukas pasuko mašinėlę, ji „artojėlių“ padainavo. Paskui turėjo nupasakoti apie tą mašinėlę, kaip ji įtaisyta ir kur išmokus dainuoti.

Mašinėlė visiems patiko.

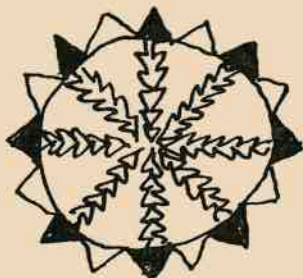
— Nusipirk, Barbele, tokią mašinėlę: už tave padainuos, tai sriubos nepersūdysi,— pajuokavo Baltarus.

— Ir tau būtų pravartu,— atsikirto mergina: — nereikėtų pačiam nuolat dėl tos sriubos bumbsėti.

Įdomių ir keistų daiktų prasimanydavo gudragalviai.

— Tik iš tų vaikų turi užaugti ne bet kokie vyrai,— sakydavo vyresnieji, į jų prasimanymus pasižiūrėję.

Gal auga dar, o gal jau ir užaugo tie vyrai.

Morkos

Iš piemenuko atsiminimų

Piemeniui gardus bet koks obuolys ar kriaušė iš sodo, pravartu ir morka iš daržo. Tik kažin kodėl juo sodas ar daržas labiau draudžiamas, juo daraisi smals-tesnis prie tų dievo dovanų. Kai tau nedraudžia nei savo sode pasigardžiuoti, nei iš savo daržo morką pasirauti, tai imi žiūrėti pro kaimyno tvorą į jo sodą ir daržą.

Mudu su Baltruoku nedraudžiami rovėmės morkas, plovėmės jas čia pat tvenkinyje ir paskui graužėm, bedūlinėdami paskui gyvulius. Tur būt, nedraudavo ir kaimyno piemenukams pasirauti morkų, kad ir juodu grūžinėdavo. Tik mudviejų morkos buvo ilgos, nuvirbusiais galais, kaimyno piemenukų — striukos, bukagalės. Skonio, rodosi, buvo tokios pat, tik kitokio pavidalo.

Mudviem su Baltruoku parūpo tos striukės. Neilgai pasitarę, nusprendėm pasirauti jų, žinoma, slapčia. Parginę vakare gyvulius, nuėjom didele užuolanka prie kaimyno daržo, smukom į griovelį ir nušliaužėm, ieškodami spragos. Prasispraudę pro spragą, nušliau-

žem tiesiog prie morkų lysės: iš anksto buvom išklausinęję, kur kaimyno morkos pasėtos, ir išsižiūrėję lysę. Pasirovę po kelias stambokas morkas, tuo pačiu keliu sugrįžom, niekieno nekliudomi. Po vieną tuojau sugrauzėm, kitas įsirausėm į žemę rytojui.

Niekas mudviejų nematė, nieko niekas nesakė, tik kažin kodėl tą vakarą ir mudu su niekuo nenorėjom susitikti. Tylomis nukiūtinom į šieną, į savo priprastą vietą, ir atsigulėm. Kažin kodėl ir patys tą vakarą neturėjom apie ką prieš miegą pasikalbėti. Pasivartėm, pasivartėm ir, nieko viens kitam nesakę, užmigom.

Kitą dieną morkas atsiminėm tik po pusryčių. Tylomis išsikasėm jas ir kiekvienas savo skyrium suvalgėm.

Perpiete, kai parginėm, beatbėganti kaimynų mergina, beatsinešanti morkų glėbelį. Tiesiog prie šeimininkės ir sako:

— Štai Keraitienė (tokia pavarde buvo kaimynė) atsiuntė jūsų piemenukams morkų. Mūsų kitokios, gal gardesnės — tegu pasmaguriauja.

Mudviejų šeimininkė iš karto nežinojo nė ką sakyti.

— Kam... nereikia,— pramikčiojo,— ir mūsų jau didokos.

Bet griežtai atsisakyti būtų buvę nemandagu, tai davė padėti morkas ant suolo, atgal jų nebruko. Tik paskui ramiau paklausė:

— Ką gi juodu gera padarė Keraitienei, kad taip gražiai juodviem atsilygina?

Bet kaimyno mergina nemokėjo paaiškinti, pasisakė nežinanti ir išsiskubino namo: būsią jau kiti pietų suėdę, jos pasigesią.

Ir mudu sėdėjom čia pat, pietų paduodant laukėm. Man kažin kodėl ėmė labai ausys kaisti. Mačiau, kad ir Baltruکو ausys labai paraudo. Kaimyno morkos buvo labai gardžios, bet man rodėsi, geriau būtų jų ta mergina nenešus. Juo toliau, juo darėsi jos nemalonesnės. Kai šeimininkė, padavus pietus, dėdama morkas ant stalo, pasakė: „Na, vaikai, šiandien turėsit kuo užsigarduoti“, tai ir pietūs pasidarė kažin kokie negardūs.

Nedaug valgę, pasiėmėm morkas ir nudūlinom sau.

Beeidami girdėjom, kaip šeimininkė pridurmui sakė:

— Ko taip mažai valgėt, morkomis taip apsidžiaugėt?

Morkos visai mudviejų nedžiugino. Dūlinom tylėdami. Tik kai nuėjom už trobų, Baltrukas sustojęs prabilo:

— Iš kur ji mudu galėjo matyti?

— Kas? — paklausiau.

— Gi Keraitienė.

— Kodėl?

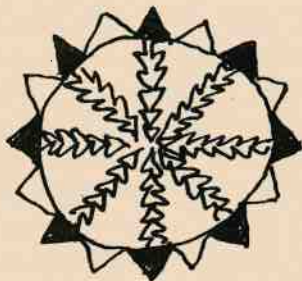
— Argi nesupranti?

Iš tikro buvau gerai nesupratęs, ką Baltrukas čia kalbėjo. Bet jis tuojau paaiškino:

— Morkų atsiuntė tyčia, kad daugiau nevogtume.

— Vaje! — pasibaisėjau, ir mano ausys dar smarkiau ėmė svilti, nekaip prieš pietus.

Daugiau prie Keraičių tvorų nebesiartinom.

Spirgutis

Zanavykų piemuose niekad neužmiršta sekminių: išginęs pavasarį galvijus, tuojau išžiūri, kur laikys sekminpievę. Sekminėms pasilieka tokią pievą, kuri žada gerai želti. Jos paskui ir pats negano, ir saugoja, kad ir kiti nenuganytų, nes žino, kad sekminių rytą, gerai karves priganęs, gaus iš šeimininkės sūrį.

Sekminės didžiausia piemenų šventė. Pradedama ją švęsti iš vakaro: tikram piemeniui sekminių naktį vis tiek nemiga, nes atsigulęs gali pramiegoti, kiti išgins anksčiau ir gausi „spirgutį“. Tai jau geriau visai negulti, kaip nors naktį prasibaladoti ir paskui kartu su kitais išsiginti galvijus.

Todėl linksminasi, kaip įmano. Susimetę po kelis į krūvą, klykauja, birbina, šoka, visokių komedijų prasižaidžia. Kitiems neduoda ramiai miegoti, užtai ir patys neužmiega. Tik turi būti atsargūs, žiūrėti, kad kur po stogu susimetusių vyresnieji neuždarytų, nes tuomet gali gauti vėliau už kitus kaimynus išginti ar dar blogiau: gali ligi pusryčių karvių nepriganyti.

Simukas, gavęs pirmą kartą galvijus ganyti, ypač buvo sekminėmis susirūpinęs. Sekminpievę buvo gerą

pasirinkęs, išsaugojęs, prisizeldinęs, bet rūpėjo nepramiegoti, jei ne anksčiau, tai bent kartu su kitais išginti.

Šeštadienį dar perpiete buvo įprašęs Klimienę, kad prikeltų jį su šviesa, ne taip, kaip paprastai, saulei tekant. Su kitais vaikais kiek pasibaladojęs, nuėjo gulti.

Klimienė norėjo savo žodį tesėti. Atbudo su šviesa — jai tai buvo ne pirmiena — ir nusiskubino prie Simuko. Rado jį užmigusį, nenusitaisiusį, kepurėlė vienoje rankoje, bizūnėlis kitoje, pasiruošusį šokti ir tuojuo varytis karves į lauką. Guli kaip akmenėlis. Šūktelėjo tyliai, bet Simukas, kiek galvą pajudinęs, tik dar giliau į patalinį įgrimzdo.

Pagailo Klimienei vaiko, toliau nebežadino. Apsidairius po laukus, kad kaimynų dar neišginę, sugrįžo į savo dar šiltą lovą: tegu vaikas dar valandėlę pamiega, juk švintant mažam pats saldus miegas; pati kiek glustels, paskui nueis ir prikels, kad ir labiausiai būtų įmigęs.

Kiek prigulus, rodosi, ir neužsnūdus, pakėlė galvą, apsidairė — visai šviesu. Pribėgo pažiūrėti pro langą — saulutė betekanti. Eina skubinasi per kiemą Simučio kelti, po laukus dairosi: artimiausių kaimynų kaimėnių nematyti, tik Kelmučio, ką anapus vieškelio į kalniai gyvena, gyvuliai tingiai iš kiemo žengia.

„Suspės ir mūsų mažiukas išginti“,— ramina save, bet jau iš tolo šaukia:

— Simuti, gali gintis!

Simučio šiuo tarpu neteko ilgai žadinti. Tuoju pašoko, kepurę ant galvos užsimovė ir nudūmė prie tvarto. Karves paleido, pro vartus skubiai išgrūdo. Kaimynų kaimenių dar nematyti, bet skubiai neramus varosi savo karves į sekminpievę. Žino, kad kaimynų vieno sekminpievė slėnyje prie upelio, kito krūmuose, trečio ten pat už krūmų.

— Tai nieko, kad nematyti,— beveik verkšlendam, lyg sau, lyg šeimininkei niurna,— gal jau seniai gano. Kam taip vėlai prikėlei? Jei bent nepamatys, patys taip pasislėpę.

Bizūnėliu šmigoja, karves beveik risčia varosi į sekminpievę prie didžiojo griovio, kur, anot berno Baltraus, pernai žolė buvus iki kelių. Ir šiemet tenai jau per šeštines būtų galėjęs arklius rišti. Štai jau ir ta sekminpievė. Karvės kitos pačiam pakraštyje snukius į žolę įbedė, kitos įsibėgėjusios kelis žingsnius toliau įbrido.

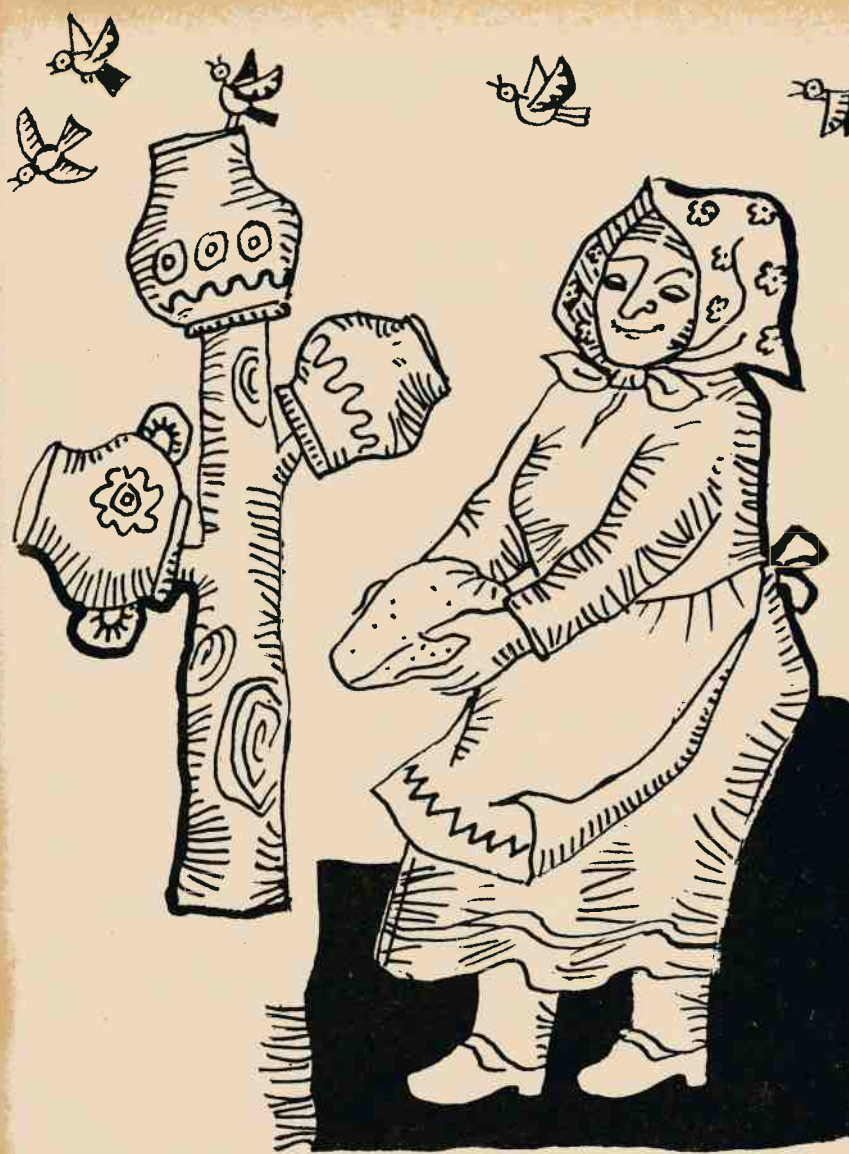
Simukas sustojo pažiūrėti, argi dar kaimynų negano. Tik staiga pasigirdo visai aiškiai, rodosi, čia pat:

— Spirgutis!

Simutis krūptelėjo ir ėmė dairytis. Nieko nematyti, tik vėl įvairiais balsais:

— Spirgutis!.. Spirgutis!.. Spirgutis!

Simučiu net nyku pasidarė. Tik staiga stybt iš už griovio krantelio net trys vaikai, visų trijų kaimynų piemenukai. Pašokę linksmai bėga prie Simučio, šaukdami:

— Paskutinis išginei, paskutinis. Spirgutis, spirgutis! Matyt, jie, nakties nemiegoję, dar prietamse buvo išsiginę savo galvijus ir, ramiai palikę juos geroje ganykloje, buvo atėję laukti Simučio. Nesirodė, iki miegaliukas atsivarė į pačią sekminpievę. Dabar, apspitę Simuką, sveikinosi, visaip jį tampydami, spirgučiu pravardžiuodami. Jiems džiaugsmas, o Simučiu ašaros iš akių veržiasi.

— Tai teta Klimienė... prižadėjo, neprikėlė, — teisinosi.

Draugai nusipasakojo, kokių juokų per naktį prikrėtę ir kaip taip anksti savo sekminpievėse atsiradę, bet Simutį jau nebe Simučiu, tik Spirgučiu vadino.

Kai Simutis, palikęs vienas, išsiverkšlenęs, karves sočiai priganęs, pusryčių parginė, Klimienė prieš namiškius visą kaltę prisiėmė ir prie visų Simučiu gražų sūriuką įteikė. Ir kai Spirgutis pasilenkė Klimienei ranką kakta bakstelti, ji kita ranka jo švelnius plaukelius meiliai paglostė.

Simučiu palengvėjo, vis dėlto būtų ir sūrio išsižadėjęs, kad tik nebūtų pramiegojęs.

Stasiukas gandras

Stasiukas buvo judrus, greitas vaikas: skrajodavo po laukus, per griovius šokinėdamas, lengvai laipiojo į medžius paukščių lizdų pažiūrėti. Bet to jam buvo maža: dažnai, nubaidęs varną ar strazdą nuo lizdo, pavydėdavo jiems, kad negali paskui juos lėkti, po orą paskrajoti. Ne kartą atsigulęs svajodavo, kaip būtų gera paukščiu lakioti.

Kartą ėmė ir pasapnavo, kad paukščiu virtęs, jaunu gandriuku, jau sparnuotu, bet dar nelaksčiusiu. Stovi lizde aukštai medyje, su kitais gandriukais stumdosi, sparnus skėtrioja.

Atlėkė senis gandras ir žadina jaunuosius, kad pamėgintų palakstyti. Pats aplink lizdą laksto, snapu tarškina. Gandriukai supranta, ko senis gandras nori, tik nedrįsta. Bet senis neatleidžia: prilėkdamas čia vieną, čia kitą žnybtelia, stumtelia, kad tas iš lizdo kuo neiškrinta.

Pirmutinis įsidrąsina Stasiukas. Pastybčiojęs, patripinėjęs, pajutęs tvirtesnę žabą po kojomis, sparnais suplasnoja, tūptelia, pasispiria ir leidžiasi į orą. Šiur-

pulys perveria širdį, rodosi, tuojau dribtels į žemę, bet, sparnais plasnodamas kiek pajėgdamas, skrieja ratą aukščiau lizdo. Svyruoja, lyg tvora eidamas, bet nekrinta. Baisu ir smagu, smagu. Daro ratą, kitą. Lėktų toli toli, tik baimė ima, kad nepajėgs sugrįžti, ypač į lizdą nusileisti. Dar ratą apsukęs, mėgina į lizdą nusileisti. Iš karto nepavyksta, pro šalį pralekia, bet antrą kartą jau dribtelia ant kitų gandriukų.

— Mama, mama, kaip smagu lakioti! — šaukia, dar tvirtai ant kojų neatsistojęs, bet atsimena esąs gandriukas, nutyla ir žiūri, kaip kiti gandriukai mokosi lakioti.

Senis gandas prasimankščiusiems gandriukams įspraudžia į gomurę kažin kokio šalto daikto. Palakščius pravartu bet kas praryti, bet Stasiukui šlykštu pasidaro...

Kitą dieną senis vedasi jaunuosius į lauką. Rodo, kaip reikia varliauti, sliekauti. Gandriukai malonėtų, kad jiems valgio tiesiog į snapą būtų paduota, bet, nieko iš senio nesulaukę, ima patys po lauką žioplinėti. Stybčioja ir Stasiukas. Malonėtų nubėgti namo kokios sriubos pasrėbti ar bent duonos žiaunele sugrauzti, bet, su gandrais susidėjęs, ryja susiraukęs, kas gandriui pritinka.

Ir kita ko įsigeidžia Stasiukas. Štai piemenukai netoliese gano — norėtų pas juos nubėgti, pažaisti; gale lauko vyrai dalgiais mojuoja — ir pas juos malonu

būtų nubėgti. Daug visokių norų randasi, po laukus besidairant, bet tai vis ne gandro darbas, net pikta. Dar pikčiau darosi, kai mato Kudlių pas piemenis bėgantį. Imtų pasišauktų jį ir gandrų užpiudytų. Bet Kudlius pats, gandrų pamatęs, prie jų skubinasi, tiesiog į Stasiuką kuduliuoja. Stasiukas turi vikriai pašokti, kilti į orą, kad už sparno nepagautų, ir lėkti į kitą vietą. Tai jau visai nepakenčiamas daiktas...

Kaip ilgai Stasiukas taip po laukus stybčiojo, parlėkdamas į lizdą pasilsėti ir pernaktuoti, suvokti negalėjo. Tik štai, kai jau soduose riešutai patys nuo medžių pradėjo kristi, paskutinius obuolius vėjas ėmė krėsti, seniai gandrai pasitarę sutelkė visus jaunuosius į vieną vietą ir ėmė ruošti juos į tolimą kelionę.

Malonu buvo švaistytis tarp jaunų gandrų, sukiniėti ratus ore, bet vis labiau ir labiau kažin kas ėmė širdį slėgti. Būtų įdomu svetimų kraštų pamatyti, tik kaip paliksi laukus, sodą, visas tas priprastas, pamėgtas vietas, kur taip malonu buvo skrajoti. Bet seniai neklausė jaunųjų, nori ar nenori jie lėkti kur nors. Tvarkė, ruošė lėkti kur reikia ir pagaliau tarė paskutinį žodį, patys pirmieji pakilo ir nuskrijo į pietus.

Apačioje mirgėjo svetimi laukai, miškai, nuo ilgos kelionės ėmė sparnai ilsti, nuo reginių margumyno galva suktis. Ir štai prilėkė platų platų vandens plotą — ir krašto nematyti.

— Štai jūrą,— paaiškino seniai. — Perlėkė ją, sustosim, bus kelionės galas.

Stasiuką suėmė baimė. Lėkti per jūrą! Kurgi nutūpsi pailsęs?

— Nenoriu! — sušuko.— Nelėksiui! Nenoriu!

Paleido sparnus ir dribtelėjo į žolę ar į samaną.

— Kodėl, vaikel, šiandien nenori? Kelkis greičiau, parvesi arklius, reikia į miestą važiuoti,— žadino Stasiuką mama, traukdama jam nuo galvos antklodę.

Stasiukas, švystelėjęs jam saulei, pašoko, atsisėdo lovoje, apsidairė ir giliai atsidūsėjo. Apsidžiaugė lovoje gulįs.

Tinginys

Tinginį seniai pažįstu. Dar be kelnaičių bėgiodamas, matydavau jį tarp didesnių besisukinėjanti, ypač tarp piemenų: kiekvieną turi pakalbinti, stengiasi sustabdyti, nuo darbo sugaišinti. Kitas pro jį eina ir praeina, kitas sustojęs į kalbas leidžiasi. Piemenuką pakalbines, žiūrėk, nusives nusivilios visai ne tenai, kur jis eiti privalo.

Pažįstu jį seniai. Tik manęs visai mažo jis nekalbindavo. Bėgi kur, skubiniesi — jis tau žodžio nepratars, dar su piemenukais kartu pajuoks. Bėk, skubėk, sako, tenai be tavęs neapsieis.

Tik kai botagą į rankas gavau ir kiaules į lauką išsiginiau, pradėjo ir mane kalbinti. Kelis kartus ir ilgiau teikėsi su manim sugaišti. Kiek kartų buvo pas mane ilgiau užtrukęs, tiek kartų kiaulės į žirnius ar bulves buvo suėjusios ar kuri visai dingus — paskui namiškiai iš daržo ją man atvarydavo.

Paskui ir visai su manim panorėjo susidraugauti, kai mama abécėlę man į rankas buvo įbrukus. Atsisėsi su abécèle, vos pradėsi slebizuoti, jau jis čia. At-

sistos greta ir ima žiovauti. Bežiovaudamas ir tave užkrečia. Kas jam toje abécélėje patikdavo, nežinau. Tik kai patikdavo, tai kam žiovaudavo?

Kai Tinginys per daug į mane kibdavo, tai mama imdavo ir pasidėdavo greta beržo šakelę. Jis tuojau pajusdavo ir pranykdavo. Matyt, beržo kvapo nemėgdavo. Tur būt, kuo nors beržas jam nepatikdavo. Kai paleisdavo mane nuo elementoriaus ir bėgdavau į beržynėlį į medžius palaiptoti, paukščiukų lizdų pasižiūrėti, tai niekad su manim neidavo. Ir kviečiamas neidavo, tuojau kažin kur pranykdavo. Kai iš beržynėlio sugrįši, prie darbo atsisėsi, žiūrėk, jau jis vėl čia.

Negalėdavau supaisyti, ar jis geras draugas, ar ne. Kai prie darbo, būdavo, pasodina, tai imi jo ir pasiilgti; kai ateis, tai sugaišina ir visokių nemalonumų pridaro. Užkliūsi, būdavo, kur, tai ir išgirsi iš mamos:

— Žiūrėk, aš tau kailiniukus išbarškinsiu, Tinginį išvarysiu.

Vienas toks pasakymas jau būdavo nemalonus.

Dažnai pats matydavau, kad Tinginys ne visai geras draugas. Kartą mama kelia mane anksti ir sako:

— Kelkis, reik krosnį pakūrenti. Bulvių duosiu, išsikepsi.

Tai buvo žiemą. Krosnį spaliais kūrendavo. Reikėdavo labai žiūrėti, saugoti, kad ugnelė neužgestų ir per smarkiai nedegtų, kad, saugok dieve, gaisras ne-

ištiktų. Nesinori labiausiai, kad šiurpu iš šiltos lovos lipti.

Mama žadina, o Tinginys iš kažin kur šnabžda:

— Ū ū ū, kaip šalta, ū ū, kaip šalta. Tegu geriau kas kitas pečių pamaišo.

Tik mama nejuokais žadino. Paklausiau. Gavau tuojau bulvių. Pasikepiau. Pirmutinę pusžalę išsitraukiau paragauti. Kai bulvės jau buvo geros (gerai tiktai plėnyse iškepdavu), mama atnešė žąsinių spirgučių.

— Kai jau taip dirbi, tai ir pavalgyk,— pasakė.

Iš kur tokių gardžių spirgučių buvo gavus? Buvau ne kartą valgęs spirgučių, bet niekad jie nebuvo tokie gardūs. Gal dėl to, kad su keptomis bulvėmis. Gal ir dėl to, kad taip šalta buvo keltis. Šiaip ar taip, tai buvo gardžiausi mano pusryčiai, kokius pamenu. Keptos bulvės su žąsiniais spirgučiais, paties keptos!

Kas būtų buvę, kad Tinginio šnabždėjimo būčiau paklauseš? Ką būčiau turėjęs iš mamos išgirsti, apie tai nekalbėsiu, bet ar jausčiau dar šiandien tų spirgučių skonį, spirgučių su karštomis keptomis bulvėmis, paties keptomis šaltą žiemos rytą!

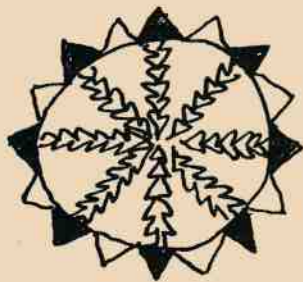
Tinginys siūlėsi man draugauti per visą mano mokylosi laiką. Ligi trečios klasės šiaip taip derinau mokyklos darbus su Tinginio visokiais prasimanymais. Bet toj trečiojoj per daug buvau jam pasidavęs. Kur su juo atsidurdavau, kiek dėl to nemalonumų turėdavau! Bet štai atėjo metų galas. Pasvarstė mokytojai,

pasvarstė ir nusprendė: su Tinginiu draugavo, nieko neveikė — palikti jį antriems metams. Ne visai tiesą pasakė: veikti veikiau, tik ne tai dirbau, ko mokykla reikalavo. Tinginys mokėdavo man kitokio darbo pramanyti.

Kas neišmėginę, nežinot, kaip tai yra, antriems metams toj pačioj klasėjė palikus!

Kai to malonumo paragavau, pasižadėjau su Tinginiu baigti. Baigti, kad taip padarė, po paupius vaddžiojosi, bet nesakė, kas iš to gali išeiti; žinojo ir nesakė. Koks čia man draugas! Šalin!

Antrais metais trečiojoje klasėjė purčiausi nuo to kio draugo. Purčiausi, bet susitikęs sveikindavausi. Sveikindavausi ir paskui, tik buvau atsargesnis. Ir šiandien susitikęs sveikinuosi. Kur imsi seną draugą visai pamesi.

Marčiukas

Runcė iš visų savo vaikų labiausiai Marčiuką mylėjo. Nuo pat mažens jis buvo vikrus, meilus, gerai augo.

„Tai kad užaugs peliotojas! — džiaugėsi Runcė. — Visus katinus pereis. Ir šeimininkė turės kuo pasidžiaugti, ir katėms bus pavyzdžiu.“ Marčiukui geriausią kąsnį pakišdavo, minkščiausią vietelę pamiegoti parinkdavo.

Marčiukas paūgėjęs ėmė pats gardesnių kąsnių reikalauti, mokėdavo seseris iš patogesnio patalinio išstumti.

„Ar nebūsiu Marčiuką per daug išpaikinus“, — buvo ėmus abejoti Runcė, matydama, kaip jis seseles stumdo. Bet kai išsivedė vaikus pelioti, vėl ėmė svajoti, kokį katiną išaugins: mat, Marčiukas greičiau už kitus vaikus pelę pamatydavo, pagaudavo.

Bet neilgai trukus naujas rūpestis ėmė Runcę slėgti: Marčiukas per greitai pradėjo savarankiškai pelioti: ims atsiskirs nuo kitų ir dingsta motinai iš po akių. Baisu būdavo Runcei, kad vaikelis vienas ant žiurkės

neužsoktų, kad dar jaunučiui kokia biaurybė — biau-rių yra žiurkių! — kailelio neapiplėšytų...

Motinos širdis teisingai nujautė nelaimę: Marčiukas vieną dieną sugrįžo apveltai, aiškiai vienoje vietoje įdrėkstais kailinėliais. Pasisakė, šuo Kudlius jį užpuolęs ir kailinėlius aptaršęs. Žinomas yra daiktas, kaip šuo su kate sugyvena, tai Runcė ir neklausinėjo, už ką Kudlius taip šuniškai pasielgė. Marčiukas vis tiek nebūtų pasisakęs, kad iš po Kudliaus nasrų norėjęs jo kąsnį nukniaukti, nes padori katė niekad taip nedaro. Juk, kad Kudlius nebūtų bijojęs, kad jo kąsnį gali kas nunešti, būtų Marčiukui ne taip dar kailį ištaisęs.

Runcė sūneliui kailinėlius išlaižė, iššukavo; sūnelis kurį laiką kartu su motina peliojo.

Bet kailinėliai susitvarkė, ir Marčiukas vėl ėmė ka-žin kur dingti.

— Nerami mano širdelė, kad per jaunas imi vienas pelioti,— prikaišiodavo Runcė, sūnelio ilgiau nemačius.

— Argi dar vis į sijoną įsikabinęs sekiosiu? Jau ne-be mažas esu,— atsikirsdavo Marčiukas.

— Jaunam lengva iš tikro kelio išklysti, kačių do-rai nusidėti,— mokino motina.

Bet Marčiukas vis dažniau prapuldavo. Kai Runcė su sūneliu susitikdavo, vis griežčiau su juo kalbėdavo, kačių dorą primindavo.

— Sveikiausia katei pelėmis misti,— primindavo kas-kart, kai užuosdavo, kad Marčiuko ūsai rūkyta mėsa

kvepia. Vis dažniau pati pelę pražiopsodavo, apie sūnelį galvodama, jo negeru gyvenimu sielodamasi. Jos širdis lyg prieš nelaimę kokią drebėdavo.

Tos nelaimės neilgai teko Runcei laukti. Ilgai Marčiuko nemačius, vieną dieną rado jį daržinėje sunkiai nepajėgiantį, smarkiai sutrenktomis strėnomis šiauduose gulintį.

— Kurgi tokia nelaimė tave, vaikelį, patiko? — skurdžiu balsu paklausė Runcė.

Marčiukas nebesišiausė, kaip pirma, viską motinai pasisakė. Buvęs pamėgęs po svirus lankyti, mėsos sandėliuose šeiminkauti. Šeiminkei jį kur užtikus, pavykdavę laimingai išsprukti. Tuo dar prieš kitus katinėlius didžiuodavęsis, savo drąsa girdavęsis... Bet kaimynuos ištikus jį nelaimė: užtikus jį šeiminkei lašinius begraužiantį. Būtų buvęs laimingai išsprukęs, tik jos kažin kam pagalys rankose turėta. Tuo pagaliu ir sutrenkus jam besprunkančiam strėnas.

Prisipažino pats kaltas esąs, gerų patarimų neklaušęs.

Ligino Runcė Marčiuką, apie jį rūpestingai vaikštinejo, save skriausdama jam maisto nešiojo.

Išliko Marčiukas gyvas, ant kojų atsistojo, tik užaugo jau nebe katinas, tik persimetęs katinpalaikis.

Skruzdėlynas

Stasiukas, Kaziukas ir judviejų vyresnioji seselė Juzytė nubėgo į mišką pauogauti. Žemuoges berankiodami, pamatė skruzdėlyną.

— Štai priešai kaip apsikasę! — sušuko Stasiukas.

— Paimsim tuos apkasus! — pasiūlė Kaziukas.

Ir pasileido abudu bėgti. Vienas šoko per skruzdėlyną, visą šoną nugriovė; kitas, paskui bėgdamas, į šalis išblaškė, ką anas buvo nuvertęs. Ir nušokavo abudu tolyn į mišką, rankomis mojuodami — prasimanytus priešus kapodami.

— Ką gi gera padarėt! — ėmė šaukti Juzytė, paskui atbėgus. — Skruzdėlių namus sugriovėt! Žiūrėkit, kaip gražiai jų čionai įsitaisyta.

Stasiukas su Kaziuku sugrižo prie skruzdėlyno pažiūrėti, ką ta Juzytė tenai rado.

— Žiūrėk, Kaziuk, čia kaip kokie namai, — nustebęs rodė Stasiukas. — Štai vienas kambarėlis, štai kitas, o iš vieno į kitą koridorėlis padarytas. Oi, kiek daug čia tokių kambarėlių! O čionai kas? Kokie mažyčiai kiaušiniukai, o čia dar mažesni,

— O štai kirmėlaitės kokios... štai lyg vabalėlis... Kas tai galėtų būti? — klausia Kaziukas. — Juzyte, tu žinai, pasakyk.

Juzytė jau buvo mačius skruzdėlyną, ir mokytoja buvo jai viską paaiškinus.

— Gerai,— sako,— aš pasakysiu. Tik pasitraukim toliau, kad skruzdėlės mūsų neapipultų. Štai šitos baltosios kruopelės — tai skruzdėlių kiaušiniai. Juos deda anoji didžioji skruzdėlė, skruzdėlių motina. Iš kiaušinio išeina vabalėlis, paskui virsta šituo didžiuoju kiaušiniu — lėlyte, o iš tos lėlytės prasikala vabalėlis — tai jau skruzdėlėlė, tik dar vystyklusė. Nuo to vabalėlio paskui nutraukia dar plonus marškinėlius, ir skruzdėlė gali jau bėgioti.

— Kaip tai įdomu! — sušuko vaikai. — Gaila, kad tokius gražius namus sugriovėm. Imkim ir sutaisykim. Tu, Juzyte, mudviem padėk.

Vaikai norėjo supilti viską atgal, ką buvo išgriovę. Juzytė sudraudė:

— Geriau,— sako,— palikim, kaip yra: skruzdėlės pačios susitaisys.

Vaikai paklausė ir paliko išardytą skruzdėlyną, tik paskui kai kada ateidavo pažiūrėti, ką skruzdėlės veikia.

Smarkiai dirbo skruzdėlės, iki namus pasitaisė. Vos rudenį pilnai susitvarkė.

Vieną dieną parbėgo vaikai iš miško, šaukiasi Juzytę.

— Juzyte, Juzyte, skruzdėlės iš skruzdėlyno bėga. Visa jų juosta nutįsus per mišką...

— Tur būt, vėl ką negera joms padarėt,— subarė Juzytė.

— Ne, nieko nepadarėm,— teisinosi vaikai: — jos pačios kažin ko iš namų bėga.

Nubėgo Juzytė su broliais į mišką. Žiūri — ilga juosta, kaip kariuomenė kokia, traukia skruzdėlės per mišką.

— Eisim, pažiūrėsim, kur jos traukia,— pasiūlė Juzytė, ir visi trys nuėjo šalia skruzdėlių.

Netoli miške būta kito skruzdėlyno. Į tą skruzdėlyną ir traukė jų skruzdėlės. Anos kitos skruzdėlės, matyt, laukė šitų. Daugybė jų bėgiojo prieš skruzdėlyną. Kitos buvo ir gerokai priešais atbėgusios. Netrukus abudu skruzdėlių būriai susimaišė į vieną. Prasi-dėjo smarki kova, daug krito negyvų iš abiejų pusių. Daugiau žuvo anųjų — jos buvo už užpuolikes smulkesnės ir kiek juodesnės. Juodosios netrukus šoko bėgti vienos į skruzdėlyną, kitos į mišką. Matyt, užpuolikės pergalejo. Juodosios, sugrižusios į skruzdėlyną, čiumpa savo kiaušinėlius, kirmėles, kad užpuolikėms netektų, ir nešasi į mišką. Užpuolikės griebia ir nešasi į savo namus visokio maisto, kurio buvo prisirinkusios anos skruzdėlės.

— Žinot, vaikai, kas čia pasidarė? — klausia pagalvojus Juzytė.

— Vienos skruzdėlės kitas užpuolė, kaip kareiviai kad daro,— atsakė Stasiukas.

— Taip,— pritarė Juzytė.— Ir žinot dėl ko? Tai vis judu kalti: išdraskėt skruzdėlyną; skruzdėlės per visą vasarą turėjo savo namus taisyti, liko maisto žiemai neprisinešusios ir turėjo eiti kaimynų plėšti. Kuo mis dabar apiplėštosios?

— Vargšės skruzdėlės! Kad mudu mokėtume joms maisto parūpinti! — gailstavo vaikai, tik sumanyti negalėjo, kaip nuskriaustosioms skruzdėlėms padėjus.

Vanago širdis

Vanagas ilsėjosi miško tankumyne. Tą dieną jam labai sekėsi medžioti: žiopliukai paukšteliai, gali sakyti, patys jam lėkė į nagus. Dabar sotus snūduriavo tarp tirštų lapų, apkabinęs medžio šaką.

Tik kažin kodėl jį ėmė nerimas. Tiesa, dar belekiant jam į mišką ilsėtis, vakaruose stūksojo tarytum iš žemės iškilęs tamsus debesėlis. Dabar tarpais švyستelia medžių viršūnėse, kažin kur toli sudunda. Vanagas gerai numano, kad eina audra. Bet audra jam ne naujiena; jos vanagas nebijo. Tik šiuo tarpu kažin kodėl jam neramu. Pakiūtojęs pasistiebia, sparnus skėstelia, tarytum lėkti spiriasi, bet tuoj sparnus suglaudžia ir dar stipriau šaką apkabina, susitraukia, susikūprina.

Švytuoja vis dažniau, dunda vis smarkiau. Lapai medžių viršūnėse ima vis garsiau šlamėti, kalbėtis, kamienai svyruoti.

Į šakų tankumyną čia vienas, čia kitas nuneria ir dingsta paukšteliai.

— Žiopliai! — pyksta vanagas. — Kad panorėčiau, tuojau kuris būtų mano naguose.

Bet nesijudina iš vietos, tarytum kažin ko laukia, dairosi, klausosi.

Pats vanagas nežino, ko jis laukia, tik jaučia ką negera. Jam darosi vis neramiau ir neramiau.

Ne be reikalo vanagas nerimavo. Lygiai pūtęs vėjas sujudo ir nušvilpė, smarkiai lenkdamas medžių viršūnes į rytus. Vėją palydėjo smarkus tarškėjimas, dundėjimas. Po valandėlės nulėkė dar smarkesnis sūkurys, medį medžiu plakdamas. Paskui sužė, sudundėjo: miško medžiai, blaškydamiesi į šalis, dar smarkiau linko į rytus. Palinkusius medžius apniko plakti gausūs lietaus lašai. Pagaliau susimaišė kartu šėlstantis vėjas, lietaus lašai ir perkūnijos kibirkštys, ir tas viskas, sakytum, griuvo ant miško, taršė, blaškė jį, vis smarkėdamas ir smarkėdamas, senus medžius iš šaknų versdamas.

Vanagas suposi medyje, stipriai apsikabinęs šaką. Jo akys nebe piktai, kaip paprastai, bet bailiai žiūrėjo į miško gilumą, ieškodamos ramesnės vietos, kur galėtų prisiglausti, kai viesulas dar smarkiau ims šėlėti. Prasiskleidus šakoms, jis pamatė mažą paukštelį, bailiai įkibusį į šakelę, peršlapusį, vėjo nuo šakelės plėšiamą.

Vanagai nudiegė per širdį — jam pagailo paukštelio.

— Kaip jis mažiulėlis išturės, kad aš vos išsilaikau ant šakos? — parūpo vanagai.— Kai viesulas tuojau neaptils, žus paukštelis... Gal ir man teks žūti... Norėčiau dar pagyventi. Gyvenčiau jau kitaip, nebegaudyčiau paukštelių — juk ir kitaip vanagas gali gyventi.

Juo smarkiau viesulas šėlo, juo labiau gaudinosi vanagas dėl savo nedoro gyvenimo, žadėjo pradėti kitaip gyventi.

Viesulas, kaip staiga buvo pakilęs, taip ūmai ir aptilo. Užsvito saulutė. Peršlapę paukšteliai, kiek patūnoję, pakilo į medžių viršūnes, apsidairė ir priėmę išlėkė į aikšteles apdžiūti, sušilti.

Išlėkė ir vanagas iš savo tankumyno. Pasimankštinęs kiek sparnus, pasijuto alkanas esąs. Pasileido pamiške, ar neras kuo pasisotinti.

Iš miškelio jam skersai kelią šmėkštelėjo paukštelis. Smarkiau skėstelėjęs sparnus, vanagas tuojau turėjo paukštelį savo naguose ir nusinešė į patogią vietą ramiai pasistiprinti.

Tai buvo tas pats paukštelis, kurio vanagas taip gailėjosi per viesulą.

Kaip žvirbliai augo

Dvi žvirblienės išsiperėjo po vienu stogu po krūvelę gražių žvirbliukų. Iki žvirbliukai buvo maži, seniai jiems dieną kirmėlaičių nešiodavo, vakare pasakas sekdamo: apie kates, vanagus ir kitus plėšikus.

Labiausiai mėgdavo žvirbliukai pasaką apie baisųjį katiną ir žvirblį Drąsuolį. Baisi buvo ta pasaka. Buvęs kitąsyk didelis katinas. Kur eidavęs, ten žvirblius naikindavęs: dieną bežaidžiančius, belesančius gaudydavęs, naktį ant laktos bemiegančius prišliaužęs užklupdavęs, nusinešdavęs. Gyvenęs žvirblis drąsus drąsus, Drąsuoliu pramintas. Jam pagailę saviškių. „Ne aš būsiu,— sakydavęs,— jei tam katinui galo nepadarysiu.“ Ir padaręs tam piktadariui baisų galą. Ėjęs sykį tas katinas kniaukdamas, žvirblius gąsdindamas. Šiurpuliai visiems per kūną ėję, kas kur galėjęs sprukęs, tik Drąsuolis ramiai tupėjęs, katino ateinančio laukęs. Kai katinas arti buvęs ir kniaukti išsižiojęs, Drąsuolis šokęs jam tiesiog į gerklę. Katinas Drąsuoliu paspringęs ir padvėšęs. Daugiau žvirblių nebegaudęs.

Žvirbliukams ta pasaka labai tiko.

— Pasek, mama, pasaką apie baisųjį katiną ir žvirblių Drašuolį,— kas vakaras prašydavo.

Kai mama ims sekti, tai nutils, į krūvelę susiglaus ir tik retkarčiais sučirškės kuris:

— Ui, uil bijau, bijau!

Bet kitą vakarą vėl prašydavo tą pačią pasaką pasekti.

Žvirblinės drauge mažus augino, drauge ir mokyti jaunikius susitarė. Kai žvirbliukai pradėjo palėkti, senės vieną rytą tarė jiems:

— Vesimės jus šiandien iš lizdo, tik pasižadėkit, kad mudviejų klausysit. Kai suriksim katra „bėkim“, tai turit tuojau sprukti, kur mudvi spruksim.

— Klausysim ir darysim, kaip liepsit, tik veskitės iš lizdo,— sučirško vieni ir kiti.

— Tai žiūrėkit, kad tuojau klausytumėt, o kad ne, tai vanagai ar katei teksit,— subaudė dar kartą žvirblinės ir nusivedė jaunučius žvirbliukus į sodą.

Paleido juos po akacija takeliu šokinėti, smiltyse maudyti; seniui žvirbliui paliko juos saugoti, o pačios šoko nuo medžių kirmėles rinkti ir savo besočiams vaikeliams nešti.

Tupi senis žvirblis aukštai ant šakos, į šalis dairiasi. Girdi— už sodo kregždė sušuko: „Vagis, vagis!“ Ar tik ne vanagas piktadarys sukinėjasi?

— Čirr, čirr! — sučirško senis žvirblis, o pats nė krust, tik dairosi, iš kur vanagas pasirodys.

— Bėkim! — sužadino savo vaikučius žvirblienės ir nusivedė į akacijos krūmą, į patį tankumyną.

Štai ir vanagas pasirodė. Pamatęs senį žvirblį, smarkiau sparnais suplasnojo. Štai griebis jau žvirblį savo aštriais nagais. Bet tik šakelę sutraškino. Senio žvirblio ne kvailio būta: kaip akmenėlis nusirito į akacijos krūmą ir juokiasi sau iš vanago. Vanagas žino, kad ne tas vienas žvirblis krūmo gilumoje tupi, tik kaip prie jų prieisi? O kregždės aplinkui suka ir tyčiojasi: „Žioply, žioply!“

— Ui, ui! koks baisus paukštis buvo atlėkęs! — atsiduso pats jaunesnysis žvirbliukas, kai vanagas nulėkė. — Kokios akys baisyos!

— Tai vanagas, mūsų didžiausias piktadarys, — paaiškino senė žvirblienė. — Ar žinosit, kaip jo saugotis?

— Žinosim, žinosim! — sučirško žvirbliukai. — Tuo jau šmakšt į krūmą, į patį tankumyną, ir neprieis.

Kitą dieną nusivedė žvirblienės savo jaunimą į kopūstus, kad patys kirmėlių pasirinktų. Tik liepė toli nenuėiti. Pačios ne tiek lesa, kiek aplinkui dairosi.

— Katinas! Į medį! — staiga sušuko viena žvirblienė.

Žvirbliukai susimetė į medį ir dairosi, kur tas katinas. Iš tarplysio kyšo Rainio galva: dairosi ausis pa-

statęs, kur tie žvirbliai dingo. Piktas, kad neturi kuo papietuoti. Žvirbliukus šiurpulys krečia.

— Ar žinosit, žiopliai, kas kopūstuose gali tupėti? — paklausė senė žvirblienė.

— Žinosim, žinosim! Tai buvo katinas baisusis,— atsiliepė išsigandę žvirbliukai.

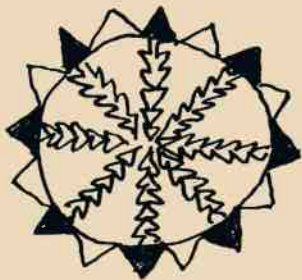
Tik kai katinas nukiūtino savo keliais ir pranyko, žvirbliukai linksmai sučirško:

— Nuo vanago žemyn, nuo katės aukštyn, ir nieko mums nepadarys.

— Gerai, gerai! — pagyrė žvirblienės.— Dabar dar į kiemą, kad mokėtumėt ir tenai šeiminkauti, ir žinokitės: jau nemaži, patys duoną pelnykitės.

Kieme žvirbliukus netrukus paliko jau vienus, tik retkarčiais atlėkdavo pažiūrėti, ar visi gyvi ir sveiki.

Užaugę, į nakvynę sugrįžę, jauni žvirbliai jau ne pasakų klausydavo, tikrus nuotykius pasakodavosi.

Rudis, Juodis ir Greitakojis

Kiškis Greitakojis, kaip ir kiti kiškiai, turėjo daug nedraugų. Kodėl jis dar vis buvo gyvas ir sveikas, apie tai gerai žinojo jo ilgos ausys, dar ilgesnės kojos ir striuka uodega: ausys perspėdavo kiškį, kai plėšikas prie jo sėlindavo, kojos jį nešdavo, kai šuo ar lapė vydavosi, o uodega buvo tokia striuka, kad šuo ir pavijęs neturėdavo už ko nutverti, ir ta pati aukštyn užriesta. Galėtų ką pasakyti ir tankieji krūmai, kur nė koks plėšikas kiškio nepasiekdavo, kai kojos jį čionai atnešdavo.

Vieną, bet baisiausią Greitakojo valandą žinojo dar spragelė ūkininko tvoroje. Nedidelė spraga, kažin kieno išlaužta ar dar tvorą betveriant palikta. Ją labai mėgdavo vištos, į lauką pro ją lengvai išeidavo.

Greitakojui ta spraga buvo seniai pažįstama: dažnai šalia jos prabėgdavo, toliau į daržą skubėdamas, ir bėgdamas kaskart į šoną šokdavo: ką gali kiškėlis žinoti, kas anapus spragos tūno?

Tiek kartų Greitakojį gąsdinus, spragelė nelauktai netikėtai kiškiui atsiteisė už visus gąsdinimus.

Didžiausi Greitakojų nedraugai buvo šunės. Tų šunų buvo bent tiek, kiek aplinkui buvo kiemų. Nė vienas, pamatęs kiškį, nedovanodavo: keldavo triukšmą, vydavosi. Tik tiek dar buvo laimės, kad iš jų gana lengva būdavo ištrūkti: vienas į vandenį bristi bijodavo, kitas į mišką kojos nekeldavo, trečias su kaimynų šunimis susitikti nemėgdavo. Greitakojis gerai juos buvo pažinęs ir lengvai atsikratydavo: vejamasis bėgdavo ten, kur šuo nemėgdavo paskui sektį.

Bet buvo vienas šuo, kuris ir balos nesilenkdavo, ir į mišką drąsiai žengdavo, ir kaimynų nežiūrėdavo, o greitumu visus juos pereinavo. Jo Greitakojis labai saugodavosi, iš tolo pamatęs, į griovį sprukdavo. Dieną jį lengva būdavo pamatyti, nes buvo juodas.

Reikėjo tokios nelaimės, kad Greitakojis su tuo Juodžiu susitiko lygiam lauke, kur ir griovio arti nebuvo, ir tai netikėtai.

Tai buvo anksti rytą, kada ūkai dar nebuvo nupuo-
lę į žemę. Greitakojis ilgiau, kaip paprastai, ganėsi
dobiluose. Gerai pilvą prisikimšęs, palengva kiusne-
no į savo poilsio vietą. Tik štai kaip iš žemės išdygo
juodas pundulys. Tai buvo Juodis, nežinia kuriuo rei-
kalu taip anksti pasitraukęs iš sargybos kieme.

Kaip žaibas švystelėjo Greitakojis į šalį, bet ir juo-
dasis pundulys subruzdavo, ištyso. Veikiai Greitakojis
pajuto, kad Juodį jo ilgos kojos greičiau neša. Dve-
jetą varsnų nušokavęs, turėjo duoti šuolį į šoną, kad

nepatektų Juodžiui į nasrus, dar po varsnų kitą, o vis nēr kur sprukti, jei bent į ūkininko daržą.

Ir pasuko Greitakojis prie trobų, prie tvorų — gal spės į sodą įlįsti, tenai Juodį suklaidins. Tik štai ta vištų spraga, kurios jis taip išsigąsdavo. Dar ligi sodo keli geri šuoliai. Ėmė kiškis ir pasuko staiga prie tvoros, šmėkštelėjo pro spragą į kiemą ir pašliaužęs prisiglaudė prie malkų krūvos.

Juodis, davęs šuolį pro šalį, šoko prie spragos, bet spraga buvo per siaura, kad galėtų pralįsti, tvora toj vietoj buvo per aukšta, kad lengvai peršoktų. Apsidairęs rado kur žemiau ir stryktelėjo į kiemą kiškio paieškoti.

Kiemo šuns Rudžio budraus būta: tuojau svetimą šunį pajuto, pastebėjo. Kad svetimas žmogus gali į kiemą ateiti bet kuriuo metu, Rudžiui buvo visai suprantama: žmogui į žmogų visokių reikalų esti: vienas padarinio pasiskolinti ateina, kitas į darbą pasiūlyti, trečias gyvulio paklydusio ieškoti. Apie tokius Rudis šeimininkui paskelbdavo ir nurimdavo. Kiek smarkiau suimdavo elgetą, kuris nežinia už ką duonos riekę išsineša; nedraugiškai sutikdavo kromininką, kuris pinigų vilioti ateidavo. Tuos aiškius ne naudėlius gerai pagąsdindavo, į kulnis kibdavo ir apirimdavo, kai šeimininkė juos sutikdavo. Bet ko gali svetimas šuo jo kieme ieškoti, to Rudis niekaip permanyti negalėdavo. Ko vertas šuo, kuris, savo kiemą

palikęs, po svetimus klaidžioja! Tokiems Rudis neturėdavo pasigailėjimo.

Pamatęs Juodį, tuojau šoko iš savo kiemo ginti. Juodis žinojo, ko į kiemą išokęs: kartą kiškį užklupęs, argi paliks jį kieme, vis tiek ar tas kiemas jo, ar svetimas. Bet Rudis ir neklausė, ko jis čia atsiradęs, tuojau griebė už apikaklės. Juodis taip pat neklausė, už ką Rudis jį taip tveria, tuojau kibo jam į kudlas.

Greitakojui tik to ir reikėjo: šmurkštelėjo pro tą pačią spragą ir nudūmė. Pritūpęs po kelmu, paskui galvojo: mat, ir šunų gerų esama; geri tie, kurie savo kiemą saugoja.

Juodis, namo parkuisnojęs, kailį laižėsi ir Rudį plūdo. Pikčiausiais vardais jį pravardžiavo, jam galvoje netilpo, kaip šuo gali tik savo kieme stypsoti, nieko toliau matyt nenorėti ir dar už kokį ten kiškiapalaikį kitą šunį pulti.

Rudis, nekviestą svečią išprašęs, savo aptaršytas kudlas laižėsi, tarpais piktomis akimis pasižiūrėdamas į vartus, pro kuriuos Juodį buvo išlydėjęs. Džiaugėsi taip pigiai valkata išjojęs.

Žvėrių seimas

Pasaka

Girios žvėrys seimą kėlė: tarėsi dėl skriaudų, žmogaus žvėrimis daromų. Plačioj aikštėj sustojo visi ratu; senį meškiną patupdė vidury ant kelmo pirmininkauti, keturis kiškius išsiuntė į keturis šonus, kad tuojau praneštų, kai žmogų einantį pamatys.

Dar mažieji žvėrys nespėjo savo vargų nusipasakoti, atidūmė vienas kiškis ir pranešė:

— Ateina keliu į girią žmonių būrys, kirviais nešini; jų tiek, kiek dviejų kiškių kojų.

Balso paprašė senis vilkas:

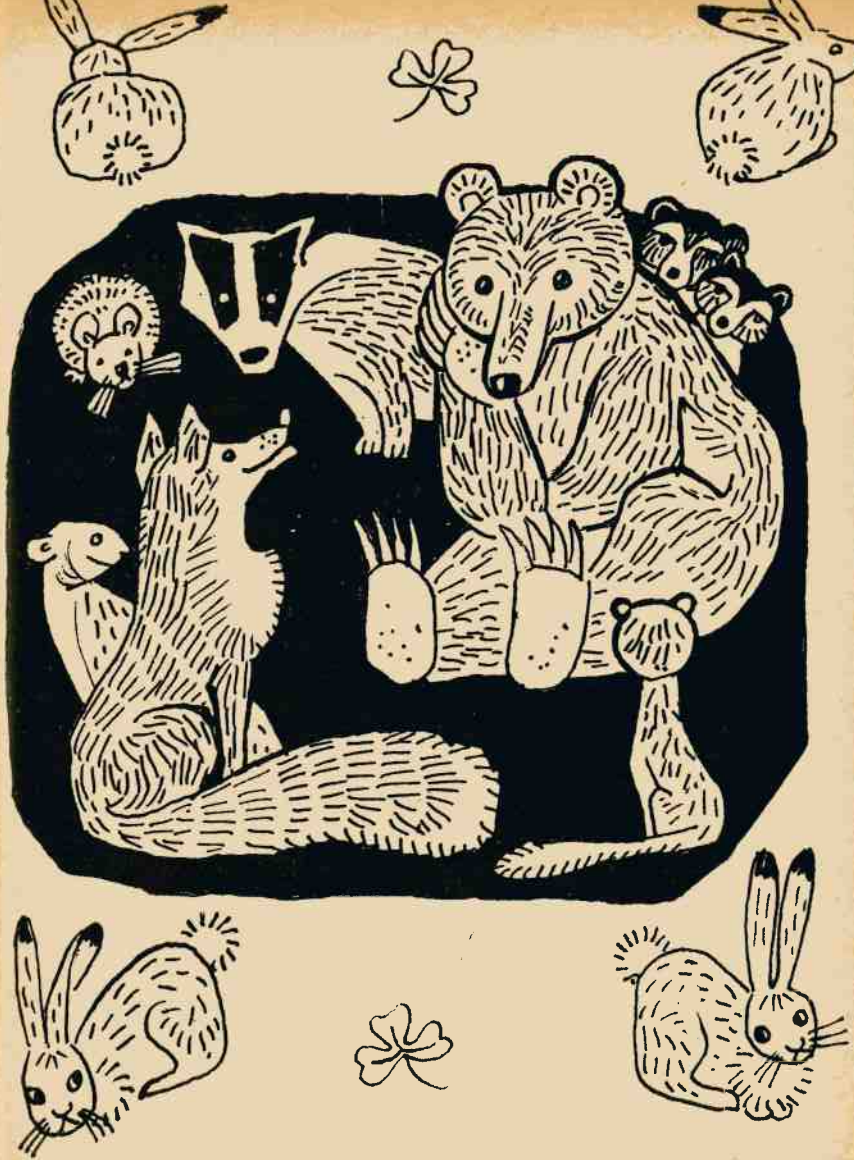
— Leisk, pirmininke, vilkams juos iš girios išvaryti.

— Nėra reikalo,— paėmus balsą, tarė lapė,— žinau, kur jie eina: į seną pušyną medžių kirsti.

Meškinas liepė kiškiui grįžti į sargybą. Žvėrys toliau seimavo. Atbėgo antras kiškis ir pranešė:

— Ateina žmonių būrys, šautuvais nešini; jų tiek, kiek vieno kiškio kojų.

Balsą gavo lapė ir tarė:

— Turim būti atsargūs. Siūlau nusiųsti vilką, kad saugotų, kur eina. Jei eitų į mūsų pusę, vilkas turi atbėgti ir pranešti.

Taip ir padarė ir seimavo toliau.

Visi skundai buvo išklaustyti, beliko nuspręsti, kas daryti, kad dvikojis žvėrių neskriaustų.

Tik atbėgo kiškis ir pranešė:

— Ateina į girią tiek žmonių, kiek kiškis turi ausų, šautuvais nešini; su jais tiek pat šunų.

Lapė pareikalavo balso ir tarė:

— Žmonių nebaisu, kol jie vieni, kad ir su šautuvais būtų, jų gali išsisaugoti; bet kai su žmonėmis eina kartu mūsų persimetėliai — išdavikai, tai jau bloga: nėra baisnio priešų per išdaviką. Šunes tuos žmones pas mus atves, vis tiek kuriuo keliu jie dabar eina. Belieka mums išsiskirstyti.

— Išsiskirstyt, išsiskirstyt! — sušuko visi ir spruko į tą pusę, iš kur kiškis dar nebuvo atbėgęs.

Paskui kitus ir meškinas nudribčiojo. Seimas liko nebaigtas.

Aplink mano trobą

Darželio kertėje augo sena iškerojusi vyšnia. Ji seniai buvo pasiskelbus darželio globėja: sakydavosi ir lietaus smarkumą stabdanti, kad gėlelių neplaktų, ir vėjui kelią pastojanti, kad per smarkiai jų neblaškytų.

Bet gėlės po pačia vyšnia augo leinutės, ištįsusios, skystakraujės, nusiminusios — ir žiedo tinkamo nesukraudavo.

Vyšnia tatai matydavo ir stebėdavosi, kodėl gėlės po jąja tokios, o aplinkui, toliau nuo jos, taip gražiai kerodavo, tokius gražius žiedus kraudavo, kad akį verdavo — ir pačios linksmos, džiaugsmingos, ir iš šalies į jas malonu žiūrėti.

Vyšnios kamienu iškilęs į pačią jos viršūnę, tirštomis kekėmis svyravo lingavo apvynys. Jis girdavosi padedąs vyšniai gėles globoti, jas nuo vėjo smarkumo ir lietaus gausumo kartu su vyšnia ginąs. Ir apvynys matė, kad gėlės po vyšnia netarpsta, į šoną nuo jos krypta, savo žiedais kažin kam į šalį šypsosi.

Kai vyšnia dėl to stebėdavosi, apvynys ją ramindavo, taip jai kalbėdavo:

— Nedoros, nedėkingos tos gėlės. Jos iš nerimo nyksta, kad negali su manim susilyginti. Glaustūsi prie tavęs, vyšnia gerbiamoji, kaip aš glaudžiuosi, tai bujotų nepalyginti su kitomis gėlėmis.

Klausiusios, klausiusios tokios apvynio kalbos, ėmė gėlės kartą ir pasisakė, ką jautusios:

— Gera, apvyny, taip kalbėti tau, įgudusiam tvirtu medžio kamienu remtis, aukštyn juo šliaužti. Ir vyšnia, ir tu, jos padėjėjas, mus nuo vėjo, nuo lietaus sakotės giną, bet ar nematot, ar nenorit matyti, jog kartu pastojat kelią skaistiems saulės spinduliams. Patys jais džiaugiatės, iš jų gyvybę semiat, o mums tik kelintą spindulį tepraleidžiat. Ir mes skaisčių, karštų saulės spindulių reikalingos, be jų skurstam.

* * *

Krito klevo sėkla į patvorį. Išdygo medelis po pačia palinkusia tvora. Stiebėsi, rangėsi medelis, nei tinkamai išsitiesti negaudamas, nei saulės spindulių pakankamai nepagaudamas. Ir augo kreivas, menkas, į kitus klevus vos panašus.

Vaikščiodavo žmonės pro medelį, jo vargą matydavo. Kitas ramiai pro jį praeidavo, kitas pagailėstaudavo, bet niekam neparėjo į galvą medelis į patogesnę vietą persodinti ar tvorą toliau nukelti, bent ją atlošti, kad taip medelio neslėgtų.

Užėjo viesulas, palinkusią tvorą galutinai parbloškė. Tvorą griūdama klevelį nulaužė.

— Dėkui tau, viesule,— tarė mirdamas klevelis: — bent tu manęs pasigailėjai.

* * *

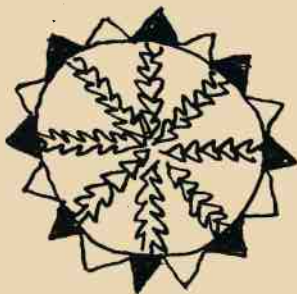
Augo erškėtis, plačiu krūmu kerojo, lapais puošėsi, žiedus krovė.

Prażydo erškėtis gražiais žiedais, kad akį veria.

Pamėgo vaikai erškėtį: kur eina, kur bėga, į erškėčio krūmą ranka siekia. Besiekdami rankas susibado.

— Ko tu, erškėti, toks piktas, toks nedoras? — kartą subarė erškėtį Stasiukas.

— Bene glamonėti mane sieki, Stasiuk,— atsiliepė erškėtis.— Kad nesiginčiau, neišsprogusius pumpurus būtumėt nurovė.

Dėdė Jurgis

Kubilių Kaziukas labai laukdavo dėdžių atvažiuojant. Mat, vienas riestainėlį koki atveždavo, kitas saldinių jam pakišdavo, o mama jiems pautienės gardžios paspirgindavo, tai ir Kaziukui tekdavo.

Bet labiausiai Kaziukui patikdavo, kai dėdė Jurgis atvažiuodavo. Teisybę pasakius, Kaziukas ir nežinodavo, kaip dėdė Jurgis atvažiuodavo — imdavo iš kabin kur atsirasdavo, paprastai jau sutemus. Gal pėščias ateidavo, kad ir ratų dardant negirdėdavo. Kaip vakare nelauktas atsirasdavo, taip anksti rytą neatsiveikines pranykdavo — Kaziukas atsikėles jau jo nerasdavo. Retkarčiais ir dvi naktis nakvodavo.

Kaziukas mėgdavo dėdę Jurgį už tai, kad jam ar pasakų pasekdavo, ar apie kitus kraštus ir žmones papasakodavo. Kaziukas pas kitus dėdes su tėveliais nuvažiuodavo. Ir pas dėdę Jurgį prašydavosi, tik tėvai žadėdavo, bet nesiveždavo.

Kartą, dėdei Jurgiui atsilankius, kas nepaprasta nutiko. Dėdė, naktį pernakuvojęs, buvo dar dienai pasilikęs. Buvo vasara, šienapiūtis. Tik staiga į kiemą

įvažiavo, įdardėjo vežimas, jame trys vyrai: du kaimiečiai, trečias kažin kaip keistai pasirėdęs.

— Dievulėli, urednikas! — sušuko Kaziuko mama, pusryčius tuomet virusi. Apsidairė, iškišus galvą pro duris, šoko į kambarį prie vieno lango, prie kito.

Tuo tarpu atvažiavusieji žmonės ėmė dairytis po kiemą. Urednikas tuojau pasiklausė, kur yra šeiminkas. Sužinojęs, kad šienauja, pasiuntė Kaziuką pašaukti.

Kaziukas, išbėgęs už vartų, pavijo dėdę Jurgį, bežengiantį su dalgiu ant pečių. Neiškentė nepasisakęs, kad urednikas ir dar du žmonės atvažiavę, bėgęs tėvelio pašaukti.

— O tu, dėde, kur eini? — paklausė.— Gal grįžtum, mamai būtų ramiau.

— Šienauti einu, vaikeli. Tenai be manęs apsieis.

Kaziukas nubėgo toliau prie šienpiūvių, dėdė Jurgis pasuko į alksnyną.

Sugrįžęs su tėveliu, Kaziukas rado svečius belandančius po visas kertes. Jis žinojo, kad urednikas be reikalo nevažinėja, kad piktų žmonių, vagių ieško. Iš karto jam baisu buvo pasidare, kad namuose galėjo būti koks vagis ir niekas nieko nežinojo. Bet paskui nurimo: jei koks nedorėlis kur pasislėpęs, tai suras jį: urednikas tam yra, jam vagis neištruks, taip vyresnieji kalbėdavo.

Urednikas, nusivedęs Kaziuko tėvelį į šalį, ilgokai su juo kalbėjo, rankomis mojavu, kažin kam kumščiu grasino. Paskui, pasišaukęs atvažiuovusius vyrus, nuėjo su jais ir su tėveliu per lauką į pirtį, stūksojusią tarp kelių medžių: jam turėjo būti kas pasakęs, kad tenai vagis yra.

Kaziukas nedrįso eiti paskui. Sustojęs vartuose, laukė, ką tenai darys. Prisiminė, kad tėvelis jam drausdavo tenai vaikščioti, sakydavo, kad gali kas išgąsdinti. Dabar jis suprato, kodėl tėvelis taip darydavo: tenai galėjo būti koks vagis pasislėpęs. Gerai tam biauurybei, dabar jį tenai ras.

Ir tikrai rado. Kiek užtrukę tenai, vyrai beišsivedą arklį su vežimėliu. Mat, vagies važiuoto atvažiuota. Galėjo kažin ką išsivežti! Vežimėlis ne tuščias, jau bus ko prisikrovęs... Bet kur pats vagis?

Ir urednikui rūpėjo, kur vagis galėjo dingti. Juk kai tik atvažiavo, tuojau vieną vyrą buvo pastatęs prie vartų žiūrėti, ar apie pirtį ko nepamatys. Ir pats vis dairėsi aplinkui, ar kas per lauką kur nebėga, bet nieko nematė. Džiaugėsi bent vežimėlį radęs.

— Tai jo, tai jo! — lyg su kuo ginčijosi urednikas, žengdamas į kiemą paskui vežimėlį. — Tuojau pamatysim, kas toje skrynioje yra.

Vežimėlyje gulėjo didoka skrynja. Ji buvo aprišta balta pala. Atrišęs palą, urednikas tuojau siekė ranka į skrynją ir ištraukė lyg kokią bulvių virkščių.

— Žio, žuvelės! — nustebo vienas vyras.

Urednikas, apžiūrėjęs žuvelės nustebusiomis akimis, atidėjo jas į šalį ir vėl siekė į skrynią. Tuo žygiu ištraukė šieno pluoštą. Metęs šieną į šalį, ištraukė antrą pluoštą, trečią, lyg skubėdamas; paskui staiga susuko:

— Va, va!

Ir ištraukė knygų ryšulį.

Vyrai pasižiūrėjo į viens kitą ir sustingo vietoje. Urednikas subruzdavo, įsirangė į vežimėlį ir ėmė traukti iš skrynios knygų ryšulius, didesnius ir mažesnius — vieni į popierių įvynioti, kiti tik taip surišti. Paskui pakėlė pasostę ir dar du ryšulius ištraukė.

— Tai lietuviškos knygos, lietuviškos knygos! — ėmė šaukti urednikas, atsistojęs vežimėlyje tarp išmėtytų ryšulių, lyg bardamas apstojusius vežimėlį vyrus.

Paskui, sumetęs knygas į skrynią, iššoko iš vežimėlio, liepė pavédėti arklį į šalį, pristatė Kubilių saugoti grobio, savo vyrams uždavė kito darbo: apžiūrėti, iškrėsti visas trobas.

— Jis turi čia kur būti, turit man jį surasti! — įsakė urednikas ir ėmė rodyti, kur kuris turi ieškoti.

Kai vyrai, suprakaitavę, šiaudais ir voratinkliais apšivėlę, išėjo iš pastogių ir rankomis parodė, kad nėra, urednikas papykęs, paskėtriojęs nusivedė juos dar kartą į daržinę ir tenai pats išlandė visas kertes, bet grįžo tuščiomis, piktas. Tik pažiūrėjęs į vežimėlį,

atsileido, nusišypsojo, rankas patrynė ir, šluostydama-
sis prakaitą, kažin ką pasakė Kubiliui. Kaziukas tik
vieną žodį „magaryčių“ aiškiai pagavo.

Tėvelis, tur būt, gerai suprato, ko urednikas no-
rėjo, nes tuojau nusivarė arklį su vežimėliu arčiau
gryčios, pririšo prie tvoros ir nusivedė uredniką į
seklyčią. Urednikas pasiėmė su savim žuveles.

Kaziukui galvoje maišėsi. Jis negalėjo suprasti, iš
kur vagis galėjo gauti tiek knygų ir kam jam jų rei-
kėjo. Tokių vagių dar jis nebuvo girdėjęs, ir dėdė
Jurgis jam apie tokius nebuvo pasakojęs... Beje, kur
dėdė Jurgis dingo? Iš lauko šienpiūviai pareina, bet
dėdės Jurgio nematyti. Kaziukas šoko vyrų pasiklaus-
ti. Bet vyrai striukai jam atsakė:

— Nei mes žinom, kur jis yra, nei tu žinai. Geriau
apie jį nekalbėk ir neklausinėk.

Kaziukui tik dar drumsčiau galvoje pasidarė. Viena
tik buvo aišku, kad reikia tylėti.

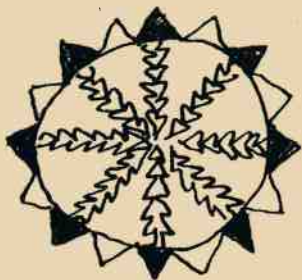
Urednikas išėjo iš seklyčios dar labiau sukaitęs,
nekaip buvo grįžęs iš daržinės. Pamatęs šienpiūvius,
paklausė, ar nematę jie žmogaus, bėgusio iš Kubilių
kiemo ar iš pirties. Jam striukai atsakė: šieną piovē,
nesidairę, nė kokio žmogaus nematę. Urednikas me-
tė jiems už tai kažin kokį žodį ir liepė užvažiuoti
arklį. Sunkiai įsikraustė į vežimą ir išdardėjo. Paskui
jį išvažiavo vienas jo vyrų vežimėliu, rastu daržinėje.

Dėdė Jurgis kaip išėjo, taip ir dingo, daugiau į Kubilius neužsukdavo nakvoti. Tik kelintą dieną po uredniko atsilankymo jis buvo atėjęs pas vyrus į lauką. Pasikalbėjęs su jais, parodė, kur pakabinęs dalgį.

Kas čia nupasakota, buvo gana seniai, jau kelios dešimtys metų. Kaip kas iš tikrųjų buvo, Kaziukas tik paūgėjęs sužinojo. Vežimėlis, kurį urednikas buvo radęs daržinėje, buvo dėdės Jurgio. Dėdė Jurgis nebuvo Kaziukui dėdė. Jis buvo knygnešys. Tokių knygnešių anais metais, kai lietuviams knygos buvo draudžiamos, buvo ne vienas. Dėdė Jurgis buvo veiklus, gudrus knygnešys, sparčiai gabenęs lietuviams knygas iš Prūsų.

Elgeta Baltrus

Petruko tėvelis buvo geras ne tiktai Petrukui, bet, matyt, ir kitiems: Petrukas girdėdavo, kaip jo tėvelį girdavo. Todėl Petrukui labai širdį skaudėdavo, kai tėvelis taip negerai su seniu Baltrum elgdavosi.

Baltrus buvo elgeta. Persisvėręs krepšius per pečius, eidavo per kaimus, duonos riekeles rankiodavo. Sunkiai eidavo, pasiramstydamas, **klibikštuodamas** — viena koja buvo striukesnė, per kelį labiau sulinkus.

Ką kelyje sutikęs, garbindavo, pavargėlį sušelpiti prašydavo. Kai Petruko tėveliui pagarbindavo, tai jis kažin kaip skaudžiai iš Baltraus pasijuokdavo, pasityčiodavo.

— Kad ir be manęs jau pilni krepšiai,— pasakydavo: — gal dar su manim pasidalytum.

Arba:

— Klibikštuok smarkiau, žiūrėk: miesto ponai pas-kui atvažiuoja.

Tiesa, prie žmonių taip nedarydavo, bet vis tiek Petrukui širdį skaudėdavo, tik nediršdavo tėveliui nie-

ko sakyti. O gal ir iš tikrųjų tas Baltrus koks apgavikas, gal tyčia klibikštuoja: juk krepšiai pilni, o dar vis prašo, tai kur tiek duonos gali padėti?

Dar labiau viskas Petrukui galvoje ėmė maišytis, kai, kartą Baltrui į jo tėvų namus atklibikštavus, tėvelis apsidžiaugė. Baltrų pamatęs, pasišaukė jį į svirną, kažin ką tenai su juo kalbėjo; paskui mama atpiovė nuo palties gerą lašinių sklypą ir, suvyniojus į skarulėlį, įkimšo į krepšį. Kas tai galėjo būti: ar čia tėvelis Baltrų taip atsiprašė, ar už ką atsiteisė?

Tik po kiek laiko Petrukui galvoje nušvito, bet kartu ant širdies krito dar didesnis sunkumas. Vieną dieną kaimynas, grįžęs iš miesto, nupasakojo tokią keistą pasaką. Aną dieną, kai Baltrus ėjęs į kaimus elgetauti, paviję jį du žandarai ir sustabdė. Paklausinėję, iš kur ir kur eina, siekė į jo krepšius. Pasiraušę, iš vieno krepšio ištraukę maldų knygą, visai naują, gražiai apkaustytą, iš kito — pluoštą taip kokių popierių; kalbėjo, kad tai buvę kokie laikraščiai. Sukimšę viską atgal į krepšius, nusivarę vargšą į miestą.

Kiek laiko Petruko namuose tik apie Baltrų ir tebuvo kalbama. Vieni spėjo, kad bus kas Baltrų įskundęs, kiti — kad koks žioplis užkluptas bus pasisakęs, iš kur knygas ar laikraštį gavęs, nes patys žandarai negalėję suuoti, kad jo krepšiuose ne duona, bet knygos. Pagaliau ne atsitiktinai jo krepšius iškratė —

paskui jį atsekė ir tiesiog į krepšius kibo. Tik tyčia žandarai sakėsi Baltrui, kad kuriam ten miesto ponui ką pavogę ir dėl to krečią visus, kurie iš miesto kur eina. Juk tą pačią dieną ėję ir daugiau žmonių, bet kitų nekrėtę.

Tik po tokių kalbų Petrukui paaiškėjo, kodėl, dar tik eidamas duonos riekių rinkti, Baltrus klibikštudavo su pilnais krepšiais. Atsiminė, kad, Baltrui atsilankius, svirne ant lentynos atsirado gražiai apkaustytos maldų knygos; permanė, iš kur tėvelis galėjo gauti kalendorių, iš kurio vis orą išskaitydavo.

„Tai mat, kokia duona tėvelis, sutikęs Baltrų kelyje, norėjo su juo pasidalyti,— galvojo Petrukas.— Ir smarkiau klibikštuoti liepė, kad kas, kaip tie žandarai, prie jo neprikibtų.“

Nudžiugo vaikas, kad tėvelis, gero Baltrui velydamas, taip keistai jį kelyje kalbindavo.

— Tėveli, iš kur Baltrus knygų gaudavo? — paklausė įsidrąsinęs vaikas.

— Iš kitų.

— O tie kiti?

— Iš Prūsų pargabendavo.

— Tai kam jį suėmė?

— Knygos draudžiamos, kaip ir spiritas.

— Tai ką jam padarys?

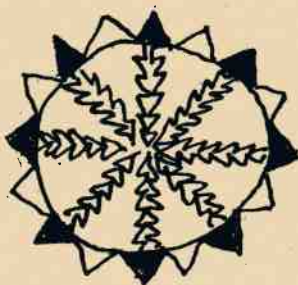
— Nubaus, gal išsiųs kitur gyventi.

— Tai ir už mamos „aukso altorių“ ir tą kalendo-
rių? Vaje, vaje!

— Sako, kad jau nebedrausią, toks įsakymas atei-
siąs, tai ir Baltrus sugriš.

— Ar tikrai taip bus?

— Sako, kad tikrai taip būsią. Nurimk, vaikeli, ne-
sirūpink, bus gerai.

Pastabos

Prano Mašioto knygelė „Mano poilsis“ pirmą kartą išėjo 1922 m. Šiame leidinyje tai pirmieji 24 apsakymėliai. Kiti kūriniai paimti iš knygelės „Būta ir pramanyta“, išleistos 1925 m. Toji knygelė sudaryta iš dviejų dalių. Pirmoji dalis šiame leidinyje įdėta ištisai: tai vaizdeliai ir apsakymėliai, savo pobūdžiu panašūs į kitus P. Mašioto kūrinius vaikams. Antroji dalis — daugiausia publicistiniai straipsneliai apie **lietuviškos** raštijos istoriją ir spaudos draudimo laikus. Iš šios dalies įdėti du apsakymėliai, skirti vaikams („Dėdė Jurgis“ ir „Elgeta Baltrus“).

Didelė dalis apsakymėlių iš minėtų abiejų knygelių pirmiausia buvo išspausdinta „Žiburėlyje“ (1921—1924). Nemažą jų perspausdinta pokarinėje P. Mašioto kūrinių rinktinėje „Ir aš mažas buvau“ (1956).

Visus kūrinius šiame leidinyje pagal jų pobūdį galėtume skirstyti į dvi grupes: kas „būta“ ir kas „pramanyta“.

„Būta“ — tai pirmiausia pasakojimai iš paties autoriaus vaikystės dienų („Nevykęs medžiotojas“, „Mamos mokykla“, „Trys vienmečiai“, „Morkos“, „Tinginys“). Jie papildo autoriaus paveikslą, mums jau pažįstamą iš vaikystės prisiminimų „Ir aš mažas buvau“ ir iš **gimnazijos** laikų vaizdelių „Gimnaziją atsiminus“. Nemaža biografinių bruožų, be abejo, turi ir

tokie apsakymėliai, kaip „Saulės temimas“, „Kazys pašėlo“, „Dvylys — Apis“. Čia vėl matome iš ankstesnių kūrinių pažįstamą artoją Kazį; nesunkiai atsekame ir kiek pakeistą Mašiotų šeimos pavardę (Mošaitis arba Tamošaitis). Kai kurie kiti apsakymėliai vaizduoja ano meto kaimo buitį, vaikų darbų, rūpesčius ir pramogas,— jiems pagrindą taip pat bus davę paties autoriaus vaikystės išpūdžiai („Trys gudragalviai“, „Juozuko knygelės“, „Sakinis ir pakaškinis“, „Spirgutis“, „Gimnazistas“).

„Pramanyta“ — tai gamtos vaizdeliai, apsakymai bei pasakėlės iš gyvulių ir paukščių gyvenimo. Tokių kūrinių P. Mašiotas yra parašęs gana daug, jų rasime ne vienoje šios serijos knygoje.

Turiny

1921 metų balandžio 8 diena	5
Lakštingala	8
Stryktpastrykt	11
Vėgėlė	15
Juozuko knygelės	19
Šuo ir katė	22
Rasos lašelis	27
Klaidino	29
Ilgasnapis	34
Gimnazistas	37
Paukščių karalius	40
Šermukšnis	45
Indėnai	47
Dvylys — Apis	54
Nevykęs medžiotojas	57
Mėnesiena	61
Žemės džiugintojai	64
Kazys pašėlo	65
Sakinis ir pakaškinis	72
Saulės garbintojai	79
Bėriukas	80
Mamos mokykla	84

Tarp dviejų beržų paklydo	88
Knibčius	93
Debesėliai	96
Saulės temimas	99
Trys vienmečiai	106
Trys gudragalviai	111
Morkos	118
Spirgutis	123
Stasiukas gandrai	129
Tinginys	133
Marčiukas	137
Skrudėlynas	141
Vanago širdis	145
Kaip žvirbliai augo	149
Rudis, Juodis ir Greitakojis	154
Žvėrių seimas	158
Aplink mano trobą	161
Dėdė Jurgis	164
Elgeta Baltrus	171
<i>Pastabos</i>	175

JAUNESNIAM IR VIDUTINIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

Пранас Машёгас
МОЙ ОТАДЫХ

На ЛИТОВСКОМ языке

Redaktorius J. Stukas
Techn. redaktorius V. Zdancevičius
Korektorė R. Zajančkauskaitė

Pasirašyta spaudai 1971.II.16. LV 09063. Leidinio Nr. 6523. Tiražas 30 000 egz.
Popierius 70×108¹/₃₂ — 2,813 pop. l. — 7,88 sp. l.; 6,1 leid. l. Spaudė
K. Poželos sp. Kaune, Gedimino 10. Užsak. Nr. 2058.

Kaina 31 kp

7—6—3
97-71 V

V. L1
Ma 603

PRANO MAŠIOTO KNYGYNĖLIS

Šios serijos išleista:

Pranas Mašiotas

IR AŠ MAŽAS BUVAU
SENIO PASAKOS
MANO DOVANĖLĖ
NEPAPRASTOS ATOSTOGOS

Herbertas Velsas

PIRMIEJI ŽMONĖS MĖNULYJE

Maksas Geisleris

ŽALIASIS MIESTAS

1971 metais išeis:

Pranas Mašiotas

PASAKĖLĖS
MANO POILSIS

Danielis Defo

ROBINZONO GYVENIMAS IR NUOTYKIAI

Dhanas Mukerdžis

DŽIUNGLĖSE